

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 15.07.1997
KOM(97) 2005 slutlig

**Kommissionens yttrande över Lettlands ansökan
om medlemskap i Europeiska unionen**

Innehåll

A. INLEDNING

a) Förord

Ansökan om medlemskap
Bakgrund till yttrandet
Yttrandets innehåll

b) Förbindelserna mellan Europeiska unionen och Lettland

Historiskt och geopolitiskt sammanhang
Lettlands ståndpunkt beträffande Europeiska unionen
Avtalsförbindelser
Strategin inför anslutningen
Handelsförbindelser
Allmän bedömning

B. KRITERIER FÖR MEDLEMSKAP

1. Politiska kriterier

1.1 Demokrati och rättsstat

Parlamentets och den lagstiftande maktens organisation
Bedömning av hur parlamentet fungerar
Den verkställande maktens organisation
Bedömning av hur den verkställande makten fungerar
Den dömande maktens organisation
Bedömning av hur den dömande makten fungerar

1.2 Mänskliga rättigheter och skydd av minoriteter

Medborgerliga och politiska rättigheter
Ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter
Minoriteters rättigheter och skydd

1.3 Allmän bedömning

2. Ekonomiska kriterier

2.1 Den ekonomiska situationen

Bakgrund
Liberalisering
Stabilisering av ekonomin
Strukturomvandling
Den finansiella sektorn
Ekonomisk och social utveckling

2.2 Ekonomin inför medlemskapet

Inledning
Övergången till fungerande marknadsekonomi
Förmåga att hantera konkurrens och marknadskrafter
Framtidsutsikter och prioriteringar

2.3 Allmän bedömning

3. Förmåga att påta sig skyldigheterna i samband med ett medlemskap

3.1 En gränslös inre marknad

De fyra friheterna

- Den allmänna ramen
- Fri rörlighet för varor
- Fri rörlighet för kapital
- Fri rörlighet för tjänster
- Fri rörlighet för personer
- Allmän bedömning

Konkurrens

3.2 Ny teknik och framtidsfrågor

Informationssamhället

Utbildning, yrkesutbildning och ungdomsfrågor

Forskning och teknisk utveckling

Telekommunikation

Den audiovisuella sektorn

3.3 Ekonomiska och fiskala frågor

Den ekonomiska och monetära unionen

Beskattning

Statistik

3.4 Politiken inom olika sektorer

Industri

Jordbruk

Fiske

Energi

Transport

Små och medelstora företag

3.5 Ekonomisk och social sammanhållning

Sysselsättning och sociala frågor

Regionalpolitik och sammanhållning

3.6 Miljö och livskvalitet

Miljö

Konsumentskydd

3.7 Rättsliga och inrikes frågor

3.8 Utrikespolitik

Handel och internationella ekonomiska förbindelser

Utvecklingssamarbete

Tull

Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken

3.9 Finansiella frågor

Finansiell kontroll

Budgetkonsekvenser

4. Den offentliga förvaltningens förmåga att tillämpa gemenskapens regelverk

- 4.1 Den offentliga förvaltningens organisation
- 4.2 Administrativ och rättslig kapacitet
- 4.3 Allmän bedömning

C. SAMMANFATTNING OCH SLUTSATS

Bilagor

Parlamentets sammansättning
Den inre marknaden: Åtgärder enligt vitboken
Statistik

A. INLEDNING

a) Förord

Ansökan om medlemskap

Lettland lämnade in sin ansökan om medlemskap i Europeiska unionen den 13 oktober 1995 och ministerrådet beslutade den 30 oktober 1995 att tillämpa det förfarande som föreskrivs i artikel O i fördraget, enligt vilken kommissionen skall höras.

Mot denna bakgrund avger kommissionen detta yttrande som svar på den begäran som framlades vid Europeiska rådets möte i Madrid i december 1995 om att kommissionen skulle lägga fram sitt yttrande så snart som möjligt efter regeringskonferensen, som inleddes i mars 1996 och avslutades i juni 1997.

Bakgrund till yttrandet

Lettlands ansökan om medlemskap behandlas samtidigt med ansökningar från nio andra associerade länder. Lettlands anslutning skall ses som ett led i en historisk process i vilken länderna i Central- och Östeuropa efter mer än 40 år förenar sig med resten av kontinenten och ansluter sig till det område av fred, stabilitet och välbefinnande som unionen utgör.

Europeiska rådet drog följande slutsats i Köpenhamn i juni 1993:

“De associerade länder i Central- och Östeuropa som så önskar skall bli medlemmar i unionen. Anslutning kommer att äga rum så snart ett land kan påta sig de skyldigheter som ett medlemskap medför och uppfyller de ekonomiska och politiska villkoren. Ett medlemskap förutsätter att

- kandidatlandet har uppnått en institutionell stabilitet som garanterar demokrati, rättssäkerhet, mänskliga rättigheter och respekt för och skydd av minoriteter,
- det finns en fungerande marknadsekonomi samt förmåga att hantera konkurrens och marknadskrafter inom unionen,
- landet kan påta sig de skyldigheter som följer med ett medlemskap och ansluta sig till målen för den politiska, ekonomiska och monetära unionen.

Unionens förmåga att ta emot nya medlemmar, utan att takten i den europeiska integrationen blir lidande, är också en viktig faktor som ligger i både unionens och kandidatländernas allmänna intresse.”

I denna förklaring redogjordes i detalj för de politiska och ekonomiska kriterierna för behandlingen av ansökningarna om anslutning från de associerade central- och östeuropeiska länderna skulle kunna behandlas.

Europeiska rådet hänvisade vid sitt möte i Madrid i december 1995 till behovet av att inom ramen för strategin inför anslutningen "skapa förutsättningar för en gradvis och harmonisk integrering av dessa stater, särskilt genom att

- utveckla marknadsekonomin,
- anpassa de administrativa strukturerna, och
- skapa stabila ekonomiska och monetära förhållanden".

Kommissionen analyserar i sitt yttrande Lettlands ansökan separat men med iakttagande av samma kriterier som tillämpas för de andra ansökningar om vilka den skall avge yttranden samtidigt. Därigenom respekteras den önskan som Europeiska rådet uttryckte i Madrid, nämligen att en likvärdig behandling av alla ansökande länder garanteras.

Vid sidan av de enskilda yttrandena lägger kommissionen inom ramen för sitt meddelande "Agenda 2000" för rådet även fram en allmän bedömning av anslutningsansökningarna och sina rekommendationer beträffande en strategi för framgångsrik utvidgning av unionen. Samtidigt lägger den fram en bedömning av utvidgningens konsekvenser för unionens politik.

Yttrandets innehåll

Yttrandet är upplagt med beaktande av slutsatserna från Europeiska rådets möte i Köpenhamn. I yttrandet ingår

- en beskrivning av förbindelserna mellan Lettland och unionen fram till nu, särskilt inom ramen för associeringsavtalet,
- en analys av situationen vad gäller de politiska förhållanden som Europeiska rådet nämner (demokrati, rättssäkerhet, mänskliga rättigheter, skydd av minoriteter),
- en bedömning av Lettlands situation och framtidsutsikter vad gäller de ekonomiska förhållanden som Europeiska rådet nämner (marknadsekonomi, förmåga att hantera konkurrens),
- en analys av Lettlands förmåga att påta sig de skyldigheter som ett medlemskap medför, dvs. att anta unionens regelverk i form av fördraget, sekundärrätten och politiken på olika områden, och slutligen
- en allmän bedömning av Lettlands situation och möjligheter att uppfylla villkoren för medlemskap i unionen och en rekommendation beträffande anslutningsförhandlingarna.

I samband med bedömningen av Lettland med hänsyn till de ekonomiska kriterierna och till landets förmåga att anta regelverket har kommissionen också gjort en bedömning av framtidsutsikterna: den har försökt uppskatta vilka framsteg som Lettland rimligen kan förväntas göra under de närmaste åren, före anslutningen, med beaktande av att också själva regelverket kommer att fortsätta att utvecklas. Av denna anledning är yttrandet inriktat på ett medellångt tidsperspektiv på omkring fem år, utan att detta innebär en förhandsbedömning av den faktiska tidpunkten för anslutningen.

Vid utarbetandet av yttrandet har kommissionen erhållit en mängd upplysningar om Lettlands situation från de lettiska myndigheterna, och många andra informationskällor har också använts, däribland medlemsstaterna och ett stort antal internationella organisationer.

b) Förbindelserna mellan Europeiska unionen och Lettland

Historiskt och geopolitiskt sammanhang

Lettland, med en yta på cirka 64 000 km² och 2,5 miljoner invånare, är beläget på östra sidan av Östersjön och gränsar till Estland i norr, Ryssland och Vitryssland i öster och Litauen i söder. Genom Östersjön är Lettland också förbundet med Sverige, Finland, Tyskland och Danmark. Denna placering har sedan gammalt gjort Lettland till en viktig förbindelseväg mellan Europa och Ryssland, i synnerhet under Hansatiden.

År 1201 erövrade Tyska orden Lettland. Senare hamnade Lettland under litauisk, polsk och sedan svensk överhöghet, för att till vissa delar 1704 och fullständigt 1772 införlivas med Ryssland.

Efter första världskriget förklarade Lettland sig självständigt den 18 november 1918. Landet lyckades framgångsrikt försvara sig mot Sovjetunionen. En tids parlamentariskt styre under 1920-talet följdes 1934 av en auktoritär regim. Under perioden mellan de två världskrigen var den ekonomiska tillväxten i landet betydande, liksom förbättringen av levnadsstandarden. I september 1939 tvingades Lettland tillåta Sovjetunionen att upprätta militärbaser på landets territorium och landet införlivades med Sovjetunionen i juni 1940. Det hölls ockuperat av Tyskland 1941-1944.

Efter kriget återupprättades det sovjetiska styret, som inte erkändes av de flesta väststater. Det åtföljdes av massdeportationer och inflyttning av ryssar till landet. 1988 bildades Lettiska folkfronten och 1989 vann den valet till Högsta sovjet, som följande år förklarade att Lettland fortfarande var självständigt. 1990 och 1991 ägde våldsamma sammanstötningar rum mellan självständighetsanhängare och lettiska kommunister och sovjetiska styrkor. I en folkomröstning i mars 1991 röstade 73 % ja till självständighet och Lettland förklarade sig självständigt den 21 augusti 1991. Månaden därpå erkände Sovjetunionen landet. Ryska armén drog sig tillbaka från landet 1994, men det finns fortfarande en rysk radarstation i Skrunda, som enligt överenskommelse står under OSSE:s överinseende.

Lettlands ståndpunkt beträffande EU

Sedan Lettland återfick sin självständighet i augusti 1991 har landet följt en konsekvent utrikespolitisk handlingslinje med sikte på europeisk integration. Alla partier som ingår i den sittande regeringen ser ytterligare europeisk integration och fullt medlemskap i EU som en fråga av högsta prioritet. Detta bekräftades genom den förklaring som alla partier i parlamentet avgav i oktober 1995, där partierna uttryckte sitt stöd för regeringens beslut att lämna in en ansökan om medlemskap i EU.

Föresatsen att bli medlem i EU och åtagandet att vidta alla nödvändiga förberedelser för detta upprepades senast av president Ulmanis på Lettlands självständighetsdag den 4 maj 1997:

“Vi håller på att förbereda oss för anslutningsförhandlingarna med Europeiska unionen. Vi ser detta som en process med två aspekter. För det första, att statsstyret, ekonomin och samhällsmodellen bringas i överensstämmelse med EU:s grundsatser. Att den lettiska förvaltningen sköts på ett effektivt och ändamålsenligt sätt är en viktig del av denna

process - en process som dock endast blir en delvis framgång om vi ignorerar den andra, centrala aspekten, nämligen att varje invånare i Lettland skall kunna se sig själv som invånare i ett Lettland som är en blivande medlem av EU. Därför måste vi intensifiera arbetet med att sprida kunskap om EU:s principer i hela Lettland och vi bör, i samband med att vi förankrar Europa-idén hos folket, befästa vårt nationella självmedvetande.

EU:s öppnande och idén om Europas enhet är syftet med det gemensamma arbetet, där Lettland spelar en självklar roll.”

Avtalsförbindelser

Diplomatiska förbindelser mellan Europeiska gemenskaperna och Lettland upprättades den 27 augusti 1991. Ett handels- och samarbetsavtal undertecknades den 11 maj 1992 och trädde i kraft 1993. För närvarande regleras avtalsförhållandet mellan EU och Lettland av ett frihandelsavtal som undertecknades den 18 juli 1994 och trädde i kraft den 1 januari 1995. Detta asymmetriska förmånsavtal har som mål att upprätta frihandel mellan EU och Lettland under en övergångsperiod på högst fyra år. Särskilda regler gäller för vissa produktkategorier (främst textil-, jordbruks- och fiskeriprodukter). Avtalet innehåller också föreskrifter om betalningar, konkurrens och tillnärmning av lagstiftning.

Ett Europaavtal mellan Europeiska gemenskaperna och Lettland förhandlades fram under första halvåret 1995 och undertecknades den 12 juni 1995. Lettland ratificerade avtalet den 31 augusti 1995. Avtalet kommer att träda i kraft när alla EU:s medlemsstater har ratificerat, och kommer då att ersätta både handels- och samarbetsavtalet och frihandelsavtalet.

Så snart Europaavtalet träder i kraft, kommer det att utgöra den rättsliga grunden för Lettlands förbindelser med Europeiska unionen. Syftet med avtalet är att skapa en struktur för en politisk dialog, främja en utvidgning av handeln och de ekonomiska förbindelserna parterna emellan, skapa en grund för gemenskapens ekonomiska och tekniska stöd till Lettland och skapa en lämplig struktur för Lettlands gradvisa integration i unionen. Genom avtalets institutionella bestämmelser inrättas en mekanism för genomförande, förvaltning och övervakning av förbindelserna på alla områden. Underkommittéer undersöker frågor av teknisk natur. Associeringskommittén bestående av höga tjänstemän är ett forum för diskussioner där man ofta finner lösningar på problem som uppstår inom ramen för avtalet. Associeringsrådet på ministernivå följer utvecklingen av förbindelserna över lag och ger en möjlighet till genomgång av Lettlands framsteg i anslutningsförberedelserna.

Lettland har upprättat ett råd för integrationen med Europeiska unionen för att följa integrationsverksamheten. Rådet består av de ministrar som främst berörs och sammanträder varje månad för att samordna genomförandet av det nationella anslutningsprogrammet. Ministern för frågor rörande Europeiska unionen har ansvaret för att löpande samordna politiken gentemot Europeiska unionen och det europeiska integrationskontoret hör till hans ansvarsområde. Kontoret är knutpunkt för förslag om och genomförande av integrationsverksamheten. Till sin hjälp har kontoret 23 tekniska arbetsgrupper. Ett parlamentsutskott för Europafrågor ser till att integrationsprocessen samordnas på det politiska planet.

Strategin inför anslutningen

Genomförande av frihandelsavtalet och vitboken

Bestämmelserna i avtalet mellan Lettland och Europeiska gemenskapen genomförs enligt den överenskomna tidtabellen. De senaste två åren har den gemensamma kommittén, den parlamentariska kommittén och arbetskommittéerna sammanträtt regelbundet. I väntan på att det tilläggsprotokoll som är under utarbetande antas, har enstaka bestämmelser införts om jordbruksprodukter, bearbetade jordbruksprodukter, textilier och fiskeriprodukter för att anpassa frihandelsavtalet till den senaste utvidgningen av unionen och till Uruguayrundans slutresultat. Genomförandebestämmelser om företag och statligt stöd är under utarbetande. Ett nytt protokoll om ursprungsregler trädde i kraft den 1 april 1997 som gör en alleuropeisk kumulering av ursprungsregler möjlig. Diskussioner pågår för närvarande om förlängning av första protokollet om handel med textilprodukter bortom den 31 december 1997, då protokollet upphör att gälla. Man är också nära en överenskommelse enligt andra protokollet om fastställande av den jordbrukskomponent som skall tillämpas för produkter med ursprung i gemenskapen.

Andra viktiga frågor som diskuteras inom ramen för frihandelsavtalet är tillnärmning av lagstiftning och lämpliga strategier inför anslutningen, makroekonomisk utveckling, Lettlands relationer med grannländerna, Lettlands deltagande i gemenskapsprogram, tullsamarbete, certifierings- och standardiseringsfrågor, samt handelsfrågor.

Kommissionens vitbok från 1995 om den inre marknaden anger den lagstiftning som kandidatländerna måste införliva och genomföra för att tillämpa regelverket och där nämns de åtgärder som är väsentliga för genomförandet av den inre marknaden (s.k. fas 1-åtgärder) och som i första hand måste vidtas. Lettland fäster betydande vikt vid detta arbete. Det lettiska *nationella programmet för integration med EU* antogs av Lettlands regering i december 1996 som en allmän strategi för tiden före en anslutning och som ett svar på vitboken. Det lettiska programmet innehåller tidtabeller och ansvarsfördelning på varje lagstiftningsområde. Programmet har godkänts av lettiska parlamentets utskott för Europafrågor.

Lagstiftningsprogrammet omfattar än så länge lagstiftning med hög prioritet (fas 1-åtgärder). Lettland kommer undan för undan att utvidga programmet till att omfatta även andra lagstiftningsområden, särskilt transporter, miljöfrågor, konsumentskydd och arbetsmarknad. Det nationella programmet kommer att uppdateras var sjätte månad för att klara mål skall kunna sättas upp och för att se till att integrationsprocessen går framåt i snabb takt. Harmoniseringsprocessen har gjort framsteg på områden som bolagsrätt, tulllagstiftning, fria kapitalrörelser (inklusive liberalisering av rätten att förvärva egendom), indirekta skatter och upphandlingsförfaranden.

På det stora hela fungerar frihandelsavtalet mellan Lettland och EG väl. Problem som har uppstått har kunnat lösas på ett smidigt och konstruktivt sätt. Samarbetet har inom vissa sektorer redan nått längre än vad avtalet kräver. Detta utgör en god grund för den förhöjda samarbets- och genomförandenivå som krävs enligt Europaavtalet.

Den strukturerade dialogen

Lettland har deltagit i den strukturerade dialogen sedan Europeiska rådet i Cannes i juni 1995. Lettland har deltagit aktivt, särskilt i den politiska dialogen. I mars 1997 lade Lettland fram ett förslag om en individualiserad politisk dialog.

Phare

EU:s tekniska och ekonomiska stöd till Lettland inleddes genom Tacis-programmet 1991. Det utvidgades genom Phare-programmet 1992. Under perioden 1992-1996 erhöll Lettland 124 miljoner ecu i stöd genom Phare-programmet, och för 1997 har 38 miljoner ecu avsatts. Främst har stödet från Phare gått till rättsliga och administrativa reformer, infrastrukturutveckling, omstrukturering och privatisering. Stödet har särskilt haft en inverkan på privatiseringen av företag och mark samt på skatte- och tullmyndigheterna.

En ökande vikt läggs på gränsöverskridande samarbetsprogram, i synnerhet på transport- och miljöområdet.

Deltagande i gemenskapens program

Lettland har angivit att landet så snart Europaavtalet träder i kraft skulle vilja delta i Sokrates, Leonardo, Ungdom för Europa, Media II och Life från och med början av 1998 och Save, Kalejdoskop och Rafael från och med året därefter.

Handelsförbindelser

När Lettland åter blev självständigt 1991 var landet nästan uteslutande beroende av handel med det dåvarande Sovjetunionen. År 1996 gick däremot 45 % av exporten till EU, varav bl.a. 14 % till Tyskland, 11 % till Förenade kungariket och 7 % till Sverige, medan 23 % gick till Ryssland. Importen från EU uppgick 1996 till 50 % av den totala importen. Efter att frihandelsavtalet mellan EU och Lettland trädde i kraft samt Finlands, Sveriges och Österrikes anslutning, ökade EU:s export till Lettland med 29 % från 1994 till 1995, medan importen från Lettland ökade med 18 %.

EU:s import från Lettland består huvudsakligen av skogsprodukter och textilier, medan EU:s export till Lettland främst består av maskiner och elektrisk utrustning samt kemikalier.

Lettlands handelsutbyte med sina baltiska grannar Estland och Litauen är litet men växande sedan ett frihandelsavtal om handel med industriprodukter slöts mellan dem. Lettland har aktivt deltagit i baltiskt samarbete, både i de olika samarbetsorgan som finns mellan de tre baltstaterna och i större sammanhang som Östersjöstaternas råd. Lettland överväger också att bli medlem i det centraleuropeiska frihandelsavtalet (CEFTA).

Allmän bedömning

Förbindelserna med EU har utvecklats positivt sedan Lettland återfick sin självständighet. Den fria handeln med industriprodukter som enligt frihandelsavtalet skall

vara förverkligad 1999 beräknas inte bli försenad. De olika spörsmål som diskuterats inom ramen för frihandelsavtalet har lösts på ett effektivt sätt. Samarbetet kommer att underlättas ytterligare när Europaavtalet med Lettland träder i kraft.

B. KRITERIER FÖR MEDLEMSKAP

1. Politiska kriterier

Vid Europeiska rådets möte i Köpenhamn fastställdes ett antal "politiska" kriterier för de central- och östeuropeiska kandidatländernas anslutning: länderna skall ha "stabila institutioner som utgör en garanti för demokrati, rättssäkerhet, mänskliga rättigheter och respekt för och skydd av minoriteter".

För att kunna utföra den begärda bedömningen har Europeiska kommissionen använt sig av ett flertal informationskällor: de lettiska myndigheternas svar på det frågeformulär som kommissionen skickade ut i april 1996, uppföljning av bilaterala möten, analyser från medlemsstaternas ambassader och kommissionens delegation, bedömningar som gjorts av internationella organisationer (särskilt Europarådet och OSSE), rapporter från icke-statliga organisationer osv.

I denna analys görs en systematisk undersökning av de viktigaste aspekterna av statsmakternas organisation och sätt att fungera och av mekanismerna för skydd av de grundläggande rättigheterna. Analysen är inte enbart en rent formell beskrivning utan ett försök att bedöma hur demokratin och rättsstaten i själva verket fungerar.

Denna bedömning avser situationen i juni 1997. Det görs ingen grundlig genomgång av tidigare förändringar eller förändringar som eventuellt aviserats för framtiden, även om avsikten att reformera en viss sektor oftast har tagits i beaktande vid bedömningen. Läget inom förvaltningen nämns bara kort här och utvecklas vidare i kapitel 4.

1.1 Demokrati och rättsstat

När Lettland åter blev självständigt i augusti 1991 innebar detta att 1922 års konstitution på nytt blev giltig som normkälla för alla lagar och andra författningar i landet. Konstitutionen återinfördes i sin helhet 1993 efter diverse ändringar som gjorde det möjligt att införa parlamentarisk demokrati. Däremellan angavs medborgarnas rättigheter och skyldigheter i en vanlig lag från 1991. De lettiska institutionerna fungerar normalt och de olika myndigheterna respekterar kompetensfördelningen och samarbetar sinsemellan.

Parlamentets och den lagstiftande maktens organisation

Parlamentet, Saeima, består av en enda kammare och har 100 ledamöter som väljs för en treårsperiod i proportionella val med rikslistor (med en småpartispar som höjdes från 4 % till 5 % 1995). Det finns inga regler om särskild representation för minoriteter.

Rätten att upplösa parlamentet är underkastad ett speciellt förfarande. Presidenten kan låta frågan om upplösning bli föremål för folkomröstning. Om en majoritet röstar för presidentens förslag är Saeiman upplöst och nyval skall hållas inom två månader (artikel 48 i konstitutionen). Om förslaget förkastas i folkomröstningen anses presidenten ha avgått och skall ersättas med en annan (artikel 50).

Parlamentsledamöterna åtnjuter sedvanlig immunitet, med undantag för ärekränkande yttranden som fälls under debatterna i Saeiman (artikel 28 i konstitutionen). Oppositionens roll och medverkan i parlamentets arbete är erkänd i Lettland. Detta kommer särskilt till uttryck genom möjligheten att tillsätta parlamentariska undersökningsutskott (på begäran av 1/3 av Saeimans medlemmar). Två sådana undersökningsutskott har nyligen tillsatts, en om vissa lån från G 24 och en om privatiseringen av två lettiska banker.

Ett stort antal politiska grupperingar (38 officiellt registrerade för närvarande) vittnar om att ett reellt mångpartisystem råder i Lettland. Även om det är lätt att bilda parti saknar "ickemedborgarna" denna rätt (exempelvis förbud mot att bilda partiet "Alliansen för statslösa i Lettland"). De politiska partierna erhåller inget stöd via statsbudgeten.

Parlamentet utövar den lagstiftande makten. Det delar sin initiativrätt med presidenten, regeringen och minst 10 % av väljarna. Presidenten har rätt att återförvisa ett lagförslag till Saeiman för en andra läsning, men måste följa Saeimans förslag om denna vid en ny omröstning godkänner förslaget utan ändringar. Presidenten utnyttjade denna möjlighet bland annat innan nationalitetslagen antogs 1994. Regeringen äger normgivningskompetens både efter delegering i lag och när lagstiftning saknas. Enligt artikel 81 i konstitutionen kan regeringen dessutom i krislägen som inträffar mellan två parlamentssessioner anta rättsakter som får ställning av lag. Emellertid betraktas sådana rättsakter som ogiltiga från början om de inte godkänns inom tre dagar efter att sessionen återupptagits och de får aldrig gälla valsystemet, uppbyggnaden av eller förfarandet vid domstol, budgeten, amnesti eller skattesystemet.

Den lettiska konstitutionen innehåller föreskrifter om folkomröstning. Presidenten eller en tredjedel av Saeimans ledamöter kan ta initiativ till att en lag som parlamentet antagit inte träder i kraft och istället blir föremål för folkomröstning om 1/10 av väljarna så begär. Lagen träder emellertid i kraft om den angivna tiondedelen av väljarna inte uppnås eller om Saeiman antar lagen på nytt med kvalificerad majoritet (3/4 av medlemmarna) inom två månader. Detta förfarande kan enligt artikel 73 i den lettiska konstitutionen inte användas för lagar på följande områden: budget, skatter och tullar, värnplikt, krigsförklaring, fredsfördrag, undantagstillstånd, mobilisering samt internationella fördrag.

Bedömning av hur parlamentet fungerar

Valen 1992 och 1995 ägde rum under fria och rättvisa förhållanden. Båda valen resulterade i att koalitionsregeringar bildades (se i bilagan valresultatet 1995).

Parlamentet fungerar på ett tillfredsställande sätt. Dess behörighet respekteras och oppositionen är helt delaktig i dess arbete.

Den verkställande maktens organisation

Presidenten väljs av parlamentet. Mandatperioden är 3 år med möjlighet till återval en gång. Presidenten är ansvarig inför Saeiman som kan avsätta honom med 2/3 majoritet av politiska skäl (artikel 51 i konstitutionen) eller på grund av att han gjort sig skyldig till brottsliga handlingar (artikel 54). Han fullgör de uppgifter som normalt ankommer på en statschef.

Regeringen är ansvarig inför Saeiman. Presidenten utser premiärministern, som i sin tur utser ministrarna. Deras antal (för närvarande 12) är fastställt i lag. Ministrarna är även individuellt ansvariga inför parlamentet.

Det finns ingen statsförvaltning på lokal nivå i Lettland. Regeringen måste därför förhandla direkt med varje lokal förvaltningsenhet om de beslut som berör dem.

Lettland är uppdelat i ungefär 594 lokala förvaltningsenheter i två kategorier: 26 distrikt samt kommuner uppdelade i större städer (7), städer (70) och landsbygdskommuner (491). Varje förvaltningsenhet styrs av ett råd som väljs genom allmänna direkta val. Distrikten har främst till uppgift att samordna den verksamhet som kommunerna bedriver vad gäller planering och skötsel av lokal service åt allmänheten. Saeiman har rätt att upplösa det organ som valts av förvaltningsenheterna, och ministern för miljö och regional utveckling kan genom lag låta upphäva föreskrifter som antagits av lokala förvaltningsenheter om dessa strider mot konstitutionen, mot en lag eller mot ett regeringsdekret. Ett sådant beslut kan överklagas hos domstol.

Förvaltningen regleras av en lag om offentlig anställning från 1994. De offentliga tjänstemännens löner är mycket låga och de löner som den privata sektorn erbjuder är en bidragande orsak till att de mest kompetenta tjänstemännen lämnar förvaltningen.

Armén, underrättelsetjänsten och polisen står under offentlig kontroll. Armén dras fortfarande med disciplinproblem och dess moral är relativt låg. Underrättelsetjänsten styrs av Byrån för konstitutionellt skydd som samordnar de olika underrättelseorganens verksamhet.

Bedömning av hur den verkställande makten fungerar

De centrala statliga institutionerna fungerar normalt.

Det självstyre som de lokala förvaltningsenheterna förfogar över tycks gynna dem, särskilt på det finansiella planet, eftersom det statliga stöd de erhåller bestäms genom förhandlingar mellan dem och statsmakten. För närvarande debatteras det lokala självstyret livligt i Lettland, bland annat diskuteras minskning av antalet kommuner (fler än 400 av dem har färre än 2 000 invånare), sättet att välja distriktsråd, ändring av resursfördelningen mellan de lokala förvaltningsenheterna, att de kommunala tjänstemännen skall omfattas av lagen om offentlig anställning, kontrollen över de kommunala finanserna.

Lettland har satt igång ett ambitiöst program för att reformera den offentliga förvaltningen. Bland annat inrättades ett tillfälligt (två år) ministerium för statligt reformarbete 1993 och 1994 infördes en lag om offentlig anställning och ett program för

korruptionsbekämpning. Samma år grundades en lettisk utbildningsanstalt för offentlig förvaltning. Trots dessa ansträngningar är situationen fortfarande problematisk. För att uppnå en förbättring krävs betydande utbildningssatsningar och institutioner som har till uppgift att övervaka de administrativa reformernas genomförande. Slutligen har den nuvarande regeringen påpekat att kampen mot korruptionen är en prioriterad fråga.

Underrättelsetjänsten står under parlamentets kontroll genom utskottet för nationell säkerhet.

Den dömande maktens organisation

Det lettiska rättsväsendets oberoende ställning i förhållande till övriga offentliga organ förefaller garanterad. Domarna utses av justitieministeriet och deras utnämning fastställs av parlamentet efter två års ämbetsutövning. Från detta ögonblick är de oavsättliga och kan endast avskedas om de begått brottsliga handlingar. Högsta domstolens domare utses av presidenten. Lettland har inga specialdomstolar, men de ordinarie domstolarna har avdelningar som ansvarar för särskilda rättsområden (förvaltnings-, civil- och straffrätt). Domarna är inte utsatta för påtryckningar från statsapparaten.

Riksåklagaren väljs av parlamentet på förslag av högsta domstolens ordförande. Mandatperioden är sju år. Han är helt självständig i förhållande till justitieministern.

Administrativa föreskrifter övervakas av författningsdomstolen, som prövar om presidentens, förvaltningsmyndigheternas och de lokala förvaltningsenheternas författningar och föreskrifter är förenliga med konstitutionen och med lagen, samt i övriga fall av de ordinarie domstolarna.

Nationella kontoret för mänskliga rättigheter skapades i juli 1995 och i dess omfattande verksamhet ingår bl.a. att fullgöra de uppgifter som normalt ankommer på en ombudsman. Kontoret undersöker klagomål, även sådana som gäller den privata sektorn, föreslår nödvändiga ändringar i lagar och andra författningar och informerar allmänheten om mänskliga rättigheter. Det skall också värna de mest utsatta grupperna (barn, handikappade, etc.) och kan, på eget initiativ, genomföra alla undersökningar som det anser nödvändiga inom området för skydd av mänskliga rättigheter. Kontoret är helt självständigt från förvaltningen och lämnar sina rapporter till Saeiman.

Författningsdomstolen, som inrättades i juni 1996, består av sju domare som väljs för en tid av tio år med absolut majoritet av Saeimans ledamöter (tre föreslås av parlamentet, två av regeringen och två av högsta domstolen). Domstolen övervakar att fördrag, lagar och andra författningar är förenliga med konstitutionen och att fördrag och andra författningar är förenliga med lagstiftningen. Talan vid domstolen kan väckas av presidenten, av regeringen, av en 1/3 av Saeimans ledamöter som så begär, av riksåklagaren och till och med av en lokal förvaltningsenhet. Däremot kan domstolarna och medborgarna inte vända sig direkt till författningsdomstolen.

Bedömning av hur den dömande makten fungerar

Rättsväsendet måste förbättras avsevärt på grund av dröjsmålen med avkunnandet av domar. På verkställighetsstadiet råder också ineffektivitet, dels på grund av att lämpliga instrument saknas (förrättningsmän existerar inte i Lettland), dels på grund av att domstolarna saknar auktoritet i synnerhet gentemot vissa myndigheter (ett exempel är

myndigheten som har hand om naturalisationsförfarandet, som inte alltid rättar sig efter de beslut som domstolarna fattar och som går myndigheten emot).

Nationella kontoret för mänskliga rättigheter spelar en vital roll för att säkerställa respekten för de grundläggande rättigheterna i Lettland. Kontoret är reellt självständigt gentemot myndigheterna, vilket till exempel framgår av dess undersökning i december 1996 av skillnaderna i status mellan medborgare och ickemedborgare (personer som bor i Lettland men saknar lettiskt medborgarskap).

1.2 Mänskliga rättigheter och skydd av minoriteter

Lettland har infört inhemsk lagstiftning för att säkerställa att mänskliga rättigheter och minoriteters rättigheter respekteras. Dessa rättigheter skyddas också genom internationella konventioner, främst Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, samt de viktigaste tilläggsprotokollen till denna konvention. Denna konvention med protokoll tillhör regelverket enligt artikel F i Fördraget om Europeiska unionen; varje stat som önskar ansluta sig till Europeiska unionen måste först ha ratificerat konventionen.

Lettland har varit medlem av Europarådet sedan februari 1995 och ratificerade i juni 1997 Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna samt de flesta av tilläggsprotokollen (med undantag för protokoll nr 6 om dödsstraff). Lettland ger också enskilda rätt att vända sig till Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna om de anser att deras rättigheter enligt konventionen har kränkts.

Bland övriga viktiga konventioner om skydd för mänskliga rättigheter och minoriteters rättigheter har Lettland undertecknat, men inte ratificerat, ramkonventionen om minoriteters rättigheter och Europeiska sociala stadgan. Landet har inte undertecknat konventionen mot tortyr, men har tagit de första stegen för att uppfylla denna formalitet. Däremot har landet ratificerat alla de viktigare FN-konventionerna om mänskliga rättigheter.

Enligt lagen om republiken Lettlands internationella fördrag får sådana fördrag när de väl ratificerats högre rang än lagar.

Medborgerliga och politiska rättigheter

I Lettland är medborgarna tillförsäkrade domstolsprövning. En lag av april 1993 föreskriver att varje person har rätt att kostnadsfritt få tillgång till rättegångsombud i alla rättsinstanser. Denna regel är dock svår att tillämpa utanför Riga på grund av bristen på kvalificerade jurister.

Dödsstraffet är inte avskaffat i Lettland, men presidenten införde ett moratorium i september 1996.

Rätten att inte hållas godtyckligt frihetsberövad förefaller vara garanterad. Beslut om anhållan måste numera fattas av en domare och inte, vilket var fallet fram till 1994, av en åklagare. Anhållningstiden är begränsad till 72 timmar. Efter denna tid måste åklagaren antingen besluta om åtal eller frisläppande. Längsta tillåtna häktningstid är 18 månader.

Alla medborgare över 18 år har rösträtt.

Föreningsfriheten är garanterad, vilket utvecklingen av föreningslivet vittnar om (1 700 icke-statliga organisationer 1995, 2 400 år 1996). Många föreningar ägnar sig åt skyddet av ickemedborgares rättigheter och intressen, trots det förbud som råder för dessa att bilda politiska partier.

Mötesfriheten är garanterad.

Att det råder yttrandefrihet i Lettland framgår av det stora utbudet av såväl tryckta som audiovisuella medier (2 000 tidningar och tidskrifter, 25 radiostationer, 41 TV-kanaler, varav två statliga rikstäckande kanaler och en privat). Censur är förbjuden (lag från 1991 för tryckta medier, lag från 1995 för audiovisuella medier). De politiska partierna har obehindrad tillgång till medierna.

Äganderätten är skyddad i Lettland, utom för ickemedborgare. Vederbörligen registrerade utlänningar har rätt att förvärva fast egendom under förutsättning att den stat där de är bosatta har slutit avtal med Lettland om ömsesidigt skydd av investeringar. Lettland har infört lagar som gör det möjligt för tidigare ägare som frantagits sin egendom under kommunisttiden att återfå denna. Över 70 % av ansökningarna om att återfå egendom har behandlats till dags dato. Lettland har också påbörjat en omorganisering av sitt fastighetsregister som beräknas vara färdig år 2005.

Respekten för privatlivets helgd är tillgodosedd genom kravet på att domstol måste utfärda order om husrannsakan samt granskning av brev och telefonavlyssning innan sådana åtgärder vidtas.

Situationen för asylsökande torde förbättras genom det nära förestående antagandet av en lag om sådana personers status i Lettland. Lagen kommer att göra det möjligt för asylsökande att erhålla rätt till domstolsprövning, en rätt som hittills förvägrats dem, och sådana förhållanden som rådde i flyktinglägret i Olaine fram till december 1996 kommer att kunna undvikas. Denna lag torde också göra det möjligt för Lettland att inom en snar framtid ratificera 1951 års Genève-konvention.

Flera fall av omänsklig eller förnedrande behandling i fängelser, inom armén och på flyktingförläggningar (se ovan) har rapporterats. Förhållandena i fängelserna kännetecknas främst av att ungdomar inte alltid hålls åtskilda från vuxna och att de hygieniska förhållandena lämnar mycket övrigt att önska. Inrättandet av de första särskilda ungdomsfängelserna 1996 kan innebära början till en förbättring.

Ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter

Rätten till existensminimum är tillförsäkrad alla Lettlands invånare, medborgare eller inte.

Rätten till social trygghet är också garanterad.

Alla utom militärer har fackliga rättigheter. 109 registrerade fackföreningar är tecken på den mångfald som råder. Två stora organisationer företräder mer än hälften av landets arbetstagare. Ca 30 % av löntagarna i Lettland är fackföreningsmedlemmar.

Inom den privata sektorn råder strejkrätt. Statstjänstemän, poliser, domare samt anställda inom armén och säkerhetsstyrkorna saknar dock rätt att strejka.

Rätten till undervisning för alla är tryggad.

Religionsfriheten grundas på en lag från 1995 som skiljer kyrkan från staten. Enligt denna lag är vissa förmåner och rättigheter förbehållna registrerade trossamfund. Hittills har 800 samfund begärt registrering hos justitieministeriet. Endast Jehovas vittnen har vägrats registrering på grund av samfundets regler om läkarvård. Detta beslut är föremål för rättslig prövning. För övrigt har utredningen kring bombattentatet mot synagogan i Riga 1995 ännu inte lett till några påtagliga resultat.

Minoriteters rättigheter och skydd

Vid bedömningen av minoriteternas situation i Lettland måste en distinktion göras mellan å ena sidan de rättigheter och skyldigheter som är förbundna med att tillhöra en etnisk och kulturell grupp oavsett nationalitet, och å andra sidan skillnaderna i status på grund av avsaknad av lettiskt medborgarskap.

Minoriteterna, inklusive ickemedborgare, utgör i Lettland nästan 44 % av befolkningen, varav 30 % ryssar, 4 % vitryssar och 3 % ukrainare. Letterna är i minoritet i 7 av landets 8 största städer. 28 % av befolkningen, ca 685 000 personer, är inte lettiska medborgare och en stor del av denna grupp som består av tidigare sovjetmedborgare, är statslösa. Den politik som Sovjetunionen bedrev efter 1945 och som innebar att inflyttning av rysktalande gynnades är i hög grad orsak till de nuvarande förhållandena (75,5 % letter och 12 % ryssar enligt folkräkningen 1935, 62 % letter och 26,6 % ryssar år 1959, 53,7 % letter och 32,8 % ryssar år 1979).

Enligt en lag från augusti 1994 är rätten att förvärva lettiskt medborgarskap underkastad följande villkor:

1. Rätten att ansöka om naturalisation är förbunden med ett ålderskrav och befolkningen är uppdelad i ålderskategorier som, år för år, kan ansöka om lettiskt medborgarskap; den sista ålderskategorin kan inte göra detta förrän år 2003.
2. Förvärvet av medborgarskap är avhängigt av att sökanden klarar ett prov som visar att han har kunskaper i lettiska språket och vissa kunskaper om landets historia, kan nationalsången och känner till landets institutioner.

Detta system har hittills inneburit att ett stort antal människor inte erhållit lettiskt medborgarskap och man kan förutspå en situation där en stor andel av Lettlands befolkning kommer att förbli utländsk under lång tid. Sedan naturalisationsförfarandet inleddes i februari 1995 har således 4 700 personer förvärvat lettiskt medborgarskap (april 1997).

Åren 1995 och 1996 hade, enligt bestämmelserna om ålderskategorier, omkring 93 000 personer rätt att ansöka om naturalisation. Endast 7 170 av dessa gjorde det under de två

åren. Med anledning av detta fick Nationella kontoret för mänskliga rättigheter i uppgift att undersöka orsaken till detta.

Det finns otvivelaktigen flera förklaringar. Provens svårighetsgrad kan vara en och de lettiska myndigheterna har redan sett sig tvungna att minska kunskapskraven. Svårighetsgraden förklarar de problem som särskilt äldre människor har haft. Lettland har emellertid startat kurser för rysktalande så att de kan förbereda sig för proven. Denna verksamhet stöds sedan 1996 via Phare-programmet.

Vidare har systemet med ålderskategorier haft en återhållande effekt. Detta system, som infördes för att undvika en tillströmning av sökande som skulle blivit administrativt omöjlig att hantera, verkar inte längre motiverat med tanke på bristen på sökande. Dessutom är anmälningsavgifterna till proven höga.

Avsaknaden av lettiskt medborgarskap tycks i vissa fall betraktas som en fördel, t.ex. på grund av att man slipper göra militärtjänst och att det är enklare att resa i de stater som tillhört Sovjetunionen med gammalt sovjetiskt pass. Detta kan också vara en bidragande orsak till det låga antalet ansökningar.

Den nuvarande regeringen har satt som mål att öka antalet naturalisationer de närmaste åren i syfte att minska "utlänningarnas" andel av den lettiska befolkningen, dock utan att ändra gällande medborgarskapslag.

Lettland måste överväga vägar för att göra det möjligt för lettiskfödda barn till statslösa att lättare erhålla naturalisation, i synnerhet mot bakgrund av att europeiska medborgarskapskonventionen, som tillkommit inom ramen för Europarådet, snart kommer att bli tillämplig.

Vad beträffar situationen för ickemedborgare har 1995 års lag gjort de statslösas ställning klarare. Utfärdandet av särskilda pass, som torde vara fullbordat före 1997 års utgång, innebär redan det ett avsevärt framsteg, särskilt vad gäller de statslösas rörelsefrihet.

Inte desto mindre kvarstår viss diskriminering av ickemedborgare. De får inte bedriva viss yrkesverksamhet och även om vissa av dessa begränsningar är normala (t.ex. offentliga tjänstemän vars tjänst har samband med den nationella suveräniteten), så är andra mindre förstaeliga (privatdetektiver, jurister, flygbolagsanställda, brandmän, apotekare, m.fl.). I den ovannämnda undersökningen från december 1996 som utförts av Nationella kontoret för mänskliga rättigheter ges 10 exempel på skillnader mellan medborgare och "utlänningar" som strider mot den lettiska författningen och mot FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter. Den lettiska regeringen har emellertid förbundit sig att avskaffa dessa diskriminerande bestämmelser och en första lagändring i denna riktning skedde i början av 1997.

Likaså kan ickemedborgare inte förvärva fast egendom direkt och de kan inte delta i val, inte ens lokala sådana. En ändring på denna punkt skulle innebära ett betydande steg mot integrering. Slutligen är en del av deras grundläggande rättigheter sämre skyddade. Exempelvis omfattades inte ickemedborgare av 1995 års amnestilag. Dessa olikheter i behandlingen måste bli färre, i synnerhet eftersom den "utländska" delen av Lettlands befolkning kommer att förbli så stor.

Vad beträffar den mer övergripande situationen för den rysktalande minoriteten (lettiska medborgare eller inte) så skyddas och respekteras dess rättigheter, även om vissa problem

återstår att lösa. I övrigt finns det inga allvarigare spänningar mellan letterna och den ryska minoriteten.

Minoriteterna har ingen särskild representation i parlamentet. Ett Rådgivande nationalitetsråd som inrättades i juli 1996 samlar dock företrädare för de 11 etniska minoriteterna och har till uppgift att övervaka läget och föreslå nödvändiga reformer. På det kulturella planet arbetar Förbundet för nationella kulturföreningar, som består av ett tjugotal organisationer, för att främja tolerans och goda relationer mellan folkgrupperna.

Det är tillåtet att använda minoritetsspråk vid domstolarna, om alla parter är överens om detta. Om inte, har den part som behöver det rätt till en tolk. Emellertid finns det vissa hinder om en person inte behärskar lettiska. Exempelvis krävs det kunskaper i lettiska för att få arbetslöshetsersättning och att man klarat ett avancerat språktest för att få ställa upp som kandidat i val.

På utbildningsområdet finns två parallella statsfinansierade skolsystem i Lettland, ett lettiskt och ett ryskt. Åtta andra minoriteter har statsstödda utbildningsanstalter med undervisning på sina respektive språk. Genom en ändring i lagen om utbildning år 1995 infördes en skyldighet för dessa skolor att öka undervisningen på lettiska. Efterlevnaden av denna lag på skolor som tar emot minoriteter är dock dålig på grund av bristen på lärare med tillräckliga kvalifikationer för att genomföra denna typ av undervisning. För att få tillträde till högre utbildning måste studenterna godkännas i ett lettiskt språkprov. Ett flertal privata läroanstalter tillgodoser dock behovet av en utbildning av hög kvalitet på ryska.

Den främsta kritik som riktas mot Lettland på detta område är att landet ännu inte antagit en lag som ger en fast ram för minoriteternas utbildning och som medger planering på medellång sikt. Denna situation underblåser vissa farhågor hos minoritetsgrupperna om att den politik som statsmakterna för närvarande bedriver till förmån för deras utbildningsanstalter kan komma att ändras.

1.3 Allmän bedömning

Lettlands politiska institutioner fungerar normalt och på ett stabilt sätt. De respekterar gränserna för sina befogenheter och samarbetar med varandra. Valen 1992 och 1995 var fria och rättvisa och de ledde båda gångerna till att koalitionsregeringar bildades. Oppositionen deltar på normalt vis i institutionernas arbete. Arbetet med att förbättra det sätt på vilket rättsväsendet fungerar och att intensifiera kampen mot korruption måste fortsätta i oförminskad takt.

Det finns inga större problem vad beträffar respekten för de grundläggande rättigheterna, men Lettland måste vidta åtgärder för att påskynda naturalisationsförfarandet så att de rysktalande ickemedborgarna kan integreras bättre i det lettiska samhället. Lettland bör också fortsätta sina ansträngningar för att tillförsäkra ickemedborgare och minoriteter likabehandling, i synnerhet vad beträffar tillträde till vissa yrken och deltagande i den demokratiska processen.

Lettland uppvisar en demokratisk stats kännetecken, med stabila institutioner som garanterar rättsstatliga principer och de mänskliga rättigheterna, dock med förbehåll för

att åtgärder måste vidtas så att den rysktalande minoriteten kan integreras bättre i samhället.

2. Ekonomiska kriterier

Vid bedömningen av Lettlands ekonomiska situation och framtidsutsikter utgår kommissionen särskilt från Europeiska rådets slutsatser från mötet i Köpenhamn i juni 1993, i vilka det anges att ett medlemskap i unionen förutsätter att "det finns en fungerande marknadsekonomi samt förmåga att hantera konkurrens och marknadskrafter inom unionen".

I denna del av yttrandet ges således en kortfattad översikt över den ekonomiska situationen och bakgrunden och därefter en genomgång av Lettlands framsteg i fråga om de viktigaste inslagen i den ekonomiska övergången (liberalisering av pris- och handelssystemet, stabilisering av ekonomin, strukturomvandling, reform av den finansiella sektorn) samt av landets ekonomiska och sociala utveckling. Slutligen ges en allmän bedömning av landets situation i förhållande till de kriterier som fastlagts av Europeiska rådet och en genomgång av framtidsutsikter och prioriteringar för det fortsatta reformarbetet.

2.1 Den ekonomiska situationen

Bakgrund

Lettland, med en befolkning på 2,5 miljoner, har en bruttonationalprodukt (BNP) som uppgår till 8 miljarder ecu (uttryckt i köpkraftsparitet). Landets befolkning motsvarar 0,7 % av unionens befolkning, medan ekonomin endast motsvarar omkring 0,1 % av unionens ekonomi. Landets BNP per capita är cirka 18 % av unionens genomsnitt, och den genomsnittliga månadslönen uppgick till ca 170 ecu i november 1996.

Lettland har ansökt om medlemskap i WTO och förväntar sig en anslutning under 1997.

Framsteg i den ekonomiska omvandlingen

Under mellankrigstiden var Lettland en oberoende stat med en given plats i världsekonomin. 1940 annekterades emellertid landet av Sovjetunionen, och planekonomi infördes. Lettland, som på grund av den relativt väl utvecklade infrastrukturen rymde förhållandevis storskaliga och avancerade industrier, blev nu fullständigt beroende av Sovjetunionen både vad gäller tillgången till råvaror och avsättningen för färdiga produkter. Lettland var, med sin relativt effektiva ekonomi, den mest gynnade republiken inom före detta Sovjetunionen, men precis som i Sovjetunionen som helhet avtog den ekonomiska tillväxten allt eftersom åren gick.

Även om Lettland genomförde en del ekonomiska reformer redan under sovjetiskt styre, under den s.k. *perestrojkan*, har det faktum att landet blev självständigt först 1991 försenat reformarbetet. Därmed har man samtidigt ställts inför de svåra uppgifterna att återinföra marknadsekonomi och bygga upp de institutioner som krävs i en självständig

stat. Framgången med reformerna varierar mycket mellan olika sektorer: fri prissättning och ett nytt skattesystem var till exempel i kraft redan före självständigheten, och utrikeshandeln, lönesättningen och räntorna avreglerades direkt därefter, medan privatiseringen däremot skett i betydligt långsammare takt, särskilt inom industrin. Under 1995 genomgick landet en allvarlig bankkris, som fick en kraftig återverkan på den offentliga budgeten och hämmade tillväxten i produktionen. Däremot har Lettland uppvisat en god statistik vad gäller inflation, och dess BNP börjar åter stiga.

I slutet av 1980-talet var Lettland fortfarande en kommandoekonomi utan någon betydande privat sektor. Privatiseringen på småskalig nivå och i jordbruket är nu nästan helt fullbordad, medan utförsäljningen av de större industrierna har gått trögt. 1995 hade den privata sektorns andel av BNP vuxit till 50 % och dess andel av sysselsättningen till 62 %.

Utländska direktinvesteringar

De utländska direktinvesteringarna i Lettland har sedan självständigheten legat kvar på en blygsam nivå. De ökade under 1994, då nettoinflödet motsvarade 4,2 % av BNP, vilket var det näst högsta värde som kunde noteras i de associerade övergångsländerna. Under 1995 och 1996 sjönk andelen av BNP åter, medan de absoluta beloppen i ecu ökade. De utländska direktinvesteringarna uppgick totalt till 467 miljoner ecu under perioden 1989-1996 (källa: EBRD), varav merparten från Danmark, Ryssland, USA, Tyskland, Förenade kungariket och Sverige. De gick nästan uteslutande till tjänstesektorn (transporter och kommunikationer, bankväsen m.m.).

Ekonomisk struktur

Jordbruket svarade 1995 fortfarande för 9,9 % av bruttoförelägningsvärdet och för hela 18,5 % av sysselsättningen, och sektorn tjänar här som en "sysselsättningsbuffert". Som en följd av såväl privatiseringar som omstrukturering är jordbruket i dag en sektor med många små företag med relativt lite utrustning och låg produktivitet. Effektiviteten inom livsmedelsindustrin begränsas genom bristen på kapital och kunskaper i företagsledning både vid de enskilda jordbruken och på företagsnivå. Närmare 50 % av jordbruksmarken utgörs av familj jordbruk med en genomsnittstorlek på 20 hektar, och en tredjedel av jordbruksmarken av gårdar vars yta ligger långt under detta genomsnitt, och används för deltid jordbruk eller för egen konsumtion. Under övergången till marknadsekonomi har det statliga stödet till jordbruket minskat kraftigt. Bristen på offentliga medel kommer tillsammans med den ökande frihandeln med övriga baltiska länder och Lettlands integration i Världshandelsorganisationen (WTO) att ytterligare konkurrensutsätta sektorn, och därmed tvinga fram en omstrukturering.

Industrin svarade 1996 för ca en fjärdedel av BNP, och tillverkningsindustrin för drygt en femtedel. Efter att Lettland blev självständigt har industriproduktionen inte bara krympt utan även ändrat sammansättning. De enda sektorer som uppvisat tillväxt på senare tid är trä- och massaindustrin samt textil- och livsmedelsindustrierna. Under Sovjettiden utgjorde däremot maskiner, elektronik och lätt industri de viktigaste sektorerna. Före självständigheten tillverkades varannan motorcykel, var femte radio och

var åttonde tvättmaskin som användes i Sovjetunionen just i Lettland, vilket illustrerar den lettiska ekonomins starka band till och beroende av den sovjetiska. De stora industrierna utgjorde således en integrerad del i den sovjetiska ekonomin och var beroende av billiga råvaror och energi från de övriga republikerna. När unionen upplöstes förlorade Lettland sin tillgång till dessa billiga leveranser, eftersom Ryssland började kräva världsmarknadspriser för sina råvaror. Då botten samtidigt gick ur efterfrågan på lettiska produkter, följde ett kraftigt fall i produktionen. Det finns aktuella indikationer på att industriproduktionen nu börjar stiga från denna låga utgångsnivå, men tillväxten är allmänt sett låg och omställningen från produktion av färdiga produkter för den sovjetiska marknaden till högkvalitativa produkter för marknaderna i väst är ännu långt ifrån fullbordad.

Tjänstesektorer som turism och finans var generellt sett underutvecklade under Sovjettiden. Produktionen i dessa sektorer sjönk därmed mindre än inom industri och jordbruk och dess andel av det totala bruttoförelingsvärdet steg under perioden 1990–1995 från 32 % till 57 %. Transport och kommunikation utgör nu den största tjänstesektorn, och svarar också för den största delen av BNP-tillväxten.

Viktiga indikatorer på den ekonomiska strukturen		
<i>(alla uppgifter gäller för 1996 såvida annat inte anges)</i>		
Befolkning	<i>miljoner</i>	2,5
BNP per capita	<i>ecu (KKS) (1995)</i>	3200
<i>i % av genomsnittet för EU-15</i>	<i>% (1995)</i>	18
Jordbrukets andel av		
bruttoförelingsvärdet	<i>% (1995)</i>	9,9
sysselsättningen	<i>% (1995)</i>	18,5
Bruttoutlandsskuld/BNP	<i>%</i>	8
Export av varor och tjänster/BNP	<i>%</i>	47
Akkumulerade utländska direktinvesteringar*	<i>miljarder ecu</i>	0,47
	<i>ecu per capita</i>	167
* <i>Akkumulerade utländska direktinvesteringar omräknade enligt växelkursen vid utgången av 1996 (1 ecu = 1,25299 USD).</i>		
<i>Källor: Kommissionen, nationella källor, EBRD</i>		

Liberalisering

Prissystem

Avregleringen av prissättningen inleddes i början av 1991. Fortfarande utgörs ca 20 % av de priser som ligger till grund för konsumentprisindex av priser som fastställts av förvaltningen. Priserna för energi, allmännyttiga tjänster och transporter är dock liksom hyrorna fortfarande administrativa priser, och erbjuder inte full kostnadstäckning. Även om kostnadstäckningen förbättras förväntas den inte vara fullständig förrän år 2005. Den successiva justeringen av de administrativa priserna kommer att fortgå under ett antal år och även bidra till inflation. Regleringsorgan har inrättats för att skapa en rimlig balans mellan producent- och konsumentintressen vad gäller grundläggande telekommunikationstjänster och energipriser.

Handelspolitik

Lettland har sedan sin självständighet utformat en mycket liberal handelspolitik. Kvantitativa begränsningar och exporttullar har nästan helt avskaffats. Importtullarna varierar från 1 % eller lägre för råvaror, insatsvaror och sådana produkter som Lettland inte har någon egen produktion av, till ca 20 % för de flesta andra färdigvaror. I jordbrukssektorn, som fortfarande är skyddad av höga tullmurar, uppgår ett vägt genomsnitt av tullsatserna (vägt efter produkternas andel av den inhemska produktionen) till över 50 %. En övervägande del av importen omfattas av frihandelsavtal eller av mest gynnad nations-arrangemang. Regeringen har för avsikt att sänka de högsta tullsatserna, men tvekar att genomföra dessa sänkningar före förhandlingarna om medlemskap i WTO.

Lettland har ingått frihandelsavtal med EFTA och har ansökt om medlemskap i WTO (vilket förväntas träda i kraft under 1997). Man överväger också att ansöka om medlemskap i CEFTA. Därtill kommer en rad bilaterala avtal. Ett frihandelsavtal med de baltiska grannarna Estland och Litauen är i kraft sedan den 1 april 1996, och utvidgades till att omfatta även jordbruksprodukter från och med den 1 januari 1997. Målet är att på sikt upprätta en fullständig tullunion.

Valutapolitik

Den nya valutan, *lats*, introducerades i två steg. Först ersattes den ryska rubeln med den lettiska 1992, och den nya lettiska rubeln tilläts flyta fritt. När den ansågs tillräckligt stark började *latsen* successivt införas från och med mars 1993, och blev det enda lagliga betalningsmedlet från och med oktober samma år. Efter en period av styrd flytande växelkurs, då valutan apprecierades i nominella termer, knöts den till en valutakorg i februari 1994 (Internationella valutafondens SDR-korg). Syftet med detta var förankra valutan i nominella termer, underlätta företagets planering och minska inflationen. Hittills har politiken varit relativt framgångsrik, och valutan är helt konvertibel. Lettland har också accepterat Internationella valutafondens artikel VIII av den 10 juni 1994, och tillämpar därmed inga restriktioner på bytesbalanstransaktioner.

Generellt sett har nästan alla restriktioner för kapitaltransaktioner avskaffats. Sedan december 1996 har även restriktionerna för utländskt förvärv av mark på landsbygden

(utom för "icke-medborgare" i Lettland). Juridiska personer som är registrerade i statens företagsregister och i vilka en aktiemajoritet eller motsvarande innehas av lettiska medborgare och utländska medborgare från länder med vilka Lettland ingått avtal om ömsesidigt investeringsskydd har nu rätt att fritt förvärva mark i Lettland.

Stabilisering av ekonomin

Situationen inom landet

Under Lettlands tre första år som självständig stat gick produktionen ner kraftigt. I slutet av 1993 hade BNP i reala termer minskat till hälften av 1990 års nivå. En kombination av övergången från planekonomi till marknadsekonomi och, framför allt, slutet på det nära samarbetet med Sovjetunionen både vad gäller råvarutillförsel och avsättning för färdiga produkter ledde till en kris inom industrin och jordbruket. Denna nedgång tycktes upphöra 1994, men den begynnande återhämtningen avbröts igen 1995, då bankkrisen och problemen i den offentliga budgeten orsakade en nedgång i BNP med 1,6 % i reala termer. Under 1996 var emellertid BNP-tillväxten positiv igen, och bedöms ha uppgått till 2,8 %. Om investeringarna fortsätter och den nödvändiga omstruktureringen sker torde tillväxten öka ytterligare under kommande år.

Den snabba avregleringen av prissättningen och den expansiva penningpolitiken ledde till en inflation på tresiffrig nivå under 1992. När penningpolitiken sedermera stramades åt föll inflationen till ca 33 % under 1993, för att sedan fortsätta sjunka gradvis ner till 8,8 % i april 1997. Inflationen torde stanna kvar på en nivå strax under 10 % så länge som processen pågår för att anpassa de administrativa priserna till kravet på full kostnadstäckning.

Sedan reformerna inleddes har arbetslösheten stigit kraftigt, och först 1994 kunde en långsam återhämtning konstateras. Det är inte uteslutet att arbetslösheten åter kan komma att stiga i samband med omstruktureringen av industriföretagen, men det är mer sannolikt att den fortsätter sjunka som ett resultat av tillväxten i tjänstesektorn.

Viktiga ekonomiska trender		1994	1995	1996
Real BNP- tillväxt	%	0,6	- 1,6	2,8
Inflationstakt				
årligt genomsnitt	%	35,9	25	17,6
december till december	%	26,2	23,2	13,2
Arbetslöshet vid årets slut	%	–	18,9	18,3
	<i>ILO:s definition</i>			
Den offentliga sektorns finansiella sparande	<i>i % av BNP</i>	- 4,4	- 3,4	- 1,8
	<i>i % av BNP</i>	5,5	- 0,4	- 9,8

Bytesbalanssaldo	%	19,9	19,5	18,6
Skuld/export	<i>i % av BNP</i>	4,2	3,9	3,6
Inflöde av utländska direktinvesteringar				
<i>Källor: Kommissionen, nationella källor, EBRD</i>				

Efter en period som kännetecknades av kraftig växling mellan underskott och överskott har den offentliga budgeten visat ett underskott sedan 1994. År 1995 motsvarade underskottet 3,4 % av BNP, vilket var betydligt högre än vad man tidigare planerat. Låga skatteinkomster som orsakades av negativ ekonomisk tillväxt, omfattande skatteflykt, stora upplupna skatter och allmänt otillfredsställande skatteförvaltning ledde fram till detta underskott, givetvis i kombination med att utgifterna inte skars ned i samma takt. Finansieringen av detta underskott försvårades av bankkrisen, eftersom marknaden för statsobligationer kollapsade samtidigt som räntorna steg. Problemet rörde helt och hållet statskassan, eftersom det rådde överskott i socialförsäkringsfonder, på kommunal nivå och i andra fonder som inte räknades in i själva statsbudgeten. Staten har sedermera lyckats komma till rätta med denna situation genom att skära ner utgifterna och effektivisera skatteuppbörden. 1996 års budget uppvisade ett underskott motsvarande 1,8 % av BNP och 1997 års budget förväntas vara i balans.

Situationen gentemot utlandet

1995 var det första året under reformperioden som Lettlands export ökade i reala termer. Detta förhindrade inte ett växande utrikeshandelsunderskott, eftersom importen ökade ännu mer. 1996 motsvarade handelsunderskottet hela 18 % av BNP. Till stor del kunde detta dock kompenseras genom positivt netto i transithandeln och tjänstebalansen.

Lettland har snabbt lyckats bygga upp en valutareserv, som redan 1993 motsvarade 4,5 månaders import. Spekulationen mot den lettiska valutan under bankkrisen ledde dock, tillsammans med en ökad import, till att importtäckningen sjönk under 1995, för att sedan stabiliseras. I slutet av 1996 uppgick reserverna i utländsk valuta till 358,5 miljoner lats (motsvarande 514 miljoner ecu, eller 3,5 månaders import). Utlandsskuldens andel av BNP låg 1995 kvar på blygsamma 10 %.

Strukturömvandling

Utrikeshandel

Sedan Lettland blev självständigt föll dess export och import från 50 % av BNP till ca 30 % respektive 48 % under 1996. Självständigheten förde också med sig en omställning av handelsströmmarna mot marknader i väst. Från att ha varit närmast obefintlig under Sovjettiden, svarade handeln med länder som inte ingick i Sovjetunionen 1996 för 50 % av exporten och 65 % av importen. Ryssland var visserligen fortfarande Lettlands viktigaste handelspartner 1996 (med 23 % av exporten), men Tyskland (14 %), Förenade

kungariket (11 %) och Sverige (7 %) har ökat sina andelar väsentligt. Europeiska unionens totala andel av exporten uppgick till 44 %.

Handelns sammansättning har också förändrats dramatiskt. Före övergångsperioden utgjorde maskiner och annan utrustning 28 % av den totala exporten. 1996 hade andelen sjunkit till 14 %. På ett liknande sätt föll andelen livsmedel från 22 % till 12,5 % av den totala exporten. Samtidigt har dock exporten av trävaror ökat från 2 % till 24,2 %, och utgör nu den viktigaste exportkategorin för Lettland. Dessa mycket kraftiga förändringar visar att Lettland i dag har komparativa fördelar när det gäller produkter med lågt förädlingsvärde. Dess industrier från efterkrigstiden har inte förmått att ta sig in på marknaderna i väst. Vad gäller importen har andelen textilprodukter, maskiner och utrustning närmast halverats, medan mineralprodukter har blivit den viktigaste importkategorin. Samtidigt är Lettland starkt beroende av importerad energi. Eftersom de kategorier av varor som svarar för den största andelen av exporten (trä och trävaror, textilier och livsmedel) också är de exportkategorier som växer snabbast ökar hela tiden koncentrationen i exporten, vilket gör ekonomin känsligare för plötsliga förändringar i utlandet. Konsumtionsvaror utgör en relativt stor del av importen (22 %) i förhållande landets utvecklingsnivå, vilket bör ses som en indikation på att kvaliteten på lokalt tillverkade produkter är lägre.

Arbetsmarknad

Den registrerade arbetslösheten har stabiliserat sig kring 6-7 % av den aktiva befolkningen, men dessa siffror täcker inte arbetslöshetens fulla utbredning. Den undersökning av arbetskraften som genomfördes 1995 pekade istället på att 19 % av den aktiva befolkningen sökte arbete, och enligt Internationella arbets-organisationens (ILO) siffror skulle arbetslösheten ligga på 18 %. Därtill ökar antalet långtidsarbetslösa, och de utgör nu mer än 50 % av de arbetslösa totalt.

Minimilönen 1996 var fastställd till 38 lats per månad, vilket motsvarar 50 % av genomsnittslönen. Detta är en relativt hög siffra, som antyder att lönespridningen är tämligen låg i de nedre skikten. Det förväntas också komma ett förslag om höjning av minimilönen till 50 lats.

Offentliga finanser

Lettland har tvingats ersätta det system för statens inkomster som användes under Sovjettiden, vilket främst byggde på avgifter på företagens omsättning, med ett system som är bättre anpassat till marknadsekonomins villkor. Man har också varit tvungen att bygga upp en nationell skatteförvaltning. Ursprungligen bestod det nya skattesystemet av en inkomstskatt för enskilda, en skatt på företagens vinster, en arbetsgivaravgift för att täcka utgifter för social trygghet, en omsättningsskatt samt skatter på naturresurser, mark och fastigheter. 1993 infördes också punktskatter, och omsättningsskatten modifierades för att senare ersättas av en mervärdesskatt i maj 1995. En ny skattelagstiftning har nyligen antagits. Skatteflykten är mycket utbredd, i synnerhet bland företagen, och uppbördens utgör ett stort problem för staten. Samtidigt har skattebördan redan hunnit bli relativt tung för dem som faktiskt betalar sina skatter, så den enda möjligheten till större offentliga inkomster är att effektivisera uppbördens och förvaltningen. På senare tid har vissa framsteg gjorts på dessa områden.

De offentliga utgifternas sammansättning har också förändrats betydligt. Efter självständigheten har utgifterna för prissubventioner nästan helt försvunnit, medan utgifterna för allmän offentlig förvaltning samt för försvaret har ökat. De största utgiftsområdena är löner och transfereringar, varav främst pensioner, och dessa två områden motsvarar två tredjedelar av de offentliga utgifterna. Utgiftsräntor och offentliga investeringar ligger kvar på en låg nivå vid en internationell jämförelse. För att göra pensionssystemet ekonomiskt hållbart har pensionsåldern höjts, och det nuvarande kontantsystemet ersätts gradvis med ett fondsystem.

De offentliga finanserna är starkt decentraliserade och tämligen oflexibla. Vissa kategorier av skatteinkomster är till exempel öronmärkta för enskilda delar av det offentliga systemet. Bland annat går inkomstskatterna till de lokala myndigheterna, medan momsinkomsterna tillfaller staten. Det faktum att staten ansvarar för de makroekonomiska besluten samtidigt som den förlitar sig på de mest instabila inkomstkällorna verkar mycket hämmande på finanspolitiken. Samtidigt saknas nästan helt en politisk press att minska de offentliga utgifterna på det sociala området, eftersom dessa finansieras genom de ständigt stigande arbetsgivar-avgifterna.

Den regering som tillträdde i december 1995 införde en ny politik för stramhet och disciplin i den offentliga budgeten. 1996 motsvarade budgetunderskottet 1,8 % av BNP.

Den offentliga budgeten är dock fortfarande mycket sårbar, och manöverutrymmet är begränsat både vad gäller utgifterna och inkomsterna.

Företagssektorn: privatisering och omstrukturering av företag

Fram till helt nyligen gick privatiseringen av företagen i allmänhet långsamt i Lettland, särskilt vad gäller de stora industriföretagen. Före 1994 fanns inget specifikt privatiseringsorgan, och privatisering av enskilda företag godkändes endast från fall till fall. Den nya regering som tillträdde i december 1995 vidtog dock åtgärder för att påskynda processen. Metoden att tillåta privatisering från fall till fall övergavs, och alla tillgångar överfördes i februari 1996 till det lettiska privatiseringsorganet (LPA), som bildats såsom en delvis fristående enhet under finansministeriet. Det är nu också möjligt för utlänningar att ta del i privatiseringsprocessen. De vanligaste metoderna för privatisering förblir internationella och offentliga upphandlingsförfaranden, men det delas också ut kuponger avgiftsfritt till medborgare som vill köpa andelar. I princip alla återstående företag kan nu privatiseras, inklusive det stora speditörsföretaget och energidistributörerna. Målet är att privatiseringarna skall vara fullbordade i mitten av 1998. I slutet av processen förväntas antalet företag som saknar köpare stiga. Orsaker kan vara den ogynnsamma finansiella situationen i en del av företagen, den utdragna processen för utförsäljning och återlämnande av egendom samt bristen på investerare med långsiktiga mål. Det finns dock hopp om att det utländska intresset för att investera i Lettland kommer att öka efter de goda betyg som landet fått av internationella kreditvärderingsinstitut.

När de allmännyttiga energiföretagen privatiseras torde detta innebära slutet på det politiska inflytandet över priserna och tillgången på energi, och därmed förhoppningsvis skapa en möjlighet att minska de eftersläpande betalningarna. Lettlands energidistributör beviljades i februari 1997 lån från Världsbanken för att komma tillrätta med sin skuldsättning. I april 1997 nådde privatiseringsorganet (LPA) ett avtal med ryska Gazprom och med ett tyskt konsortium, vilka kommer att förvärva en andel motsvarande 32,5 % i det lettiska gasbolaget. Detta innebär en utländsk direktinvestering på 48 miljoner ecu.

De utländska direktinvesteringarna kommer sannolikt att ytterligare gynnas av de nyligen genomförda ändringarna i privatiseringsförfarandena, och av ett antagande av de lagförslag som lagts fram i syfte att eliminera nästan alla återstående hinder för utländskt ägande av mark. Metoden med öppen och direkt försäljning torde tillsammans med de utländska investerarnas viktiga roll leda till att omstruktureringen av företagen påskyndas. Detta skulle sannolikt medföra relativt stor ägarkoncentration och ett betydande kapitalinflöde. Omstruktureringen torde också gynnas av det faktum att en ny lagstiftning för insolvens och konkurser antogs i september 1996, under förutsättning att den kan tillämpas effektivt. Däremot utgör bankernas utlåning fortfarande en begränsning. Bankerna har svårt att bevilja långfristiga lån på grund av bristen på verksamhetsplaner och tillräckliga uppgifter om kreditvärdighet, den begränsade tillgången till realsäkerheter på grund av den unga fastighetsmarknaden samt avsaknaden av ett system för inteckningslån. Dessa faktorer torde fortsätta att bromsa omstruktureringen under en tid framöver.

Den finansiella sektorn

Den myndighet som ansvarar för penningpolitiken är Lettlands bank, som inrättades i juli 1990. Bankens verksamhet som affärsbank separerades i maj 1992 från dess roll som centralbank. Den åtnjuter stor självständighet, och är ansvarig för penning- och valutapolitik samt reglering och övervakning av bankväsendet. Direkta ingrepp inom penningpolitiken, såsom att sätta kvantitativa gränser för bankernas in- och utlåning, upphörde 1993. Numera används de normala indirekta styrinstrumenten, men dessa fungerar ännu inte med full effektivitet, framför allt beroende på markandens brist på bredd. Räntorna är nu fullt avreglerade. Centralbanken utökade sina krediter till staten för att täcka 1995 års budgetunderskott.

Utlåningsräntorna är fortfarande mycket höga, på grund av de stora riskerna vid kommersiell långivning. Dessa risker är en följd av bristen på säkerheter och den outvecklade konkurslagstiftningen. Inlåningsräntorna är avsevärt lägre, och det återstår fortfarande dåliga lån från det förflutna, varför gapet mellan ut- och inlåningsräntor ligger på 10-15 procentenheter. Detta undergräver på ett betydande sätt bankernas roll som mellanhand för att underlätta investeringar på hemmamarknaden. Räntenivåerna är dock på väg att sjunka: från början av 1996 till april 1997 har centralbanken sänkt refinansieringsräntan från 24 % till 4 %, i samband med att inflationen och räntorna på statsobligationer sjunkit. Nedgången i dessa räntor torde tvinga bankerna att agera mer effektivt och öka sin utlåningsverksamhet för att göra vinster, vilket i sin tur borde medföra minskade räntegap.

År 1992 hade Lettland tre statliga banker som tillsammans svarade för ca 90 % av de totala tillgångarna och krediterna. På grund av den liberala banklagstiftningen tillkom en rad mindre banker, varav vissa med utländskt (främst ryskt) kapital. Vidare har kapitalet i de statliga bankerna fått tillskott från staten, och de förbereds nu för privatisering. 75 % av bankväsendet är nu i privat ägo, varav 40 % i utländsk.

Under 1994 och 1995 blev en rad banker insolventa. Denna situation mynnade så småningom ut i en allvarlig bankkris, där den största affärsbanken kollapsade i april 1995. Krisen orsakades av brist på erfarenhet i bankförvaltning, alltför stort inflytande hos stora, enskilda bankkunder som också var aktieägare, bedrägerier i vissa banker samt alltför många små banker med otillräcklig kapitalbas. Vikande förtroende för bankerna och tveksamt agerande från statens sida bidrog till att förvärra krisen. För att förhindra att krisen upprepas har ny lagstiftning antagits, med syftet att förebygga försumlighet i banksektorn. De nya reglerna sätter gränser för högriskkrediter och omfattar skärpta krav på bankernas kapital och förbud mot för stark kreditkoncentration, samtidigt som centralbankens kontrollmöjligheter stärks. Som en konsekvens av bankkrisen, avsaknaden av försäkring av inlåningen och bristen på noggranna kontroller har antalet banker mellan 1992 och februari 1997 sjunkit från 67 till 33, och endast 16 banker har rätt att förvalta hushållens sparande. Dessa 16 bankers lönsamhet (de svarar tillsammans för hälften av tillgångarna i sektorn) har stigit avsevärt, men är fortfarande låg, och de flesta av bankerna begränsar sin verksamhet till bastjänster. Trots de framsteg som gjorts sedan 1995 förblir banksektorn som helhet sårbar, framför allt på grund av svaga portföljer, dålig lönsamhet och underskott på kapital.

Det finns dock flera indikationer på att bankernas utlåning till företagen är på väg att stiga: räntorna på statsobligationer har stabiliserats, marknadsräntorna har sjunkit och

bankernas likviditet har förbättrats, liksom de större bankernas tillgång utländska krediter. Affärsaktiviteten mellan olika banker har också ökat. För närvarande löper två tredjedelar av de krediter som beviljats den privata sektorn på mindre än ett år.

Viktiga steg har tagits på vägen mot en organiserad värdepappersmarknad, bland annat i form av en rättslig ram, upprättandet av Rigas aktiebörs samt en värdepapperscentral. Aktiebörsen, vars verksamhet inleddes 1995, fick först en trevande start men har på sistone uppvisat en ökad omsättning.

Ekonomisk och social utveckling

Sociala indikatorer

Lettlands befolkning uppgår till 2,5 miljoner. Befolkningen har under de senaste åren minskat till följd av emigration och ett minskat barnafödande. 1994 noterades dock en befolkningsökning med 1,5 %.

Utbildningsnivån står sig relativt väl: av dem som har arbete har 61 % genomgått en längre gymnasieutbildning och 8 % en vidareutbildning för specifika yrken. I utbildningen på gymnasienivå ligger tyngdpunkten på yrkesinriktade och tekniska specialiseringar.

Skillnader mellan regioner och sektorer

Regionerna skiljer sig åt framför allt vad gäller arbetslöshet och koncentration av industrier. I Riga, där 40 % av befolkningen bor, är arbetslösheten lägst med ca 4 %. I andra städer, som i många fall varit beroende av en enda stor, nu nedlagd industri är arbetslösheten betydligt högre. Landsbygdsområdena kännetecknas av låg befolkningstäthet och dåligt utvecklad infrastruktur och produktionsstruktur.

2.2 Ekonomin inför medlemskapet

Inledning

Europeiska rådet i Köpenhamn 1993 fastställde de villkor som de associerade länderna i Central- och Östeuropa måste uppfylla för att kunna anslutas till unionen. De ekonomiska kriterierna är

- förekomsten av en fungerande marknadsekonomi, och
- förmågan att hantera konkurrens och marknadskrafter inom unionen.

Dessa kriterier hänger samman. För det första kommer en fungerande marknadsekonomi att bättre kunna hantera konkurrensstryck. För det andra gäller med tanke på medlemskap i unionen att den fungerande marknaden utgörs av den inre marknaden. Utan integrering i den inre marknaden skulle ett medlemskap i EU förlora sin ekonomiska motivering, både för Lettland och för dess partner.

För ett kandidatland är det följaktligen väsentligt att anta gemenskapens regelverk, särskilt i fråga om den inre marknaden, och att varaktigt förbinda sig att uppfylla medlemskapets ekonomiska skyldigheter. Detta oåterkalleliga åtagande är nödvändigt för

att säkerställa att alla delar av den utvidgade inre marknaden även i fortsättningen kommer att omfattas av gemensamma regler.

Förmågan att anta regelverket har många aspekter. Å ena sidan måste Lettland vara i stånd att uppfylla medlemskapets ekonomiska skyldigheter, så att den inre marknaden fungerar friktionsfritt och rättvist. Å andra sidan förutsätter Lettlands förmåga att fullt ut dra nytta av den inre marknads konkurrenstryck att det grundläggande ekonomiska klimatet är gynnsamt samt att landets ekonomi är flexibel och förfogar över en tillräcklig mängd mänskliga och fysiska resurser, särskilt infrastruktur. Om detta inte finns kommer vissa grupper i samhället sannolikt att betrakta konkurrenstrycket som alldeles för intensivt, och det kommer att ställas krav på skyddsåtgärder, som i fall de genomförs skulle undergräva den inre marknaden.

Ett kandidatlands förmåga och beslutsamhet att anta och genomföra regelverket kommer att vara av avgörande betydelse, eftersom de fördelar och nackdelar som följer kanske kommer att spridas ojämnt över tiden och över olika branscher och samhällsgrupper. En brett baserad samstämmighet om vilka förändringar av den ekonomiska politiken som krävs till följd av ett medlemskap i unionen samt en historia som visar att landet konsekvent genomfört ekonomiska reformer trots tryck från intressegrupper minskar risken för att landet inte kommer att kunna uppfylla medlemskapets ekonomiska skyldigheter.

Vad gäller de offentliga myndigheterna förutsätter ett medlemskap i unionen att det finns en administrativ och rättslig förmåga att överföra och genomföra den omfattande tekniska lagstiftning som behövs för att undanröja hinder för fri rörlighet inom unionen och säkerställa att den inre marknaden fungerar. Dessa aspekter undersöks i kommande kapitel. Vad gäller enskilda företags konkurrenskraft är konsekvenserna av att regelverket antas avhängiga av företagets förmåga att anpassa sig till det nya ekonomiska klimatet.

Övergången till fungerande marknadsekonomi

En marknadsekonomi förutsätter att jämvikt mellan utbud och efterfrågan bestäms av marknadskrafternas fria växelverkan. En marknadsekonomi fungerar när rättssystemet, inbegripet reglerna för äganderätt, är på plats och kan genomdrivas. Marknadsekonomins prestationsförmåga underlättas och förbättras genom makroekonomisk stabilitet och en viss grad av samstämmighet om grunddragen i den ekonomiska politiken. En välutvecklad finanssektor och avsaknad av betydande hinder för marknadstillträde och -utträde bidrar till att höja ekonomins effektivitet.

Lettland har gjort väsentliga framsteg på vägen mot en fungerande marknadsekonomi. Priser och handel har till största delen avreglerats och privat ägande har blivit den dominerande ägandeformen. Det finns emellertid fortfarande vissa etableringshinder i form av oklar lagstiftning, byråkrati och arrangemang som avviker från den praxis som tillämpas inom EU. Utländska företag som vill etablera sig kan stöta på motstånd från lokala företag. Merparten av de små och medelstora företagen har nu privatiserats, men processen har tagit lång tid och man befinner sig fortfarande en bit från målet. Enligt den nya regeringens planering bör dock privatiseringen av de större statliga företagen vara fullbordad kring mitten av 1998.

Regeringen har genomfört lagstiftning och inrättat vissa av de institutioner som krävs i en marknadsekonomi, men många insatser återstår ännu. Regleringen och övervakningen av

marknaden och konkurrensen är begränsade, och det finns ännu inget fungerande regleringsorgan för monopolsituationer, även om ett "råd för konkurrensfrågor" kommer att upprättas inom en snar framtid. Förbättringar kan också förväntas på detta område till följd av den nya konkurrenslagstiftning som nyligen antogs av Lettlands parlament. En fortsatt snabb utveckling av marknadsmekanismerna skulle definitivt gynnas av en framgångsrik privatiseringsprocess, fortsatta utländska investeringar i förbättrad och moderniserad teknologi samt av antagande och genomförande av ny lagstiftning i industri- och konkurrensfrågor. Allmännyttiga tjänster, i synnerhet energidistributionen, kommer därvidlag att kräva särskilda insatser.

Regeringen har utformat en rad strategier för att öka konkurrensen. Särskilt viktigt är att privatisera industrin, främja utländska investeringar och stödja små och medelstora företag. Respekten för äganderätt har förbättrats men uppvisar fortfarande vissa luckor. På detta område bör de beslut som fattats nyligen vad gäller äganderätten till mark (även för utlänningar) leda till förbättringar. Generellt sett torde framsteg i tillämpningen av Europaavtalet lägga en god grund för en smidig övergång till ett medlemskap i Europeiska unionen.

Man har också gjort goda framsteg i arbetet med att stabilisera ekonomin. Inflationen har reducerats, och den ekonomiska nedgång som följde på Sovjetunionens upplösning har planat ut, samtidigt som ekonomin klarade sig igenom den bankkris som inträffade 1995. Enligt prognoser under 1996 tycktes ekonomin nu återhämta sig, om än i ett blygsamt tempo. Makroekonomisk stabilitet är alltid av stor betydelse för en väl fungerande marknad, och en varaktig tillväxt i sin tur beroende av att de styrinstrument som används inom penning- och finanspolitiken fungerar med avsedd och tillräcklig verkan.

Den känsliga banksektorn och problemen med bankernas utlåning utgör en akilleshäla för penningpolitiken. Det har hittills inte varit möjligt att effektivt använda räntorna som penningpolitiskt instrument, varför en extra stor vikt måste läggas vid växelkursmekanismen och kraven på reserver såsom medel för att kontrollera tillgången på likviditet. Det är av central betydelse att det går att bygga upp ett förtroende för politiken, vilket kräver konsekvens i beslutsfattandet, samordade åtgärder och en god portion sunt förnuft. Trots att några av dessa faktorer var dåligt representerade under bankkrisens dagar lyckades emellertid centralbanken hålla valutan stabil utan att tära alltför mycket på reserverna.

Inom finanspolitiken ligger den största svagheten i skattesystemet. Skatte-underlaget är litet och uppbörden fungerar dåligt. Dessutom undergrävs flexibiliteten i den statliga budgeten av osäkra och instabila inkomster, eftersom inkomstskatten går till lokala myndigheter medan staten får sina inkomster från mervärdesskatt. Vidare måste den offentliga förvaltningens möjligheter att utforma och genomföra nya lagar förbättras.

En annan viktig komponent i en marknadsekonomi är finanssektorn, vilken i Lettland är tämligen sårbar efter 1995 års bankkris. Krisen ledde emellertid till skärpta bestämmelser och en i viss mån starkare banksektor. För närvarande har bara ett fåtal banker rätt att bedriva inlåning eftersom det saknas ett fungerande försäkringssystem för inlånade medel. Dessa få banker förefaller ekonomiskt sunda, men räcker ännu inte till för att fullt ut spela rollen som finansiella mellanhänder, framför allt på grund av eftersläpande dåliga lån samt brist på säkerheter och tillräcklig kompetens för riskanalys.

Förmåga att hantera konkurrens och marknadskrafter

Det är svårt, några år före ett eventuellt medlemskap och innan Lettland har antagit och genomfört den större delen av gemenskapens lagstiftning, att bilda sig en definitiv uppfattning om landets förmåga att uppfylla detta kriterium. Det är dock möjligt att fastställa vissa drag i landets utveckling som kan ge viss vägledning om den sannolika förmågan att hantera konkurrens och marknadskrafter inom unionen.

Detta förutsätter en stabil makroekonomisk ram inom vilken enskilda ekonomiska aktörer kan fatta beslut i ett klimat som kännetecknas av en rimlig grad av förutsägbarhet. Det måste finnas en tillräcklig mängd mänskliga och fysiska resurser, inbegripet infrastruktur, som utgör grunden för enskilda företags förmåga att anpassa sig till det ökade konkurrenstrycket på den inre marknaden. Företag måste investera för att höja sin effektivitet, så att de både kan konkurrera på hemmamarknaden och dra nytta av de stordriftsfördelar som följer av tillträdet till den inre marknaden. Denna anpassningsförmåga kommer att vara desto större, ju mer företagen har tillgång till investeringskapital, ju högre skicklighet deras arbetskraft har och ju mer framgång de har vad gäller innovationer.

Vidare kommer en ekonomi att bättre kunna uppfylla medlemskapets skyldigheter, ju högre grad av ekonomisk integrering med unionen som uppnås före anslutningen. Ju mer ett land redan är integrerat med unionen, desto mindre är den ytterligare omstrukturering som ett medlemskap kräver. Nivån på den ekonomiska integreringen är relaterad till både spännvidden i och volymen av handeln med medlemsstaterna. De direkta fördelarna av tillträdet till den inre marknaden kan också vara större i de sektorer där det finns en ganska betydande andel små företag, eftersom dessa företag i relativt högre grad påverkas av hinder för handeln.

Lettland har i dag en tämligen öppen ekonomi. Dess export konkurrerar framför allt i marknadssegmentet för produkter med lågt förädlingsvärde, och den blygsamma lönenivån utgör fortfarande den största konkurrensfördelen. Eventuellt kan exporten fortfarande även dra viss nytta av 1992 års devalvering. Sedan Lettlands ekonomi öppnats för konkurrens utifrån har behovet av ytterligare omstrukturering inom industrin och jordbruket framträtt ännu tydligare. Denna omstrukturering av företagen är, särskilt inom industrin, långt ifrån fullbordad. Förändringen i utrikeshandelns sammansättning visar att den lätta industrin inte har förmått höja kvaliteten på sina produkter i tillräcklig grad för att ta sig in på marknaderna i väst, och den omfattande importen av konsumtionsvaror tyder på att de inhemska produkterna även här har svårt att hävda sig. Sektorn förmår således att tillverka produkter till ett lågt pris på grund av lönenivåerna, men produkterna når inte upp till den standard som krävs i väst vad avser kvalitet och utformning. Den påskyndade privatisering som utlovats, och som kan ge utländska investerare en viktig roll, kan bidra till att avhjälpa dessa problem och öka takten i omstruktureringen.

Både karaktären på Lettlands handel med Europeiska unionen och graden av integrering tyder på att landet i dagens läge skulle ha svårigheter att klara konkurrensen inom den inre marknaden. Unionen svarar för ungefär hälften av Lettlands import och en något mindre andel av dess export, men importens och exportens sammansättning är mycket olika. Lettland importerar framför allt energi, investeringsvaror och konsumtionsvaror, medan man i första hand exporterar trävaror. Lettland har hittills inte förmått att få avsättning för andra exportprodukter i väst på grund av otillräcklig kvalitet, och dess

viktigaste enskilda handelspartner är fortfarande Ryssland. Transithandeln utgör dock fortfarande en viktig inkomstkälla för Lettland, till följd av landets gynnsamma läge mellan Ryssland och Österjön. Landets ekonomiska tillväxt är för närvarande mest beroende av inkomsterna från trä- och textilsektorerna, men transport- och kommunikationstjänster kan bli en källa till framtida utveckling, med tanke på landets tre stora hamnar.

Om Lettland skall förmå att möta de krav som ett medlemskap i unionen ställer, inklusive kraven i gemenskapens regelverk, behöver dess företag omstruktureras ytterligare. Antalet företag har ökat kraftigt sedan landet blev självständigt, eftersom tidigare företag delats upp och nya startats, men det är svårt att säga om metoderna för företagsledning förändrats. Därtill har företagen svårigheter med tillgången till ny finansiering, eftersom bankernas utlåning är svag, vilket i sin tur beror på bristen på säkerheter, tillräckligt långsiktiga kreditupplysningar samt tillräcklig kompetens inom risk management. Fram till nyligen fanns det restriktioner för utländsk inblandning, vilket medförde att utländska investeringar och den teknologi och det affärskunnande som följer av sådana investeringar hölls kvar på en låg nivå; inflöde av utländskt kapital brukar ju ofta vara ett effektivt sätt att importera tekniskt kunnande, både till det företag som berörs av investeringen och till andra företag genom demonstrationseffekter och externa effekter (s.k. spillover-effekter). Dessutom skulle utländska direktinvesteringar kunna bidra till den lettiska industrins anpassning till gemenskapens regelverk.

Investeringarna har ökat, och detta har till största delen skett inom transport och kommunikationer. Därtill har betydande investeringar gått till banksektorn. Däremot satsas det relativt lite på forskning och utveckling, motsvarande 0,5 % av BNP 1995. Detta deklarerade belopp rymmer emellertid inte alla resurser som satsas på forskning och utveckling, eftersom en hel del är bundet i realkapital och importerade investeringsvaror.

Banksektorn har först nyligen börjat utvecklas, och är fortfarande svag på vissa områden. Dess ulåning är än så länge otillräcklig för att ge omstruktureringen av företagen den kraft som krävs, men det kan ändå noteras en viss övergång från att handla med enbart statspapper till att låna ut mera till de företag som är verksamma i Lettland. De ogynnsamma lånens relativa betydelse minskar också allteftersom den totala volymen ökar.

Framtidsutsikter och prioriteringar

Man har gjort goda framsteg i arbetet med att stabilisera ekonomin. Tillväxten har återhämtat sig, inflationen har minskat till 8,8 % (i april 1997), räntorna och budgetunderskottet har gått ned, valutan är stabil och handeln har till stor del ställts om. Den ekonomiska utvecklingen försenades genom bankkrisen, men Lettlands bank lyckades bibehålla förtroendet och motverka spekulation mot valutan. Av dessa orsaker, och på grund av den låga utlandsskulden, har internationella kreditvärderingsinstitut också tilldelat Lettland en s.k. rating på investeringsgradsskalan.

Situationen är emellertid fortfarande instabil. Handelsunderskottet är stort och fortsätter stiga, och finanssektorn är fortfarande svag. De ekonomiska reformerna och balansen i finanspolitiken bibehålls genom ett program med stöd från IMF. Ekonomin lider också av en viss brist på dynamik, eftersom tillväxten är beroende av en export med lågt

förädlingsvärde, och eftersom produktionen och produktiviteten inom industrin växer långsamt till följd av brist på kapital och tillräcklig omstrukturering.

Även inom jordbrukssektorn måste produktiviteten öka om man skall klara av konkurrens från utlandet den dag då skyddet av det egna jordbruket minskar. Eftersom privatiseringen är i det närmaste genomförd och eftersom de offentliga medlen för ändamålet är begränsade framstår en marknadsstyrd omstrukturering som lämpligast.

Det är också av största vikt att komplettera den rättsliga och institutionella ramen för en marknadsekonomi, så att en miljö skapas där privata företag kan blomstra. Framsteg har gjorts när det gäller att anta nya lagar, men det är kanske ännu viktigare att både befintlig och ny lagstiftning kan genomföras på ett fullgott sätt.

Fram till nu har inte Lettlands ekonomiska politik styrts av någon medelfristig ekonomisk planering, och de kortsiktiga insatserna har skett inom ramen för ett IMF-program, vars syfte är att strama åt finanspolitiken, påskynda strukturreformerna och fortsätta avreglera utrikeshandeln. Politiken är nu inriktad på att rationalisera de offentliga utgifterna, reformera inkomstsidan, stärka bankväsendet och påskynda privatiseringsprocessen. Den nya regeringen har rönt störst framgångar vad gäller privatisering och i arbetet med att minska budgetunderskottet. Insatser för att få marknadsmekanismerna att fungera väl håller just på att utformas och genomföras, bland annat främjande av export och stöd till små och medelstora företag. I vilket skede dessa åtgärder vidtas och vilken verkan de kommer att få är ännu inte helt klart.

2.3 Allmän utvärdering

Lettland har gjort stora framsteg mot en fungerande marknadsekonomi. Handel och priser har i stor utsträckning liberaliserats. Framsteg har också gjorts i arbetet med att stabilisera ekonomin. Viktiga steg har tagits för att skapa en lagstiftningsram, men den effektiva tillämpningen släpar fortfarande efter och en del av de nödvändiga regleringsorganen saknas eller fungerar otillfredsställande. Privatiseringsprocessen är ännu ofullbordad, och de återstående statliga företagen är ofta i en svår finansiell situation. Samtidigt råder brist på investerare som är beredda att göra långsiktiga investeringar.

Lettland kommer att ha stora svårigheter att på medellång sikt hantera unionens konkurrenstryck och marknadskrafter. Den lettiska ekonomin är tämligen öppen och kostnaderna för arbetskraft är låga. Exporten består dock främst av varor med lågt förädlingsvärde. Det finns fortfarande ett behov av att omstrukturera industrin och företagen. Banksektorn är outvecklad och delvis svag. Det lettiska jordbruket måste moderniseras.

3. Förmåga att påta sig skyldigheterna i samband med ett medlemskap

Vid Europeiska rådets möte i Köpenhamn angavs bland kriterierna för anslutning förmågan att "påta sig de skyldigheter som följer med ett medlemskap och ansluta sig till målen för den politiska, ekonomiska och monetära unionen".

Genom sin ansökan om medlemskap på grundval av fördraget har Lettland reservationslöst godtagit unionens grundläggande syften, inbegripet dess politik och instrument. I detta kapitel behandlas Lettlands förmåga att fullgöra de skyldigheter som följer med ett medlemskap, dvs. att anta den rättsliga och institutionella struktur (regelverket) genom vilken unionen förverkligar sina mål.

Unionens utveckling har medfört att regelverket gradvis har blivit allt mer omfattande, och det utgör nu en större utmaning för framtida anslutningar än vad som var fallet i det förflutna. Lettlands förmåga att genomföra regelverket kommer att vara avgörande för dess möjligheter till ett framgångsrikt medlemskap i unionen.

I de följande avsnitten granskas inom varje större område av unionens verksamhet nuläget och framtidsutsikterna för Lettlands del. Utgångspunkten för beskrivningen och analysen är en kort sammanfattning av regelverket, med uppgifter om Europaavtalets och vitbokens bestämmelser där dessa är relevanta. Slutligen görs för varje verksamhetsområde en kortfattad bedömning av Lettlands förmåga att på medellång sikt fullgöra de skyldigheter som följer med ett medlemskap.

3.1 En gränslös inre marknad

Unionens inre marknad definieras i fördragets artikel 7a som ett område utan inre gränser där fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital säkerställs. Den inre marknaden, som är av central betydelse för gemenskapens integrationsprocess, har som grund en öppen marknadsekonomi där det skall råda full konkurrens och ekonomisk och social sammanhållning.

Ett effektivt genomförande av de friheter som är inskrivna i fördraget förutsätter inte bara att viktiga principer respekteras, som till exempel principen om icke-diskriminering och principen om ömsesidigt erkännande av nationella bestämmelser - så som dessa principer uttolkats av domstolen - utan också en samtidig och effektiv tillämpning av en rad specifika gemensamma bestämmelser. Syftet med dessa specifika bestämmelser är särskilt att sörja för säkerhet, folkhälsa, miljöskydd, konsumentskydd, bevarandet av allmänhetens förtroende inom tjänstesektorn och garantier för att personer som utövar vissa specialiserade yrken har lämpliga kvalifikationer, samt vidare att vid behov införa eller samordna vissa reglerings- och övervakningsmekanismer, mekanismer som innebär att alla de kontroller och systematiska inspektioner som behövs för att säkerställa att reglerna följs sker inom marknaden och inte när de nationella gränserna passeras.

Det är viktigt att gemenskapslagstiftningen införlivas effektivt med nationell lagstiftning, men än viktigare är att den genomförs korrekt i praktiken av lämpliga administrativa och rättsliga strukturer i medlemsstaterna och att den följs av företagen. Detta är nödvändigt

för att kunna etablera det ömsesidiga förtroende som krävs för att den inre marknaden skall fungera.

Det är viktigt att detta kapitel läses tillsammans med framför allt de kapitel som handlar om socialpolitik, miljö, konsumentskydd och politiken för specifika sektorer.

De fyra friheterna

Kandidatländerna skall ta över regelverket stegvis enligt följande upplägning:

- Associeringsavtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater och Lettland skrevs under år 1995 och håller på att ratificeras. För de fyra friheterna och tillnärmningen av lagstiftningen föreskrivs särskilt i avtalet en omedelbar eller stegvis tillämpning av vissa ömsesidiga eller icke ömsesidiga skyldigheter när det gäller framför allt etableringsrätt, nationell behandling, frihandel, immaterialrättigheter och offentlig upphandling.

- I den vitbok, KOM (95) 163 slutlig, som kommissionen lade fram 1995, med riktlinjer avsedda att hjälpa kandidatländerna att förbereda sig inför integreringen med den inre marknaden, avgränsas den berörda lagstiftningen mera snävt. Där anges de områden och "nyckelåtgärder" som direkt inverkar på den fria rörligheten för varor, tjänster, kapital och personer och redovisas de förutsättningar som krävs för att de skall kunna tillämpas, däribland de rättsliga och organisatoriska strukturerna. Tjugotre av gemenskapens aktivitetsområden tas upp i vitboken och åtgärderna i fråga delas upp i två faser allt efter prioritetsgrad; en arbetsplan fastställs sålunda för perioden inför anslutningen. TAIEX ("Technical Assistance and Information Exchange Office" - kontoret för tekniskt stöd och informationsutbyte) inrättades för att lämna kompletterande och riktat tekniskt bistånd inom de lagstiftningsområden som täcks av vitboken. En databas över lagstiftningen har nyligen upprättats av TAIEX.

- Anslutningen till Europeiska unionen innebär att kandidatländerna måste införliva och genomföra hela regelverket. I detta avseende bör understrykas att den handlingsplan för den inre marknaden som lades fram inför Europeiska rådet i Amsterdam anger de prioriterade åtgärder som är nödvändiga för att med hänsyn till införandet av den gemensamma valutan förbättra den inre marknads funktion i ett EU med femton medlemsstater. Detta kommer med nödvändighet att innebära successiva förändringar av regelverket.

Den allmänna ramen

Företagen skall, oavsett verksamhetsområde, kunna utöva sin verksamhet på grundval av gemensamma regler. Dessa gemensamma regler är viktiga, för de fastställer den allmänna ramen för hur ekonomin skall fungera och därmed de allmänna konkurrensförutsättningarna. Inom detta område återfinns, förutom konkurrensreglerna (statliga företag, statsstöd) och beskattningsreglerna som tas upp i andra avsnitt i detta yttrande, bestämmelserna om öppnandet av offentlig upphandling av anläggningsarbeten, varor och tjänster, om harmonisering av bestämmelserna på det immaterialrättsliga området (inklusive Europapatent) och om harmonisering av bestämmelserna om bolagsrätt och redovisningsrätt, vidare bestämmelserna om skydd av personuppgifter samt om överföring av lagföreläsa och erkännande av domar (konventioner med stöd av artikel 220 i fördraget).

Översikt

Rörande offentlig upphandling: Den lettiska lagen om statlig och kommunal upphandling trädde i kraft den 1 januari 1997. Den har utarbetats med utgångspunkt i Uncitrals (Förenta nationernas kommission för internationell handelsrätt) modellag om offentlig upphandling. Tillämpningsföreskrifter antogs i mars 1997.

Vidare har Lettland för avsikt att inom en snar framtid tillträda Världshandelsorganisationens (WTO) avtal om offentlig upphandling (GPA).

Lettland har ansträngt sig för att anta en lagstiftning om intellektuell och industriell äganderätt och har anslutit sig till ett antal internationella konventioner på detta område. Lettland förbereder också sin anslutning under 1997 till WTO/TRIPs-avtalet (handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter) och har satt som mål att inom en nära framtid ansluta sig till andra internationella konventioner (Romkonventionen, varumärkeskonventionen, m.fl.). Ny lagstiftning om patent, varumärken, mönster och upphovsrätt infördes 1993.

Vad bolagsrätten beträffar finns det i det lettiska rättssystemet flera olika bolagsformer, inklusive publika och privata aktiebolag. Inom den privata sektorn finns mer än 52 000 företag registrerade. Endast publika aktiebolag får emittera aktier och det finns minimiregler om skydd av aktieägarna. Det finns bestämmelser om att aktiekapitalet måste uppgå till ett visst belopp. Vidare har bolagen vissa skyldigheter när det gäller borgenärsskydd. Bolagen är tvungna att offentliggöra information om viktigare beslut som berör dem, t.ex. omorganisering och likvidation, och det finns ett centralt bolagsregister till vilket allmänheten mot en avgift har tillgång. För närvarande är bolagsrätten mycket fragmentarisk. En ny handelslag är under utarbetande och avsikten är att den skall ha trätt i kraft i december 1997.

Bokföringslagen (1993) och *lagen om årsredovisning* (1993) innehåller grundläggande regler om bolagens årsredovisning. Lagarna ändrades i november 1996. Ytterligare bestämmelser och föreskrifter finns samt bestämmelser om god redovisningssed, bl.a. en *lag om auktoriserade revisorer* (1997). Finansministeriet och styrelsen för redovisningsmetodik ansvarar för tillsynen av revisorer.

Lettland har ännu inte infört någon generell lag om skydd av personuppgifter. Vissa regler för skydd av uppgifter återfinns i flera separata lagar som förbjuder institutioner och tjänstemän att lämna ut information. Dessa lagar rör polisen, statlig statistik, skattemyndigheten, postala tjänster, revisorer, försäkringsgivare, advokater, telekommunikationstjänster, statlig kontrollverksamhet, läkare och kreditinstitut. I år kommer en övergripande lag om uppgiftsskydd för informationsteknik att stiftas, och 1998 avser man att harmonisera lagstiftningen med EG:s direktiv om skydd av personuppgifter.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Medan lagen om offentlig och kommunal upphandling gäller för de flesta av de kontraktsslutande myndigheterna i den bemärkelse som åsyftas i de klassiska sektorsdirektiven, omfattas de allmännyttiga sektorerna tills vidare inte av reglerna.

För närvarande ges lettiska företag fördelar när det gäller tilldelning av offentliga upphandlingskontrakt. Företag som är baserade inom EU får tillgång på samma villkor

först sedan övergångsperioden som fastställts i Europaavtalet löpt ut (senast den 31 december 1999).

Dessutom är reglerna för tjänster och anbudsförfaranden inte i linje med EG:s krav. Det verkar därför som om ytterligare ändringar behövs för att landet skall uppfylla alla de krav som ställs i direktiven. De lettiska myndigheterna verkar planera ändringar av sin lagstiftning till i slutet av 1999. I varje fall verkar Lettland vara på väg åt rätt håll. En anslutning till Världshandelsorganisationens avtal om offentlig upphandling vore ett viktigt steg framåt.

Beträffande intellektuell och industriell äganderätt har vissa framsteg gjorts. Den nya patentlagen som godkändes av parlamentet 1995 anses av de lettiska myndigheterna överensstämma med de grundläggande bestämmelserna i Münchenkonventionen. I varumärkeslagen ingår de grundläggande bestämmelserna från motsvarande gemenskapslagstiftning, smärre ändringar behövs dock. Regeringen planerar att få en ändrad varumärkeslag antagen under 1997.

Väsentliga förbättringar av upphovsrättsskyddet behövs för dataprogram, uthyrnings- och utlåningsrättigheter, satellitutsändningar och vidareutskickning via kabel och detsamma gäller skyddets varaktighet. Ett utkast till en lag förbereds om rättsligt skydd för kretsmönster i halvledarprodukter. En ny lag om gränskontroll måste antas. Ett effektivt genomförande av bestämmelserna samt bevakningen av efterlevnaden av dem kommer fortsatt att vara en viktig fråga på medellång sikt p.g.a. bristen på erfarenhet hos inblandade myndigheter och dagens bristande interna kontroll- och gränskontrollmekanismer. Viktiga ansträngningar görs dock för att förbättra situationen. Piratkopieringsverksamheten är fortfarande omfattande.

Enligt den information som Lettland tillhandahållit om bolagsrätten kommer den att vara förenlig med första och andra direktivet i slutet av 1997. Det verkar för närvarande som om bolagsrätten endast delvis är förenlig med tredje, elfte och tolfte direktiven. Arbete pågår enligt uppgift för att Lettland skall uppfylla även resterande krav.

Bokföringslagen och lagen om årsredovisning från 1993 utgjorde en god början för att lagstiftningen skall motsvara fjärde direktivet och ändringarna 1996 ökade anpassningen ytterligare. En lag om koncernredovisning som torde införliva sjunde direktivet i Lettlands lagstiftning är under utarbetande och skall vara klar före den 1 januari 1998. Lagen om auktoriserade revisorer bygger på åttonde direktivet. Vissa övergångsproblem förekommer i samband med det praktiska genomförandet av de nya reglerna, bl.a. bristen på kvalificerade revisorer, och stora ansträngningar är nödvändiga om dessa problem skall lösas på medellång sikt.

De befintliga ofullständiga bestämmelserna om skydd av personuppgifter ger inte tillräckligt skydd för att motsvara den standard som fastställs i EG:s ramdirektiv. Ändringar i lagstiftningen behövs framför allt för att möjliggöra inrättandet av en oberoende myndighet som övervakar tillämpningen av lagstiftningen.

Slutsats

Inom vissa områden har väsentliga framsteg gjorts den sista tiden vad gäller antagande av de ramdirektiv som är nödvändiga för att reglera en marknadsekonomi. Lettland har infört eller är på väg att införa de viktigaste direktiven.

Fortfarande måste ytterligare satsningar göras i lagstiftningsarbetet, särskilt vad gäller offentlig upphandling, intellektuell och industriell äganderätt och uppgiftsskydd, innan man kan uppnå full överensstämmelse med gemenskapens lagstiftning. Om man fortsätter att harmonisera sin lagstiftning med EG:s regler i nuvarande takt finns det goda möjligheter för Lettland att på medellång sikt uppfylla lagstiftningskraven inom detta område, även om vissa problem vad gäller genomförandet och övervakningen av efterlevnaden kan komma att kvarstå.

Fri rörlighet för varor

Fri rörlighet för varor förutsätter en avveckling av åtgärder som begränsar handeln, alltså inte bara tullar och kvantitativa handelsbegränsningar utan också alla åtgärder med motsvarande verkan, dvs. åtgärder som är direkt eller indirekt tillämpliga för nationella eller importerade produkter och som har protektionistiska verkningar. För att garantera fri rörlighet för varor inom områden där de tekniska föreskrifterna inte är harmoniserade är det, enligt de principer som slogs fast i domen i målet Cassis de Dijon, av grundläggande betydelse att principen om ömsesidigt erkännande av nationella regler tillämpas och att principen att de nationella kraven skall begränsas till krav som är rimliga i förhållande till de eftersträlvade målen accepteras.

Europeiska gemenskapen har utvecklat den "nya metoden" för harmoniseringsarbetet, ett tillvägagångssätt som bygger på en försiktig balans mellan offentliga organ och privata oberoende organ och där Europeiska gemenskapens lagstiftning och europeiska standarder spelar skilda, kompletterande roller. I stället för att införa tekniska lösningar begränsar sig EG-lagstiftningen till att fastställa grundläggande krav som produkterna skall uppfylla. Produkter som tillverkats i överensstämmelse med europeisk standard skall förutsättas uppfylla de grundläggande kraven, men användandet av europeiska standarder är inte det enda sättet att intyga att förenlighet med de uppställda kraven föreligger. Den "nya metoden" fungerar tillsammans med den "globala metoden" för produktcertifiering som reglerar rätten att sätta "CE-märket" på en produkt. För andra produkter såsom farmaceutiska produkter, kemikalier, motorfordon och livsmedel, följer EG:s direktiv det traditionella regleringsmönstret och innehåller fullt detaljerade regler.

Den fria rörligheten för varor förutsätter alltså även att vissa gemenskapsbestämmelser om harmonisering införlivas. Tillämpningen av de harmoniseringsbestämmelser som gäller skyddet av hälsa och säkerhet bör härvidlag följas med stor uppmärksamhet, vilket förutsätter att det inrättas lämpliga system och organisatoriska lösningar på såväl företags- som myndighetsnivå.

Bland de s.k. "övergripande" direktiv som är nödvändiga för att den gränslösa marknaden skall fungera kan särskilt nämnas direktivet om allmän produktsäkerhet och direktivet om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister. Bestämmelserna om allmän produktsäkerhet behandlas i det avsnitt som behandlar konsumentskyddet.

De bestämmelser som är specifika för jordbruksprodukter (iakttagandet av veterinära och fytosanitära krav) redovisas i detalj i det avsnitt som gäller jordbruket.

Översikt

Lettland har kommit långt i arbetet med att införa de nödvändiga förutsättningarna för varors fria rörlighet. Landet har redan infört system för fri prissättning, handel och växelkurssystem samt fastställt grundläggande rättsliga och kommersiella bestämmelser.

Alla priser har avreglerats, utom priser på energi (elektricitet, värme och gas), vattenförsörjning, hyror, post- och telekommunikationstjänster, hamntjänster, järnväg, luftfart, arkiv samt försäljning på rot inom skogsbruket. Ett tak för högsta och lägsta pris har fastställts för transitering av olja och oljeprodukter samt för personbefordran i motorfordon. Vinstmarginalen på läkemedel får inte överskrida 20 % per vara.

För att begränsa olaglig handel med punktbeskattade varor, skydda konsumenterna och upprätta en statistisk databas har regeringen behållit licenskravet för tobak, tobaksvaror och alkoholhaltiga drycker. Licenser beviljas av finansministeriet enligt samma objektiva kriterier vare sig varorna är lokalt framställda eller importerade. Det finns inga gränser för hur många licenser som får utfärdas. De kvantitativa importrestriktionerna för socker avskaffades i mars 1997 enligt Världshandelsorganisationen krav och istället beviljar jordbruksministeriet automatiskt licens. Ny lagstiftning som avskaffar kvantitativa importrestriktioner för säd och spannmål har också förelagts parlamentet och väntas antas under 1997. I regel förekommer inga diskriminerande bestämmelser.

Vad gäller tekniska handelshinder har lagstiftning om allmän produktsäkerhet, tjänstesäkerhet samt om tillverkares och tjänsteproducenters ansvar antagits i september 1996. Lagstiftningen motsvarar EG-direktiv 92/59/EEG och 85/374/EEG och omfattar inte bara varor utan även tjänster, skador på egendom och miljön.

Det senaste programmet från 1996 om harmonisering av lagstiftningen innehåller genomförandebestämmelser som kommer att antas år 1997-1999 för direktiv enligt "nya metoden". Inom livsmedelsområdet har vissa, främst övergripande, bestämmelser antagits.

Anpassning av kemisektorn planeras till år 1999. Vad gäller fordon bör ett system för typgodkännande enligt EG-systemet kunna börja användas år 1999. Det skall erinras om att annan lagstiftning ofta behövs för att kunna genomföra den övergripande rättsliga ramen.

År 1996 antogs en lag om bedömning av överensstämmelse, samtidigt med flera bestämmelser om tillståndsgivning, ackreditering, kontrollförfaranden, kalibreringslaboratorier, certifiering och tillsynsorgan.

År 1995 antog det nationella standardiseringsprogrammet nya begrepp för standardiseringen för att få frivilliga standarder och organisera standardiseringsarbetet vid Lettlands nationella standardiserings- och metrologiorgan. Landet är medlem av Europeiska standardiseringsorganisationen.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Arbetet med att närma den tekniska lagstiftningen till EG:s regelverk enligt vitboken gick långsamt i början men nu gör Lettland betydande insatser för att så snabbt som möjligt anpassa sig till EG:s regelverk om fri rörlighet för varor. Stora framsteg på området har gjorts dels genom nya ursprungsregler, som tillåter alleuropeisk kumulering, vilka trädde i kraft den 1 april 1997, dels genom många nya lagar om bedömning av överensstämmelse och standarder som syftar till harmonisering med EG-bestämmelserna. Vidare ansträngningar krävs dock för att EG:s regelverk skall antas och genomföras fullt ut.

De lettiska myndigheterna bör nu inrikta sig på vidare anpassning av den tekniska lagstiftningen och den tekniska sakkunskapen behöver förstärkas. Ett viktigt framsteg är lagen om produktsäkerhet, tjänstesäkerhet och om tillverkares och tjänsteproducenters ansvar. Direktivet enligt "nya metoden" om elektrisk utrustning avsedd för användning inom vissa spänningsgränser har redan genomförts, och direktiven om elektromagnetisk kompatibilitet och CE-märkning håller på att genomföras.

Vad gäller de områden som är reglerade på nationell nivå men inte omfattas av någon gemenskapsharmonisering saknas emellertid uppgift om i vad mån gemenskapsrättens principer om fri rörlighet för varor tillämpas i Lettland.

Förklaringen är framför allt att de mekanismer för öppenhet som är knutna till den inre marknadens funktion saknas och alltså inte kan utnyttjas som sådana under perioden inför anslutningen. Det rör sig framför allt om direktiv 83/189 som föreskriver att förslag till nationella tekniska standarder och föreskrifter skall anmälas, beslut 3052/95 som handlar om åtgärder som avviker från principen om fri rörlighet för varor, förfarandena för överklagande hos kommissionen och även möjligheten enligt artikel 177 i fördraget att vända sig till domstolen för att få ett förhandsavgörande. Likaså förutsätter en bedömning av om Lettland tillämpar principen om ömsesidigt erkännande mer ingående uppgifter om nationella bestämmelser och nationell administrativ praxis som kan inverka på saluförandet av produkterna.

Slutsats

Vissa framsteg har nyligen gjorts i anpassningen till gemenskapslagstiftningens krav på fri rörlighet för varor. Goda insatser har gjorts i fråga om standardisering och bedömning av överensstämmelse. Nu bör dock de lettiska myndigheterna inrikta sig på att anpassa den tekniska lagstiftningen vidare och förstärka den tekniska sakkunskapen.

Om Lettland fortsätter harmoniseringen i samma takt som förra året, bör genomförandet av EG:s regelverk på området inte utgöra något allvarligt hinder för en anslutning. Det största problemet är att erfaren personal saknas.

De lettiska myndigheterna bör även se till att utbytet inte hindras av nationell lagstiftning på sådana områden som inte skall harmoniseras, främst genom att kontrollera att gällande bestämmelser står i proportion till syftet.

Fri rörlighet för kapital

I Europaavtalet fastställs principen om fri rörlighet för kapital mellan Lettland och EU från och med det att avtalet träder i kraft. I Lettlands fall berörs direktinvesteringar,

portföljinvesteringar, affärskrediter och finansieringslån för bolag som redan är etablerade i Lettland så snart Europaavtalet träder i kraft, medan europabolagens filialer och kontor samt egenföretagare berörs gradvis under en övergångsperiod.

I vitboken belyses länken mellan fri rörlighet för kapital och fri rörlighet för finansiella tjänster.

Där föreslås en serie kapitalliberaliseringsåtgärder för först långsiktiga kapitalrörelser och kapitalrörelser knutna till kommersiella transaktioner och sedan kortsiktiga kapitalrörelser.

Översikt

I Lettland finns inga valutarestriktioner för vare sig löpande transaktioner eller kapitalöverföringar till och från Lettland. Fysisk in- och utförsel av finansiella tillgångar är fri. Lettiska medborgare är fria att anlita finansiella tjänster utomlands. Lettlands valuta är fullt konvertibel för löpande transaktioner.

I lagen om utländska investeringar (senast ändrad i april 1996) regleras utländska direktinvesteringar och portföljinvesteringar i Lettland och därigenom gäller rättigheter och skyldigheter enligt nationell lag även för utländska investerare. Under våren 1996 avskaffades dels alla krav på anmälning av utländska direktinvesteringar, dels gränserna för utländska investerares innehav av aktiemajoritet i vissa branscher. De utländska investerarnas deltagande i den pågående privatiseringsprocessen gynnades genom att gränserna för utlänningars köp av privatiseringscertifikat avskaffades i början av år 1996, och genom att själva privatiseringsprocessen tog fart. Utlänningars rätt till fastighetsförvärv i samband med ekonomisk verksamhet har säkrats, förutsatt att det finns ett avtal om investeringsskydd mellan Lettland och utlänningens hemland.

År 1991-1995 gjordes stora insatser för att få in utländska direktinvesteringar och utveckla Lettlands ekonomi och basnäringar. Totalt uppgår investeringarna under perioden 1990-1996 till 470 miljoner ecu.

Sedan 1992 har den största andelen utländska direktinvesteringar gjorts inom transport- och kommunikationssektorerna (42 %), jämfört med 25 % inom sektorn för finansiella tjänster och 16 % inom industrin.

År 1995 gjorde bankkrisen att valutareserven vid Lettlands centralbank minskade. Stort kapitalinflöde under 1996 gjorde att valutareserven i september 1996 hade ökat till 518 miljoner ecu, vilket var mer än före krisen. Statens engagemang på den internationella finansmarknaden regleras genom olika gränobelopp för utlandsskulden och den sammanlagda statsskulden. Högsta tillåtna belopp fastställs varje år enligt lagen om statens finanser.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Nästan alla restriktioner för kapitalrörelser har avskaffats. Sedan i januari 1997 är utländska bolags fastighetsförvärv omgärdade av färre regler. Juridiska personer där utländska medborgare har aktiemajoritet får förvärva mark om deras hemländer ingått avtal med Lettland om ömsesidigt investeringsskydd. Avregleringen går utöver Europaavtalets krav och visar på en liberal inställning till fria kapitalrörelser.

Ändringar som gett utlänningar rätt att delta fullt ut i privatiseringsprocessen har lett till ett uppsving på värdepappersmarknaden. Med tanke på att man planerar att privatisera flera stora bolag kommer den utvecklingen troligen att fortsätta. Den senaste kreditbedömningen visade på makroekonomisk stabilitet, vilket också bör bidra till fler investeringar.

Slutsats

Lettland har gjort valutan konvertibel för löpande transaktioner, nästan helt avreglerat kapitalrörelserna och borde vara i stånd att avskaffa återstående begränsningar på medellång sikt.

Fri rörlighet för tjänster

Den fria rörligheten för tjänster äger rum via utövandet av etableringsrätten och rätten att fritt tillhandahålla tjänster över gränserna. Den grundar sig å ena sidan på förbudet mot diskriminering, särskilt diskriminering på grund av nationalitet, å andra sidan på bestämmelserna om anpassning av olika nationella regler. Dessa bestämmelser avser ofta både etableringsrätten, som hör till området fri rörlighet för personer, och rätten att fritt tillhandahålla tjänster. Genomförandet av bestämmelserna förutsätter att det införs administrativa strukturer (t.ex. kontrollorgan inom banksektorn, kontrollmyndigheter inom den audiovisuella sektorn, reglerings- och tillsynsmyndigheter) och en förstärkning av medlemsstaternas samarbete när det gäller kontrollverksamheten (system för ömsesidigt erkännande).

En stor del av den lagstiftning som inför fri rörlighet för tjänster gäller finansiella tjänster. Men öppnandet av den nationella marknaden och de problem det medför gäller även sektorer där monopol tidigare varit dominerande, t.ex. telekommunikationsområdet och i viss mån energi- och transportområdena. Dessa områden behandlas i egna avsnitt i detta yttrande.

Översikt

Bankväsendet i Lettland har i stort sett återhämtat sig från krisen 1995. För att undvika en återupprepning av krisen har en ny genomtänkt lagstiftning införts som begränsar högriskkrediterna, höjer kapitalkravet för bankerna, förebygger överdrivna kreditkoncentrationer och förstärker lettiska centralbankens övervakningsförmåga.

Som en följd av den nya regeln att dra in oktroyen för banker som inte rättar sig efter de skärpta reglerna har oktroyerna för tolv banker återkallats 1996. Detta har minskat antalet verksamma banker. 75 % av bankväsendet är privatägt och 40 % av denna andel ägs av utländska intressen.

Antalet utländska banker som etablerar sig i Lettland ökar gradvis. Det genomsnittliga räntegapet har minskat till 10-15 %. För närvarande arbetar centralbanken tillsammans med EG:s Phareprogram på att få fram ett nytt betalnings- och avvecklingssystem som skall möjliggöra bruttoreglering i realtid helt i överensstämmelse med EU:s krav.

Endast borsmedlemmar får handla på fondbörsen.

Investerings-tjänster på professionell basis kan erhållas genom värdepappersföretag, försäkringsföretag och kreditinstitut som beviljats licens av sina respektive

tillsynsmyndigheter. Rigas fondbörs är ett icke vinstdrivande aktiebolag som ägs av affärsbanker och finansinstitut. Värdepapperslagstiftningen och lagen om nämnden för värdepappersmarknaden uppfyller i stort sett kraven i motsvarande EG-förordningar. Värdepappersmarknadsnämnden bildades 1996 för att skapa utveckling och stabilitet på marknaden. Dess styrelse har utsetts för sju år av parlamentet vilket borgar för nämndens oberoende. Detta organ skall bl.a. skydda investerarnas intressen och utfärda licenser för marknadsaktörerna.

Utvecklingen i privatiseringsprocessen har medfört ett uppsving på värdepappersmarknaden, vilket lett till ett ökat börsvärde.

Marknadskoncentrationen är mycket hög inom försäkringsbranschen.

Två nya lagförslag "om försäkringstillsyn" och "om försäkringsavtal" behandlas för närvarande. En lag som bygger på EG:s direktiv om försäkringar för motorfordon kommer att träda i kraft i september 1997. En försäkringsinspektion inrättades 1991 vid finansministeriet.

Utländska försäkringsbolag i Lettland arbetar i stor utsträckning i enlighet med samma regler som gäller för de inhemska försäkringsgivarna.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Lettland kan anses ha hunnit långt i harmoniseringen av banklagstiftningen i förhållande till EG:s krav. Av åtgärderna som upptas i vitbokens fas I har Lettland genomfört första bankdirektivet, kapitalbasdirektivet och kapitaltäckningsdirektivet. Beträffande de två övriga åtgärderna i fas I - införande av insättningsgaranti och lagar om penningtvätt - behandlas för närvarande förslag till sådana lagar. Till följd av den resursbrist som för närvarande råder inom finanssektorn kan den i EG-lagstiftningen stadgade miniminivån på insättningsgarantin inte införas, men den kommer gradvis att ökas under kommande år för att nå den fastställda nivån i slutet av 1999. Vad beträffar åtgärderna i fas II är direktivet om stora exponeringar och andra bankdirektivet helt införlivade förutom enlicensprincipen, medan direktivet om gruppbaserad tillsyn, bankkontodirektivet och kapitalkravsdirektivet enligt planerna skall genomföras 1997-1998.

Ökningar i kapitalbasen och en stegrad lönsamhet för bankerna tyder på en begynnande stabilisering av bankväsendet. Bankernas förmedlingsfunktion hämmas dock ännu av höga utlåningsräntor. Ökade utländska direktinvesteringar och införandet av lagstiftning om säkerheter antas kunna bidra till att situationen förbättras.

När det gäller lagstiftningen om värdepapper har direktiven i fas I delvis införts. De återstående direktivkraven i fas I och II kommer att vara genomförda den 1 januari 1998. Detta innebär att direktiven om insiderhandel och om introduktion på fondbörsen kommer att vara helt och hållet genomförda. Värdepappersföretagens och pensionsfondernas verksamhet regleras av aktiebolagslagen. En investeringslag håller på att förberedas.

Inom försäkringssektorn är det p.g.a. bristande övervakningskapacitet inte tillåtet för EU-bolag att öppna filialer. Inte heller de garantifondskrav som är tillämpliga på ömsesidiga bolag anses kunna uppfyllas i dag.

Den 9 december 1996 införlivades direktivet 91/674/EEG om årsbokslut och sammanställd redovisning för försäkringsföretag i lettisk lagstiftning.

Nya lagar "om försäkringar" och "om försäkringskontrakt" förbereds för att undanröja de nuvarande bristerna i lettisk lagstiftning och för att göra den lettiska lagstiftningen mer förenlig med EU:s krav.

Slutsats

När det gäller finanstjänsternas legala aspekter har Lettland hunnit långt och kommer inom några år inte att ha några problem med att uppfylla de krav som ställs i EG:s huvuddirektiv. Den viktigaste återstående svårigheten är hur bankväsendet skall förstärkas så det kan fungera som penningförmedlare till stöd för inhemska investeringar.

Om bankerna får en sådan förstärkning under kommande år torde det lettiska systemet för finanstjänster på medellång sikt inte ha några större problem att integreras i EU. **Fri rörlighet för personer**

Den fria rörligheten för personer omfattar två rörlighetsbegrepp som ingår i skilda sammanhang i fördraget. Artikel 7a, å ena sidan, som intagits i den första delen av fördraget som handlar om "Principerna", är en del av reglerna för uppbyggnaden av den inre marknaden och innebär att medlemsstaternas inre gränser skall kunna passeras utan kontroll. Artikel 8a, å andra sidan, som ingår i den andra delen av fördraget som handlar om unionsmedborgarskap, ger varje medborgare i unionen personlig rätt att på vissa villkor fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier. För att artikel 7a inte skall bli verkningslös gäller avskaffandet av gränskontrollerna lika för alla personer oavsett nationalitet. Medan de rättigheter som härrör från artikel 8a tillämpas i samtliga medlemsstater, har de rättigheter som härrör från artikel 7a ännu inte blivit fullständigt förverkligade i hela unionen.

a) Fri rörlighet för unionsmedborgare, etableringsfrihet och ömsesidigt erkännande av examensbevis och kvalifikationer

Europaavtalet innehåller bestämmelser om att arbetstagare som är lagligen anställda (liksom deras familjer) inte får utsättas för diskriminering. Avtalet innefattar rätten att ackumulera och överföra socialförsäkringsrättigheter och uppmuntrar medlemsstaterna att sluta bilaterala avtal med Lettland om tillgång till arbetsmarknaderna. Under övergångsperiodens andra fas kommer associeringsrådet att undersöka ytterligare metoder för att förbättra arbetstagarnas rörlighet.

I vitboken beaktas de lagstiftningsmässiga krav som krävs för att uppnå en enhetlig utveckling av arbetsmarknaden samtidigt som man undviker att konkurrensen snedvrids.

Fri rörlighet för arbetstagare är en av de grundläggande friheter som erkänns i fördraget. Rätten att utöva vissa yrken (till exempel på det juridiska området och inom hälsosektorn) får emellertid underkastas vissa villkor, i synnerhet kvalifikationskrav. Beroende på vilket fall det är fråga om skall kvalifikationskraven bli föremål för samordning eller tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande. Etableringsfriheten

är också garanterad i fördraget och gäller ekonomisk verksamhet som bedrivs av företag eller av fysiska personer som är egenföretagare.

Rätten till fri bosättning kan underkastas krav på att den som inte utövar någon yrkesverksamhet i det berörda landet har vissa minimitillgångar och omfattas av en sjukförsäkring.

Översikt

Utländska medborgare kan få tillträde till den lettiska arbetsmarknaden endast efter att ha beviljats arbetstillstånd och ett begränsat uppehållstillstånd för den period som specificeras i anställningskontraktet. Arbetstillstånd kan beviljas om den lediga tjänsten under en månad varit registrerad vid ett av den statliga arbetsförmedlingens lokalkontor utan att någon arbetslös person med relevanta kvalifikationer blivit inskriven. Denna procedur gäller inte chefer, underavdelningschefer, utländska experter eller utländska kontraktsanställda personer och specialister under vissa villkor. Om ett begränsat uppehållstillstånd beviljas skall detta även omfatta familjemedlemmar till utländska medborgare eller statslösa.

När det gäller ömsesidigt erkännande av examensbevis och kvalifikationer uppfyller den befintliga lagstiftning om utbildning av tandläkare, läkare, veterinärer, arkitekter, barnmorskor och sjuksköterskor endast i begränsad omfattning gemenskapens bestämmelser. Dessutom saknas ännu strukturer för hur efterlevnaden ska övervakas.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Eftersom arbetare med olika nationaliteter förflyttades till Lettland under sovjetregimen är över 600 000 personer i Lettland i dag inte lettiska medborgare. Därför har Lettland beslutat att för närvarande undvika stora invandrarströmmar och att införa strikta bestämmelser för in- och utvandring. Som nämndes ovan görs undantag för utländska medborgare som utgör s.k. nyckelpersonal. Dessa bestämmelser måste anpassas till motsvarande bestämmelser i Europaavtalet när detta träder i kraft.

När det gäller ömsesidigt erkännande av examensbevis och kvalifikationer kommer det att krävas samarbete med EU-experten för att se till att längden och utformningen av relevant utbildning är förenlig med EU-reglerna. Genomförandet av de olika reformerna måste intensifieras och ske på ett konsekvent sätt om gemenskapens regelverk skall kunna införas på medellång sikt. Dock måste man ta hänsyn till att det ligger i sakens natur att reformen av utbildningsstrukturerna kommer att ta flera år i anspråk.

Slutsats

När det gäller den fria rörligheten för personer måste det till ett antal förändringar för att en anpassning till gemenskapens regelverk skall uppnås. Beträffande det ömsesidiga erkännandet av examensbevis och kvalifikationer måste förberedelserna för den nödvändiga lagstiftningen liksom övervakningen av efterlevnaden av denna intensifieras och ske på ett mycket konsekvent sätt om den skall kunna införas på medellång sikt.

b) Avskaffandet av personkontrollen vid de inre gränserna

Fri rörlighet enligt artikel 7a i EG-fördraget, dvs. avskaffandet vid de inre gränserna av all personkontroll, oavsett personens nationalitet, har ännu inte fullständigt förverkligats i Europeiska unionen. Avskaffandet av personkontrollen förutsätter att ett stort antal kompletterande åtgärder genomförs, och en del av dessa har ännu inte antagits och genomförts av medlemsstaterna (dessa frågor behandlas i kapitel 8.7.1). Ett begränsat antal medlemsstater har däremot förverkligat målet på grundval av Schengenkonventionen (sju medlemsstater tillämpar avtalet redan nu och ytterligare sex förbereder dess genomförande).

I syfte att underlätta förverkligandet av detta mål inom ramen för unionen har det i utkastet till nytt fördrag införts ett nytt kapitel med rubriken "Frihet, säkerhet och rättvisa" och vidare integreras Schengen-överenskommelserna i EU.

Lettland har deklarerat sin önskan och beredvillighet att uppfylla bestämmelserna i Schengen-överenskommelserna. Landet har påbörjat förberedelserna för detta och har begärt assistans från vissa medlemsstater, bl.a. gällande förstärkt gränsbevakning.

Allmän bedömning

1. De framsteg som Lettland har gjort i genomförandet av vitbokens lagstiftning finns sammanfattade i bilagan. Det framgår av tabellen att Lettland uppskattar att 253 av de 899 direktiv eller förordningar som nämns i vitboken har införlivats med den nationella lagstiftningen per den 30 juni 1997. Uppgifterna har tillhandahållits av Lettland och avser de direktiv och förordningar i vitboken från den 3 maj 1995 som landet redan anser sig ha införlivat eller ha konstaterat vara förenliga med gemenskapsreglerna. Denna upplysning föregriper inte bedömningen av om texterna är förenliga, något som kommissionen på nuvarande stadium inte är i stånd att uttala sig om.

2. Lettland har gjort vissa ansträngningar i riktning mot en tillnärmning till gemenskapens lagstiftning om den inre marknaden. Landet har i synnerhet uppnått en viss grad av anpassning till gemenskapsreglerna gällande industriell äganderätt, överensstämmelsebedömningar och standarder samt, i vissa delar, fri rörlighet för tjänster. Enligt information från de lettiska myndigheterna har flertalet bestämmelser helt eller delvis införlivats, men kommissionen kan i detta skede inte uttala sig om de är fullt förenliga med gemenskapsrätten. Det finns fortfarande luckor på viktiga områden såsom offentlig upphandling, intellektuell äganderätt och skydd av personuppgifter.

3. Något som kan bli ett allvarligt hinder för ytterligare framsteg är de brister som den offentliga förvaltningen i Lettland uppvisar. Detta inverkar inte bara på den hastigheten med vilken lagarna tillnärmas gemenskapens lagstiftningen, utan också på hur väl efterlevnaden av dessa därefter övervakas.

Liknande tvivel finns gällande effektiviteten hos olika strukturer som är nödvändiga vid genomförandet av lagstiftningen om den inre marknaden. Men eftersom lagarna oftast stiftats nyligen och själva strukturerna i vissa fall ännu inte upprättats räcker materialet för närvarande inte till för en slutgiltig bedömning.

Det skall observeras att kommissionen för närvarande ännu inte kan uttala sig om företagens, särskilt de små och medelstora företagens, möjligheter att genomföra regelverket.

4. Oberoende av de aspekter som har särskild jordbruksanknytning är avskaffandet av de inre gränskontrollerna i unionen möjligt endast om lagstiftningen harmoniseras i tillräcklig utsträckning. Detta förutsätter ett ömsesidigt förtroende, grundat framför allt på väl fungerande förvaltningar (som exempel kan nämnas vikten av att säkerhetskontroller av vissa produkter sker på avgångsorten). På varuområdet har förverkligandet av den gränslösa inre marknaden per den 1 januari 1993 varit möjligt endast genom avskaffandet av alla krav på formaliteter och alla kontroller som medlemsstaterna utövade när de territoriella gränserna mellan unionens medlemsstater passerades.

Det rörde sig framför allt om tekniska kontroller (som särskilt gällde produktsäkerhet), veterinära, sanitära, fytosanitära kontroller, ekonomiska och kommersiella kontroller (till exempel bekämpningen av förfalskningar), säkerhetskontroller (vapen, etc.) och miljökontroller (avfall, etc.). I flertalet fall har detta avskaffande varit möjligt endast genom att gemenskapsåtgärder har antagits och genomförts som möjliggjort en harmonisering av reglerna om fri omsättning eller reglerna om utsläppande på marknaden (särskilt produktsäkerhetsbestämmelserna), och i förekommande fall genom att kontrollerna eller formaliteterna har flyttats till en plats inom territoriet eller till medlemsstaternas marknad (särskilt vad gäller mervärdesskatt och punktskatter, veterinära och fytosanitära kontroller och statistikinsamling). En del av Lettlands nuvarande gräns kommer att utgöra yttre gräns för unionen. Detta kommer att kräva en förstärkning av gränskontrollerna (se avsnittet om tull).

Med beaktande av den helhetsbedömning som kan göras beträffande framstegen och arbetstakten på de olika berörda områdena är det idag svårt att avgöra inom vilken tid Lettland kan vara i stånd att anta och genomföra alla de rättsakter som är nödvändiga för att avskaffa de inre gränskontrollerna och för att överföra dessa kontroller till unionens yttre gräns.

5. Lettland har redan antagit vissa delar av gemenskapens regelverk rörande den inre marknaden. Ytterligare reformer behövs särskilt vad gäller offentlig upphandling, intellektuell äganderätt och uppgiftsskydd. Inom de flesta områdena måste övervakningen av hur bestämmelserna efterlevs stärkas. Stora satsningar behövs för att stärka förvaltningen. På medellång sikt torde Lettland, om stora ansträngningar görs, kunna anta och även genomföra största delen av den lagstiftning som rör den inre marknaden och även skapa de nödvändiga övervakningsmekanismerna för att till fullo kunna delta i den inre marknaden.

Konkurrens

Den rättsliga grunden för Europeiska gemenskapens konkurrenspolitik är artikel 3 g i fördraget, där det föreskrivs att gemenskapens verksamhet skall innefatta *en ordning som säkerställer att konkurrensen inom den inre marknaden inte snedvrids*. De huvudsakliga

tillämpningsområdena utgörs av bestämmelser mot konkurrensbegränsande samverkan samt statligt stöd.

Europaavtalet innehåller bestämmelser om att en konkurrensordning skall tillämpas i handelsförbindelserna mellan gemenskapen och Lettland, grundad på villkoren i artiklarna 85 och 86 i EG-fördraget (avtal mellan företag/missbruk av en dominerande ställning) och i artikel 92 (statligt stöd), och om att genomförandebestämmelser på dessa områden skall antas inom tre år efter det att avtalet har trätt i kraft. Avtalet innehåller också bestämmelser där det föreskrivs att Lettland skall göra sin lagstiftning förenlig med gemenskapens på området för konkurrens.

I vitboken anges en gradvis ökande tillämpning av bestämmelserna ovan samt av de som ingår i koncentrationsförordningen (4064/89) och i artiklarna 37 och 90 i fördraget (monopol och särskilda rättigheter).

Översikt

Den gällande lagen om *konkurrens och monopolbegränsning* antogs 1991 och ändrades 1993. Lagen är tillämplig på hela det ekonomiska området och gäller både privata och offentliga företag. Den beaktar dock endast i begränsad utsträckning gemenskapens regelverk på konkurrensområdet. En ny konkurrenslag har nyligen antagits, som är ett stort steg mot att uppnå den grad av tillnärmning av lagstiftningen som krävs.

Den *statliga antimonopolkommittén*, som lyder under ekonomiministeriet, övervakar konkurrenslagstiftningens tillämpning. Denna kommitté skall enligt den nya lagen ersättas med konkurrensrådet.

Övervakningsmyndigheten för statligt stöd, som lyder under finansministeriet, har till uppgift att övervaka statligt stöd och den är i färd med att göra en första inventering av de statliga stöden. Det är därför ännu inte möjligt att bekräfta de lettiska myndigheternas påstående att i stort sett inget statligt stöd utbetalas i Lettland.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Den nya lagen överensstämmer i stort sett med gemenskapens regelverk, men den måste ändras vad beträffar vissa bestämmelser om konkurrensbegränsande samverkan, övervakning av företagskoncentration, företagshemligheter, förfaranden samt konkurrensrådets rättigheter och skyldigheter. De ändringar som krävs är under utarbetande.

Inom vissa industriella sektorer förekommer *exklusiva rättigheter, statliga monopol och system för tillståndsgivning* som måste undersökas noggrant för att se om de måste ändras eller avskaffas för att vara i överensstämmelse med gemenskapens regelverk. Detta gäller särskilt exklusiva rättigheter eller system för tillståndsgivning inom telekommunikationer, energi, export och import av och handel med sprit och alkoholhaltiga drycker, transporter samt postväsendet.

De betydande ansträngningar som gjorts för att åstadkomma en rapport om *statligt stöd* i enlighet med gemenskapens krav och de avsevärda framsteg som gjorts när det gäller att

utforma en lag om offentligt stöd och en lag om övervakningsmyndigheten för statligt stöd och dess uppgifter, som ger myndigheten möjlighet att genomföra övervakning av statligt stöd, är välkomna.

Vissa stödåtgärder verkar vara betingade av exportframgångar och detta är helt klart inte förenligt med Europaavtalet. Dessutom tycks en betydande del av de statliga stöden beviljas i indirekt form såsom skattelättnader, avskrivning av skulder och uppskov med skatten. Denna typ av åtgärder är driftstöd och sådant är endast tillåtet på mycket strikta villkor. På grund av bristen på insyn är det ännu oklart om dessa villkor är uppfyllda.

För att Lettland på ett **trovärdigt sätt skall kunna genomdriva** konkurrenslagstiftningen krävs att välfungerande övervakningsmyndigheter inrättas för att kontrollera bestämmelser mot konkurrensbegränsande samverkan och statligt stöd samt att lagar, som ligger tillräckligt nära EU:s lagstiftning, antas. Dessutom krävs det att rättssystemet, den offentliga förvaltningen och berörda ekonomiska aktörer har tillräcklig kunskap om konkurrenslagstiftningen och -politiken.

Slutsats

Såväl lagstiftningen mot *konkurrensbegränsande samverkan* som lagstiftningen om *statligt stöd* är på väg att uppfylla kraven på tillnärmning. Den nya konkurrenslagen och, om de antas, de två lagförslagen om statligt stöd kommer att innebära ett betydande steg mot att kraven på detta område uppfylls.

Vad beträffar *statligt stöd* har den öppenhet som krävs i fråga om att bevilja sådant ännu så länge inte uppnåtts. Betydande ansträngningar kommer att krävas för att uppfylla kraven på detta område på medellång sikt. Ett nära samarbete med gemenskapen i denna fråga kommer att bli nödvändigt.

Vidare finns inom vissa sektorer *exklusiva eller särskilda rättigheter* som inte är förenliga med gemenskapens regelverk. Man måste ta itu med dessa problem inom den närmaste framtiden.

Kompetensen hos de anställda vid övervakningsmyndigheten för statligt stöd tycks vara hög men de båda konkurrensmyndigheterna måste erhålla mer stöd för att kunna bedriva sin verksamhet och för att sprida information till alla berörda aktörer på marknaden.

3.2 Ny teknik och framtidsfrågor

Informationssamhället

Nuläget

Informationsteknik och telekommunikation i kombination möjliggör förändringar av stor ekonomisk och social betydelse. I Lettland var detta område försummat före 1990, även om grundutbildning i allmänhet inte var det. Nu är medvetenheten om informationsteknikens och telekommunikationernas betydelse hög och detta har bl.a. lett till att en informatikavdelning nyligen inrättades inom transportministeriet. Det saknas handelsstatistik för persondatorer och för IT-sektorn i dess helhet, men antalet värddatorer på Internet (ca 1,6 per 1 000 invånare vid slutet av 1996), som ett relativt mått på utvecklingen i riktning mot informationssamhället, tyder på att Lettland befinner sig på genomsnittsnivån för denna del av Europa. Offentligt stöd för datorisering torde för 1997 uppgå till 3,5 miljoner dollar.

Slutsats

Regeringen är medveten om informationssamhällets betydelse och bedriver ett aktivt arbete på området. Den positiva inställningen till en modernisering av telekommunikationsinfrastrukturen borde avsevärt snabba på ett utnyttjande av informationsteknikens och telekommunikationernas möjligheter, men man börjar på en ganska låg nivå.

Utbildning, yrkesutbildning och ungdomsfrågor

I artiklarna 126 och 127 i EG-fördraget fastställs att gemenskapen skall bidra till utvecklingen av en utbildning av god kvalitet och genomföra en yrkesutbildningspolitik

som syftar till att främja en europeisk dimension inom utbildningen och att underlätta anpassningen till industriella förändringar samt inträde och återinträde på arbetsmarknaden genom yrkesutbildning och omskolning.

Europaavtalet innehåller bestämmelser om samarbete för att förbättra utbildningen och yrkeskvalifikationerna. Vitboken omfattar inga åtgärder på detta område.

Översikt

Utbildningsbudgeten var ungefär 5,2% av BNP 1995 och utbildningens del i den allmänna budgeten uppgick till 25% 1996 (en ökning från 14% 1993).

Det finns 1 100 skolor, 460 000 elever och 43 500 studerande i Lettland. Lettland har 17 statliga högre utbildningsanstalter, varav 6 är universitet och 13 privata högre utbildningsanstalter.

Lettland genomför för närvarande reformer på alla nivåer inom utbildningssystemet för att ytterligare anpassa landet till de krav som ett demokratiskt samhälle baserat på en marknadsekonomi ställer. Detta är nödvändigt, inte bara för att uppnå framsteg vad gäller ekonomiska nyckelfaktorer (så som produktivitet, produktkvalitet, konkurrenskraft på de internationella marknaderna, utveckling av den privata sektorn, arbetskraftens rörlighet och arbetslöshet), men också för att säkerställa samhällets demokratiska funktioner.

1991 års utbildningslag ger utbildningsministeriet befogenhet för alla nivåer inom utbildningssystemet.

Lettland går framåt i stadig takt med privatiseringsprocessen, överförandet av ansvar för utbildningen till lokala myndigheter och utvecklingen av lettiska utbildningsprioriteringar.

Några lettiska ungdomsorganisationer har deltagit i europeiska ungdomsaktiviteter sedan 1995 som ett första steg mot deltagande i programmet Ungdom för Europa.

Tempus-programmet har bidragit till att målen för reformen av den högre utbildningen har uppnåtts och har lagt grunden för samarbete med EU:s högre utbildningsinstanser.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

För att uppnå en omfattande förbättring av utbildningssystemen kommer man att behöva göra betydande investeringar i kursplansreformer, lärarutbildning, läroböcker, utrustning och byggnader. P.g.a. ekonomiska svårigheter kommer det förmodligen att ta ett antal år att avsluta denna process.

Lettlands deltagande i gemenskapsprogrammen kommer att vara positivt för berörda personer och utgöra en god förberedelse för integreringen.

Slutsats

Inga större problem väntas inom detta område inför en anslutning.

Forskning och teknisk utveckling

Den verksamhet på gemenskapsnivå inom forskning och teknisk utveckling som anges i fördraget och ramprogrammet syftar till att stärka den europeiska industrins konkurrensförmåga, förbättra livskvaliteten och stödja en hållbar utveckling, skyddet av miljön och annan gemensam politik.

Europaavtalet innehåller bestämmelser om samarbete inom dessa områden, särskilt genom deltagande i ramprogrammet. Vitboken innehåller inga direkta åtgärder på detta område.

Översikt

Forskningspolitik och teknisk politik formuleras utifrån rekommendationer från utbildnings- och vetenskapsministeriet, finansministeriet, och det lettiska vetenskapsrådet, vilket sedan det inrättades 1990, har spelat en viktig roll som en halvstatlig beslutsfattande institution. Rådet kontrollerar cirka 80% av vetenskapsbudgeten, varav 55% går till särskilda projekt genom ett bidragssystem. Vetenskapsakademien har blivit en självständig rättslig enhet, som fungerar som ett rådgivande organ på hög nivå som också delar ut hedersbetygelser.

Den nuvarande forskningsbudgeten uppgår till 0,45% av BNP (jfr 1,6% 1990).

För närvarande har Lettland 25 forskningsinstitutioner som står under överinseende av ministeriet för vetenskaplig utbildning och 17 statliga högre utbildningsanstalter. Förutom ett litet antal forskningscentrum inom den privata industrin finns det inga privata forskningsinstitutioner. Den totala personalstyrkan minskade från 30 000 år 1990 till 5 200 år 1994.

Den lettiska vetenskapspolitiken och tekniska politiken är riktad mot två allmänna mål: att integrerera den nationella forskningspotentialen med den högre utbildningen genom att genomföra allmänna och sektoriella integreringsplaner och -avtal samt att stimulera ett aktivare deltagande från forskarna i att lösa aktuella ekonomiska, kulturella och sociala problem. Bland de frågor som skall prioriteras finns informationsteknik, bioteknik och miljövard.

Ett fast samarbete med Europeiska gemenskapen inleddes 1992 genom det tredje ramprogrammet för forskning och teknisk utveckling. Hittills har samarbetet huvudsakligen varit samlat till Copernicus (det särskilda programmet för samarbete med länderna i Centraleuropa och med de nya oberoende staterna i f.d. Sovjetunionen) och deltagandet i det fjärde ramprogrammet fortsätter att vara lågt.

Statistiken inom denna sektor överensstämmer inte ännu med OECD-standard.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Forskningsystemet har genomgått stora förändringar men samtidigt har lettisk forskning allvarligt hämmats av brist på resurser i samband med allmänna ekonomiska problemen. Lettland har emellertid ett antal starka forskningsgrenar. Genom sitt deltagande i

Europeiska unionens forskningsaktiviteter har lettiska vetenskapsmän visat sin förmåga att lämna bidrag på den internationella scenen. Lettland har meddelat sitt intresse att uppnå full association med det femte ramprogrammet.

Inom den lettiska vetenskapen har man redan tagit viktiga steg mot integreringen av landets forskningssystem i det västeuropeiska systemet och reformprocessen fortsätter. Reforminitiativen som syftar till att modernisera och rationalisera forskningssystemet måste få fortsatt stöd av de lettiska myndigheterna.

Slutsats

Detta område förväntas inte ge upphov till några större problem vid en anslutning. Ett medlemskap skulle bli till ömsesidigt gagn.

Telekommunikation

EG:s telekommunikationspolitik syftar till att undanröja hinder för en effektivt fungerande inre marknad för utrustning, tjänster och nät inom telekommunikation, att öppna utländska marknader för EU-företag och säkerställa att allmänt tillgängliga moderna tjänster tillhandahålls åt EU:s befolkning och företag. Dessa mål kan uppnås genom harmonisering av standarder och villkor för tillhandahållande av tjänster, liberalisering av marknaderna för terminaler, tjänster och nät samt antagande av nödvändiga regler. De direktiv och de politiska åtgärder som krävs för att åstadkomma detta har nu fastställts, men liberaliseringen av allmänt tillgänglig taltelefoni och driften av därtill hörande infrastruktur kommer i vissa medlemsstater att fördröjas med ett eller två år efter 1998.

Europaavtalet innehåller bestämmelser om samarbete i syfte att förbättra kvalitet och metoder så att de når upp till EG-nivå för telekommunikation och post samt vad gäller standardisering, reglering och modernisering av infrastruktur. I vitboken behandlas huvudsakligen tillnärmningen av regelverk, nät och tjänster och påföljande åtgärder för att säkra en gradvis liberalisering av sektorn.

Översikt

Innan Lettland återfick sin självständighet förvaltades landets telenät som en del av det sovjetiska nätet, vilket exempelvis innebar att alla internationella förbindelser kopplades via Ryssland. Lettlands nät var helt automatiserat, men bestod huvudsakligen av elektromekanisk utrustning.

Sedan 1991 har Lettland agerat snabbt för att locka utländska investerare genom privatisering i samarbete med strategiska partner. Behovet av investeringar i infrastruktur och anläggningar kommer dock att vara mycket stort under överskådlig tid.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Liberaliseringsgrad

Regeringen har delvis privatiserat den statligt ägda operatören, men liberaliseringen av marknaden för tillhandahållande av grundläggande telefonitjänster förblir otillräcklig så länge som Lattelekom har ett löpande avtal om exklusiv rätt. Andra tjänster såsom

mobilkommunikation (4 operatörer), personsökning (4 operatörer) och dataöverföring har åtminstone delvis liberaliserats, men deras betydelse begränsas av svårigheten att få till stånd ett ekonomiskt genomförbart avtal om samtrafik med Lattelekom. Mervärdestjänsterna har också liberaliserats, men operatörerna är enligt lag förpliktigade att använda Lattelekoms infrastruktur. Ändå finns det ungefär 30 företag på marknaden som tillhandahåller Internettjänster. Privata operatörer har rätt att tillhandahålla kabelteve.

Tillnärmning till EG:s regelverk

Lettland har satsat på en successiv omstrukturering av telekommunikationssektorn. Den nuvarande lagen (1993 års telekommunikationslag) tillåter både liberalisering av vissa mervärdestjänster och privatisering av Lattelekom, som 1994 blev ett aktiebolag vilket till 51 % ägs av staten och till 49 % av utländska intressenter (TILTS konsortium med deltagande av västeuropeiska operatörer). Lagen gav också Lattelekom exklusiv rätt fram till 2013 vad gäller taltelefoni, dataöverföringstjänster och driften av det allmänt tillgängliga nätet. TILTS konsortium fick skriva under ett avtal med regeringen som omfattade åtaganden om fullständig digitalisering inom åtta år, samhällsomfattande tjänster och ett fastställt taxsystem. Dessa villkor verkar inte kunna uppfyllas och avtalet är nu under omförhandling. Samtidigt omförhandlas avtalet om Lattelekoms exklusiva rätt. Den nya regeringen har aviserat sin avsikt att helt liberalisera telekommunikationssektorn till år 2003.

Det är rådet för telekommunikationstaxor som under överinsyn av transportministeriet har ansvar för att fastställa Lattelekoms taxor. De tjänster som delvis liberaliserats är mobilkommunikation, personsökning och dataöverföring via satellit. Dessa tjänsters betydelse begränsas dock av svårigheten att få till stånd ekonomiskt genomförbara avtal om samtrafik med Lattelekom. På grundval av utvecklingen till dags dato är det mycket tveksamt om Lettland har den förvaltningskapacitet som krävs för att uppfylla målet att liberalisera telekommunikationssektorn före år 2003.

Infrastruktur

Innan Lettland återfick sin självständighet förvaltades landets telenät, huvudsakligen bestående av föråldrad utrustning, som en del av Sovjetunionens nät. Vid 1996 års slut hade Lattelekom ökat telefontätheten till 29,7 per 100 invånare, men den genomsnittliga tillväxten har under de senaste fem åren varit mycket långsam. Ett ambitiöst moderniseringsprogram resulterade i att 14 % av linjerna hade digitaliserats 1995. TILTS åtagande om en 100-procentig digitalisering av nätet inom åtta år kan vara ogenomförbart, eftersom Lattelekoms intäkter är för låga för att finansiera investeringar. Med nuvarande köpkraftsparitet per capita kan inte intäkterna per telefonlinjer (ungefär 128 ecu 1995) ökas tillräckligt mycket för att finansiera ytterligare investeringar. Taxereformen har fördröjts av det statliga organet för konsumentskydd i syfte att hålla ett överkomligt pris på lokala tjänster.

Två GSM-nät är i drift och tillstånd kommer snart att utfärdas till en tredje GSM-operatör. Mobiltelefon-tätheten är 0,7 per 100 invånare, vilket ger Lettland en tredjeplats bland kandidatländerna. ISDN-tjänster erbjuds ännu inte åt affärskunder. Det största statliga företaget för telekommunikationsutrustning (VEF) har svårigheter på grund av att dess teknik och produktionsmetoder är föråldrade.

Konkurrensen inom sektorn

Det finns en stor otillfredsställd efterfrågan på teletjänster. Den genomsnittliga väntetiden på nytt abonnemang är 6,0 år, och om utbyggnaden av nätet fortskrider i dagens takt kommer det att ta 20 år innan ens grundläggande telefonitjänster kommer att vara allmänt tillgängliga på dagens EG-nivå.

Om man bedömer den offentliga nätoperatörens produktivitet på grundval av antalet anställda per 1000 linjer (9,3), är den låg jämfört med genomsnittet inom EU (4,9) men hög jämfört med andra kandidatländer (12,1). Det skulle behövas betydande investeringar för att få till stånd den modernisering som krävs för en ekonomisk integration.

Slutsats

Lettland kommer att ha vissa svårigheter att uppfylla gemenskapens regelverk på medellång sikt, eftersom arbetet med lagstiftningsreformer går långsamt och de gällande åtagandena om exklusiv rätt för den offentliga operatören utgör ett hinder för liberalisering. Den offentliga operatören måste göras mer konkurrenskraftig om den skall kunna locka till sig de investeringar som behövs för en modernisering och för att hävda sig i konkurrensen.

Den audiovisuella sektorn

Gemenskapens regelverk på området audiovisuella frågor syftar till att på den inre marknaden tillhandahålla audiovisuella tjänster och garantera fri rörlighet för dessa tjänster inom EU, samt till att främja den europeiska programindustrin. Detta regelverk finns i direktivet om television utan gränser, som kan tillämpas på samtliga programföretag oavsett vilket sätt de sänder på (markbundna sändningar, sändningar via satellit eller via kabel) eller om de är privata eller offentliga. I direktivet fastställs de grundläggande bestämmelserna för sändningar över gränserna. De viktigaste punkterna är att säkerställa fri rörlighet för TV-sändningar i alla medlemsstater, främja produktion och distribution av europeiska audiovisuella produktioner (genom att fastställa minimikrav för sändningstid för europeiska produktioner och för oberoende producenters produktioner), fastställa normer för TV-reklam och bestämmelser om skydd av minderåriga samt etablera rätten till genmäle.

Europaavtalet innehåller bestämmelser om samarbete för att främja och modernisera den audiovisuella industrin och för att harmonisera reglerande aspekter av politiken på det audiovisuella området.

Direktivet om television utan gränser ingår i åtgärderna i vitbokens fas 1.

Översikt

Informationen är begränsad rörande situationen på detta område i Lettland.

Den rättsliga ramen för den audiovisuella sektorn bestäms av 1995 års radio- och TV-lag, lagen om press och andra medier samt beslut från den nationella radio- och TV-styrelsen.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Lettlands audiovisuella sektor försöker hämta sig efter de senaste årens stora omvälvningar. Den karakteriseras av snabb tillväxt och ständiga förändringar. Om sektorn skall kunna följa gemenskapens regelverk måste programindustrins kapacitet förbättras för att kunna möta den stora utmaning som en anpassad regelram innebär.

Även om fullständig information om den lettiska lagstiftningen rörande den audiovisuella sektorn saknas, visar analysen hittills ett antal brister, inklusive frågor om rätten att ta emot utsändningar, jurisdiktion, marknadsföring av europeiska produktioner och reklamregler.

En översyn av nuvarande lagstiftning inom sektorn skall påbörjas under 1997. Den lettiska regeringen har meddelat att denna kommer att ta upp alla aktuella brister.

Slutsats

Förutsatt att de nödvändiga ändringarna i lagstiftningen genomförs tillräckligt snabbt och åtföljs av erforderlig strukturanpassning av branschen, bör Lettland kunna uppfylla EU-kraven inom den audiovisuella sektorn på medellång sikt.

3.3 Ekonomiska och fiskala frågor

Den ekonomiska och monetära unionen

Vid tidpunkten för Lettlands anslutning kommer EMU:s tredje etapp att ha inletts. Denna etapp kommer att innebära stora förändringar för alla medlemsstater, även för dem som inte ingår i euroområdet. Samtliga medlemsstater, även de nya, kommer att ingå i den ekonomiska och monetära unionen utan inskränkningar. Den ekonomiska politiken blir en gemensam fråga och medlemsstaterna kommer att delta i samordningen av den (t.ex. nationella konvergensprogram, allmänna ekonomiska riktlinjer, multilateral övervakning och förfaranden vid alltför stora underskott). Det kommer att krävas att medlemsstaterna respekterar stabilitets- och tillväxtpakten, att de avstår från direkt centralbanksfinansiering av underskottet i den offentliga sektorn och från att ge den offentliga sektorn förmånligare villkor hos finansiella institut, samt att liberaliseringen av kapitalrörelser är genomförd.

En anslutning till EU innebär ett tätare samarbete med unionen inom områdena penning- och valutapolitik. Det betyder att strukturreformerna inom dessa områden måste stärkas. De medlemsstater som inte ingår i euroområdet kommer att kunna föra en självständig penningpolitik och ha möjlighet till ett begränsat deltagande i det europeiska centralbanksystemet. Deras centralbanker måste vara oberoende och ha prisstabilitet som främsta mål. Penningpolitiken måste föras med hjälp av marknadsbaserade instrument och den skall påverka den reala ekonomin på ett effektivt sätt. Det behövs därför reformer för att undanröja de faktorer som gör penningpolitiken mindre effektiv, t.ex. brist på konkurrens inom banksektorn, otillräckligt utvecklade finansmarknader och bankernas osäkra lån. Slutligen måste alla medlemsstater betrakta valutapolitiken som en

gemensam fråga och vara beredda att stabilisera växelkurserna inom ramen för den mekanism som kommer att fastställas.

Eftersom ett medlemskap i Europeiska unionen förutsätter att Lettland godtar målen för EMU, måste landet uppfylla konvergenskriterierna, dock inte nödvändigtvis vid anslutningen. Även om konvergenskriterierna inte är ett krav för medlemskap i unionen, utgör de viktiga indikatorer på en stabilitetsinriktad makroekonomisk politik, och alla nya medlemsstater måste så småningom uppfylla dem på en permanent basis. Det är därför av största vikt att systemskiftet och de marknadsorienterade strukturreformerna genomförs med gott resultat. Lettlands ekonomiska situation och framsteg har redan analyserats i tidigare kapitel i detta yttrande.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Centralbankens oberoende gentemot regeringen fastställs i huvudsak i Lettlands centralbankslag, och bankens uttryckliga mål är att arbeta för stabila priser. Bestämmelserna i lagen om finansiering av den offentliga budgeten överensstämmer dock inte med kraven i fördraget. Enligt centralbankslagen får nämligen gränserna för hur mycket centralbanken får bidra till att täcka det offentliga underskottet ändras från år till år genom avtal mellan centralbanken och finansministeriet. I samband med 1995 års kris respekterades dessutom inte gränsen.

Den lettiska penningpolitiken har på ett effektivt sätt kunnat stävja inflationen, men den begränsas fortfarande av det faktum att finansmarknaden fortfarande är relativt ung och saknar bredd. En växande handel med statsobligationer (med fallande räntor och längre löptider) ger ytterligare stöd till den s.k. currency rating (ett slags tillförlitlighetsbetyg) som valutan tilldelats, och hjälper till att utveckla den smala finansmarknaden. Lettlands banksektor återhämtar sig gradvis från 1995 års kris, och sektorn privatiseras också alltmer. I maj 1996 var 75 % av aktiekapitalet i privat ägo, varav 40 % i utländsk. En konkurslag för banker infördes 1996, men är fortfarande svår att tillämpa. Centralbanken förfogar över de sedvanliga, indirekta penningpolitiska instrumenten, men deras verkan är ännu begränsad på grund av bristen på bredd i finansmarknaden.

Sedan februari 1994 är den lettiska valutan knuten till Internationella valutafondens SDR-korg, vilket har tjänat som ett riktmärke för den långsiktiga penningpolitiken och i kampen mot inflationen. Under 1995 års bankkris lyckades centralbanken hålla valutan stabil genom en åtstramad penningpolitik. Sedan dess har också en stramare finanspolitik och en noggrannare övervakning av finanssektorn från centralbankens sida bidragit till en stabil valuta.

Slutsats

Det är ännu för tidigt att avgöra om Lettland vid tidpunkten för anslutningen är redo att ingå i euroområdet. Det beror på om strukturomvandlingen har gjort det möjligt för landet att uppnå och på permanent basis uppfylla konvergenskriterierna, vilket dock inte är ett krav för anslutningen.

Lettlands deltagande i EMU:s tredje etapp utanför euroområdet bedöms inte medföra några större problem på medellång sikt, även om vissa bestämmelser och praxis för centralbankens finansiering av underskott i den offentliga budgeten inte helt stämmer överens med EG:s regler. Även om de senaste årens stabila valuta och minskade inflation

är positiva tecken, återstår fortfarande en del arbete för att förstärka den sårbara banksektorn.

Beskattning

Gemenskapens regelverk på området för direkta skatter gäller främst vissa delar av företagsbeskattningen samt avgifter på kapitaltillskott. EG-fördragets fyra friheter har mer vittgående konsekvenser för de nationella skattesystemen.

Gemenskapens regelverk på området för indirekta skatter består huvudsakligen av harmoniserad lagstiftning vad gäller mervärdesskatt och punktskatter. Detta innefattar införandet av en icke-kumulativ allmän konsumtionsskatt (mervärdesskatt) som läggs på alla led i produktionen och distributionen av varor och tjänster, och som innebär likabehandling i skattehänseende av inhemska och utländska (import)transaktioner. Gemenskapens regler om mervärdesskatt innehåller också övergångsbestämmelser för beskattning av transaktioner mellan skattesubjekt inom Europeiska unionen. Vad gäller punktskatter, finns regler om tillnärmning av skattesystemen och minimiskattesatser samt gemensamma regler för innehav och flyttning av punktskattepliktiga varor som omfattas av harmoniserade bestämmelser (inbegripet användning av skatteupplag). I och med att den inre marknaden genomfördes, avskaffades alla skattekontroller vid gemenskapens inre gränser i januari 1993.

En viktig del av det administrativa samarbetet på den inre marknaden är bestämmelserna om ömsesidigt bistånd mellan medlemsstaternas skattemyndigheter. Direktiven gäller både direkta och indirekta skatter.

Europaavtalet innehåller bestämmelser om tillnärmning av lagstiftning på området för indirekta skatter.

Enligt vitboken skall i fas I åtgärder vidtas för att uppfylla de viktigaste bestämmelserna i gemenskapens regelverk om indirekta skatter (huvudsakligen de regler som gällde i gemenskapen före 1993). I fas II skall de bestämmelser införas som därutöver är nödvändiga för att genomföra gemenskapens regelverk om indirekta skatter i dess helhet.

Översikt

Direkta skatter

Bestämmelserna i de två direktiven om företagsbeskattning samt konventionen för undvikande av dubbelbeskattning i samband med justering av vinst i företag med intressegemenskap (skiljedomsförfarande) bygger på ömsesidighet. Regler på detta område kan per definition inte förväntas existera före en anslutning.

Indirekta skatter

Mervärdesskattens och punktskatternas andel av den lettiska statens inkomster var cirka 39 respektive 14 % år 1995. Denna andel förväntas fortsätta att öka.

Mervärdesskatt

Det nuvarande lettiska systemet för mervärdesskatt infördes i maj 1995 och ersatte den tidigare omsättningsskatten. I Lettland tillämpas en enhetlig mervärdesskattesats på 18 % på alla skattepliktiga transaktioner inklusive import.

Vissa varor och tjänster är undantagna från mervärdesskatt, varvid rätten att dra av ingående mervärdesskatt bortfaller. Undantagen gäller främst tjänster av allmänt intresse, försäkrings- och finansiella tjänster, fast egendom samt lotterier och liknande spel. Skattesubjekten har rätt att göra avdrag för mervärdesskatten på inköp av varor och tjänster för kommersiellt bruk. Den lettiska lagen om mervärdesskatt innehåller inga regler om återbetalning av skatt till skattesubjekt som inte är etablerade i landet.

Punktskatter

Det nuvarande lettiska systemet för punktskatter infördes samtidigt som lagen om mervärdesskatt. En lång rad produkter är belagda med punktskatt, inbegripet produkter som i gemenskapen inte är belagda med en gemensam sådan skatt (mineraloljor, alkohol och alkoholhaltiga drycker samt bearbetad tobak). Skatten är specifik för varje produktkategori, men för ett fåtal produkter, till exempel vissa slag av tobak, beräknas skatten på värdet. Skattemärken och andra särskilda märken används för tobaksvaror och alkoholhaltiga drycker.

Ömsesidigt bistånd

Skattemyndigheten har ännu inte behövt utveckla mekanismer för ömsesidigt bistånd i förhållande till medlemsstaternas skattemyndigheter, eftersom ömsesidigt bistånd är något som bara blir aktuellt vid en anslutning.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Mervärdesskatt

Det system för mervärdesskatt som för närvarande finns i Lettland bygger på huvudprinciperna i gemenskapens mervärdesskattelagstiftning. Ett utmärkande drag är dock att lagen är mycket allmänt hållen och tillämpas inkonsekvent.

De lettiska reglerna om skattebefriade transaktioner avviker i stor utsträckning från gemenskapens lagstiftning både vad gäller omfattning och innehåll, och ändringar av lagstiftningen är planerade. Eftersom Lettland inte har några regler om återbetalning av mervärdesskatt till oregistrerade utländska skattesubjekt, blir denna skatt en merkostnad för dessa näringsidkare.

Ett lettiskt medlemskap i Europeiska unionen skulle kräva avsevärda ändringar i mervärdesskattelagstiftningen för att bringa denna i överensstämmelse med bestämmelserna i gemenskapens regelverk. Detta gäller både de allmänna reglerna i gemenskapens lagstiftning om mervärdesskatt och det skattesystem som är nödvändigt i en gemenskap utan inre gränskontroller.

Det långsiktiga lettiska programmet för att genomföra vitbokens rekommendationer om mervärdesskatt innehåller vissa ändringar i lagen om mervärdesskatt.

Punktskatter

Det finns betydande skillnader mellan Lettlands och EU:s regler om punktskatt.

För det första finns det inga uppskavsregler enligt vilka varor kan förflyttas mellan godkända skatteupplag utan att skatt behöver betalas. Dessutom måste registreringen av näringsidkare i punktskattehänseende ses över.

För det andra sker beskattning av vissa tobaksprodukter på grundval av deras värde, vilket inte är i enlighet med gemenskapens lagstiftning. Inte heller överensstämmer den särskilda skatten på cigaretter och behandlingen av öl i skattehänseende med gemenskapens punktskatteregler.

Punktskatterna på produkter som inte hänför sig till de ovannämnda kategorierna kan fortsätta att tillämpas i händelse av en anslutning, förutsatt att de inte ger upphov till gränsformaliteter vid handel mellan medlemsstaterna. Vidare måste de följa principerna om likabehandling av inhemska produkter och produkter med ursprung i andra medlemsstater.

För att säkerställa en korrekt tillämpning av gemenskapens punktskattelagstiftning är det av vital betydelse att Lettland så snart som möjligt inför ett lagerförfarande enligt gemenskapens modell, skärper kontrollerna samt anpassar punktskatternas struktur och skattesatserna så att de överensstämmer med gemenskapens bestämmelser.

Det långsiktiga lettiska programmet för att genomföra vitbokens rekommendationer innefattar ändringar i landets punktskattelagstiftning som träder i kraft den 1 januari 1998. Dessa ändringar är i enlighet med fas 1 i vitboken. De viktigaste målen är den gradvisa tillnärmningen av punktskatterna på motorbränsle till EU:s minimisatser, och utformningen av ett nytt punktskattesystem för fem varugrupper, däribland oljeprodukter, alkoholhaltiga drycker och tobaksprodukter. Planens mål på kort sikt är att skapa en enda tillståndsgivande myndighet för dem som handlar med punktskattepliktiga varor och att skärpa kontrollen vad beträffar användning av skattemärken. Ingen total harmonisering är emellertid planerad.

Ömsesidigt bistånd

Vid en anslutning krävs också att Lettland genomför de nödvändiga bestämmelserna om administrativt samarbete och ömsesidigt bistånd mellan medlemsstaterna. Dessa bestämmelser är av central betydelse för att den inre marknaden skall fungera.

Slutsats

Gemenskapens regelverk om direkta skatter torde inte innebära några större svårigheter.

Vad beträffar indirekta skatter har vissa framsteg gjorts, men det kommer att krävas betydande ansträngningar för att Lettland på medellång sikt skall kunna följa gemenskapens regelverk om mervärdesskatt och punktskatter.

Det borde vara möjligt för Lettland att delta i det ömsesidiga biståndet i takt med att skattemyndigheten ökar sin kunskap i dessa frågor.

Statistik

Huvudprinciperna i gemenskapens regelverk rör den officiella statistikens opartiskhet, tillförlitlighet, öppenhet, insynsskydd (av enskilda uppgifter) och spridning. Dessutom finns det en samling viktiga principer samt praxis som rör användningen av europeiska och internationella klassifikationer, nationalräkenskapssystem, företagsregister och olika typer av statistik.

Europaavtalet innehåller bestämmelser om samarbete för att utveckla effektiv och tillförlitlig statistik som harmonierar med internationella standarder och klassifikationer.

Vitboken innehåller inga bestämmelser på detta område.

Översikt

Lettlands Statistikbyrå är det centrala organ som har i uppdrag att sammanställa och sprida officiell statistik i Lettland.

Den lagliga grunden för Lettlands officiella statistik är 1993 års lag om statlig statistik.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

De ändringar som har införts i 1993 års lag innebär framsteg mot överensstämmelse med EU-standard. Ytterligare betydande framsteg behövs dock fortfarande.

Det finns brister i den lettiska statistiken inom sådana områden som företagsregister, näringslivsstatistik, national- och jordbruksräkenskaper och tillämpningen av klassifikationer och nomenklatur.

Slutsats

En fortsatt ansträngning kommer att krävas av Lettland om landet skall kunna uppfylla EU-kraven för officiell statistik inom det medellånga perspektivet.

3.4 Politiken inom olika sektorer

Industri

Målet för EG:s industripolitik är att öka konkurrenskraften för att på så sätt åstadkomma stigande levnadsstandard och hög sysselsättningsnivå. De politiska åtgärderna syftar till att påskynda anpassningen till strukturomvandlingen, skapa ett klimat som gynnar initiativ och framväxten av företag i hela gemenskapen samt industriellt samarbete, och att främja ett bättre utnyttjande av de industriella möjligheter som ligger i politiska åtgärder på områdena innovation, forskning och teknisk utveckling. EU:s industripolitik är till sin natur sektoröverskridande, och genom kommissionens meddelanden om enskilda sektorer kan övergripande lösningar anpassas till dessa. EU:s industripolitik är resultatet av en mix av styrmedel från flera av gemenskapens politikområden: där finns både styrmedel för marknadens funktion (produktspecifikationer och tillträde till marknaden, handelspolitik, statligt stöd och konkurrenspolitik) och åtgärder knutna till

industrins anpassningsförmåga (stabilt makroekonomiskt klimat, teknik, yrkesutbildning osv.).

För att klara konkurrenstryck och marknadskrafter inom unionen måste industrin i kandidatländerna ha uppnått en viss nivå av konkurrensförmåga vid tiden för en anslutning. Det måste framgå att kandidatländerna driver en politik för öppna och konkurrenskraftiga marknader enligt de riktlinjer som anges i artikel 130 ("Industri") i fördraget. En annan viktig indikator på utveckling i rätt riktning är samarbete mellan EG och kandidatländerna enligt Europaavtalets bestämmelser om industriellt samarbete, investeringar, industriell standardisering och bedömning av överensstämmelse med normer.

Översikt

Lettlands industriproduktion låg kring 1,1 miljarder ecu år 1995, vilket motsvarar ungefär en tredjedel av Luxemburgs industriproduktion. Inom industrin finns 20 % av alla arbetstillfällen. Industrieföretagen är uppskattningsvis 44 000 stycken sammanlagt varav 90 % är småföretag.

I början av omställningsprocessen var industrin den största arbetsgivaren inom näringslivet. Omställningen medförde en tydlig nedgång i industriproduktionen. Industrins andel av bruttonationalprodukten var 33% 1995 vilket var en minskning från 46% år 1990 (medan tjänstesektorns andel ökade från 30% till 50%). Minskningen var 60% år 1991-1993, dämpades 1993-1995 men förvärrades 1995 på grund av bankkrisen i maj 1995. Ännu idag har den negativa trenden inte kunnat vändas helt.

Det kännetecknande för industrin i Lettland är att den är liten och differentierad. De traditionella industrinäringarna grundades på 1800-talet, då området var det ryska väldets huvudcentrum för verkstadsindustri, skogsbruk och spånadslinsindustrin. Under självständigheten (1918-1940) differentierades industrin och inriktades på att tillverka konsumtionsvaror för den inhemska marknaden (husgeråd, kameror, radioapparater, cyklar och bilar). Under sovjettiden utvecklades främst den tunga industrin som använde importerade råvaror (stål och transportmedelsutrustning), men produktionen bibehölls inom den lätta industrin (telefoner, radioapparater och tvättmaskiner). I och med självständigheten förlorade landet sina viktigaste avsettningsmöjligheter i de östeuropeiska länderna. Den industriella krisen drabbade de traditionella sektorerna hårdast. Detta ledde till omstrukturering av industrin som nu håller på att förändras och bli mer lik de baltiska grannländernas. Den största industriella tillväxten tenderar att ske inom arbetskraftsintensiva sektorer med lågt förädlingsvärde, till exempel inom livsmedelsindustrin, byggnadsindustrin, skogsindustrin och beklädnadsindustrin. Inom dessa sektorer har den ökande integreringen med EU-marknaden varit framgångsrik och sektorerna har nått konkurrensfördelar genom handel med Ryska federationen och andra länder inom Oberoende staters samvælde (OSS).

Lettlands industri: huvudsakliga produktionssektorer januari-september 1996

Sektor	Industrins andel av förädlingsvärdet i procent
Livsmedelsindustri	44
Textil- och beklädnadsindustri	11
Träförädlingsindustri	8
Kemisk industri	8
Transportmedelsindustri	6
Verkstadsindustri	4
Jord- och stenvaruindustri	3
Grafisk industri och förlagsverksamhet	2
Metallvaruindustri	2
Elektroindustri	2
Möbelindustri	2
Elektronisk industri	1
Summa	93
Övriga sektorer	7
Hela industrin	100
Industriproduktion i procent av BNP	17

Livsmedelsindustrin är den ledande sektorn i Lettland både vad gäller förädlingsvärde och arbetstillfällen. Produktionen har ställts om till den inhemska marknaden, vilket lett till minskad import. Störst tillväxt noteras för mejerivaror och fiskeriprodukter. Nära 90 % av exporten inom sektorn går till Oberoende staters samvälde (OSS).

Träförädlingen är Lettlands industriella spjutspets. Det är den enda sektor där arbetstillfällena ökar. Skog är en av Lettlands främsta tillgångar (nära 40 % av landet är skogsbeklätt). En fjärdedel av Lettlands export är trävaror (varav 85 % går till marknader i väst, huvudsakligen till EU). Andelen bearbetade varor (sågade trävaror jämfört med rundvirke) i exporten ökar. Tillverkarna försöker stärka tendensen genom att använda olika marknadsföringsprinciper (identifiera marknadsnischer, öka möbelexporten genom att samarbeta med formgivare i väst t.ex.).

Textil- och beklädnadsindustrin är en annan dynamisk sektor där omstruktureringen varit framgångsrik. Nya företag har tillkommit inom beklädnadssektorn. Det är inom

denna sektor som exporten ökar snabbast (50 % av exporten går till EU och 30 % till Oberoende staters samväld).

Byggnadsmaterialindustrin växer snabbt, främst på grund av reparationer av vägnätet och export av cement till västländer.

Inom den **kemiska industrin** är produktionsnivån stabil tack vare avsettningsmöjligheter i de baltiska grannländerna och OSS.

Elektroindustrin minskar något, trots att exporten till EU och Litauen ökar.

Stål- och verkstadsindustrin (t.ex. tillverkning av minibussar, motorvagnar för persontransport, radio- och telefonutrustning) som har ärvts från Sovjetunionen har inte omstrukturerats, och nedgången fortsätter.

Omställningsprocessen tog fart 1996 då 90% av tillgångarna centraliserades och överfördes till Lettlands organ för privatisering. Hittills har 66% av tillgångarna privatiserats. Den småskaliga privatiseringen har ofta medfört betydande utländska intressen och är nästan slutförd. För att uppmuntra utländska investeringar under privatiseringsprocessen avreglerade man i januari 1997 bestämmelserna om utlänningars fastighetsförvärv. Regeringens mål är att privatiseringen och utförsäljningen av statliga tillgångar skall slutföras till mitten av 1998. År 1996 var den privata andelen av industrins produktionsvolym 42 %.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Lettland är det kandidatland där den industriella strukturomvandlingen är mest omfattande. Lettland är också det enda kandidatland där industrin än så länge fortfarande är på nedgång. Det kan inte uteslutas att den ekonomiska omställningen kommer att leda till att landet i viss mån avindustrialiseras och får en relativt stor servicesektor, vilket återspeglar både Lettlands geografiska läge som transitland och specialiseringen på finansiella tjänster.

De utländska direktinvesteringarna har varit relativt omfattande med tanke på ekonomins storlek. Cirka 20 % av investeringarna - t.o.m. mer 1996 - har finansierats på så sätt, men bara cirka en femtedel av de utländska direktinvesteringarna tycks göras inom industrin. Sedan en tid tillbaka bidrar en sund finanspolitik till att stabilisera situationen och efter krisen år 1995 kan nu de inhemska bankerna börja tillhandahålla finansiering till industrin på medellång till lång sikt. Med tanke på de gynnsamma förutsättningarna är det förvånande att investeringarna ännu inte ökat. När detta väl händer, vilket är väntat, finns goda utsikter till tillväxt. Tillväxten kommer dock troligtvis att vara ojämn och kommer antagligen att främst öka inom de sektorer som inriktar sig på hemmamarknaden (jordbruks- och livsmedelssektorerna inräknade) och några snävt inriktade bolag av mellanstorlek som använder lokala råvaror (inklusive trä från Vitryssland och spånadslin från Litauen) och säljer sina nischvaror på världsmarknaden.

Slutsats om industrins konkurrenskraft

Lettland har i stor omfattning lyckats med omstruktureringen av sina traditionella basnäringar. I framtiden kommer man främst att behöva öka insatserna för att främja inhemska kapitalbildning och utländska direktinvesteringar. Dock är inte alla industrisektorer övertygade om sin konkurrenskraft. Om de nuvarande positiva

tendenserna fortsätter vad gäller privatisering, omstrukturering av företag och förmågan att dra till sig ytterligare utländska direktinvesteringar, bör Lettlands ekonomi klara av en europeisk integrering på medellång sikt.

En utvärdering av regelverket som rör fri rörlighet för industrivaror återfinns i avsnittet om den inre marknaden.

Jordbruk

Syftet med den gemensamma jordbrukspolitiken är att trygga och utveckla ett modernt jordbrukssystem, som tillförsäkrar jordbruksbefolkningen en skälig levnadsstandard och konsumenterna tillgång till varor till skäliga priser samt garanterar fri rörlighet för varor inom EG. Särskild hänsyn tas till miljön och landsbygdsutvecklingen. För att förvalta den gemensamma jordbrukspolitiken har det upprättats olika gemensamma organisationer av marknaden. Dessa kompletteras av bestämmelser om djurhälsa, växtskydd och djurfoder och av bestämmelser beträffande livsmedelshygien. Det finns även lagstiftning på det strukturpolitiska området. Den utvecklades ursprungligen för att modernisera och utöka jordbruket men tonvikten läggs nu i ökad utsträckning på miljön och politikens regionala differentiering. Som kompensation för sänkta marknadsstödjande priser utgår stöden till jordbruksföretagen sedan reformerna 1992 i allt större utsträckning i form av direkta stödutbetalningar.

Europaavtalet innehåller de grundläggande bestämmelserna för handel mellan Lettland och gemenskapen och syftar till att främja samarbete i fråga om modernisering, omstrukturering och privatisering av Lettlands jordbrukssektor liksom när det gäller jordbrukets livsmedelsindustri och fytosanitära normer. Vitboken omfattar veterinärkontroller, fytosanitära kontroller och kontroller av djurfoder samt saluföringskrav för olika produkter. Syftet med en sådan lagstiftning är att skydda konsumenter, människors och djurs hälsa samt växters sundhet.

Översikt

Situationen på jordbruksområdet

Värdet av jordbruksproduktionen 1993 uppgick till ungefär 0,11% av värdet av unionens jordbruksproduktion.

Under åren efter självständigheten minskade produktionen och jordbrukets andel av BNP. 1995 bidrog jord- och skogsbruk med 9,9% av BNP och svarade för mer än 18% av sysselsättningen. Den totala jordbruksarealen i Lettland är 2,54 miljoner hektar av vilka 1,7 miljoner hektar är åkermark (39%). 413 400 hektar används för fodergrödor, 408 000 hektar för spannmål och 75 100 hektar för potatis. 44% av Lettland täcks av skog (2,9 miljoner hektar) och virkesproduktionen ökar stadigt. Virke utgör 26% av Lettlands totala exportvolym.

Efter självständigheten har Lettland följt en privatiseringsstrategi. För närvarande innehas 47% av jordbruksmarken av stora familjegårdar (medelstorlek: 20 hektar) medan 32% består av mycket små gårdar eller mindre lotter för husbehov (medelstorlek: 2-4 hektar) och 17% av 656 "reglerade bolag". Som en följd av markreformen omfattar den statliga

markreserven 542 000 hektar mark som ingen har gjort anspråk på. Den 1 juni 1996 var 46 500 anspråk registrerade vid markregistret, vilket motsvarade 678 100 hektar.

1995 producerade Lettland 690 000 ton spannmål (58% självförsörjning), 864 000 ton potatis (167%), 250 000 ton sockerbeter (43%), 330 000 ton frukt och grönsaker, 937 000 ton mjölk (100%), 62 000 ton nötkött och 56 000 ton griskött (66%).

Jordbrukshandelns andel (inklusive fisk) var 9,7% för import och 15,9% för export. Lettland är nettoimportör av jordbruksprodukter. Handelsbalansen med EU har försämrats, framförallt beroende på ökad import från EU. Emellertid är handelsbalansen med de nya oberoende staterna fortfarande positiv. Exporten utgörs huvudsakligen av fisk (10%), drycker (10%) och mejeriprodukter (9,7%). Dominerande import är socker (12,5%), drycker (12,3%) och spannmål (11%).

Framställningsindustrin, förutom för spannmål, har privatiserats men arbetar normalt sett till 15-30% av sin kapacitet.

Jordbrukspolitik

Den av OECD beräknade PSE var 8% 1995, jämfört med 49% för hela EU.

Lettland vill stödja familj jordbruken och skapa nya avsättningsmarknader för jordbruket. Prisstödspolitikerna begränsas i första hand till gränsskydd efter det att artificiellt satta priser som betalades av den statsägda oljeförädlingsindustrin måste avskaffas sedan den privatiserats.

Bidrag har använts sedan 1994 och är kopplade till olika politikområden. Bidragspolitikerna inkluderar exportbidrag (2,2 miljarder ecu 1994), räntebidrag och lånestöd (jordbrukslånen uppgick till 26 miljarder ecu 1994). Dessutom hjälper en fond för främjande av socker och en regional anpassningsfond för spannmål till genom att ge understöd till låneavgifter och bekosta projekt inom sina respektive sektorer.

Direkta betalningar förekommer i form av dieselbränslebidrag och befrämjande av högklassiga avelsdjur och utsäde. Tillsammans svarar de för en liten del av bidragen. 1995 var den statliga upphandlingen genom statens spannmålsstyrelse 1% av den totala inhemska spannmålskonsumtionen. Målet var att inrätta en spannmålsreserv på upp till 60% av den inhemska konsumtionen. I ett nytt lagförslag, som kommer att antas inom kort, har detta mål minskats till ungefär 3% av den totala inhemska konsumtionen (tre månaders mänsklig konsumtion av vete och råg).

Jordbrukspriserna är väsentligen lägre än EG-priserna (t.ex. 1995: vete och korn 80,5% respektive 46,5% av de genomsnittliga EG-priserna, nötkött: 49%, mjölk: 47%), med undantag för griskött (24,5% över EG-priserna). Emellertid stiger mjölkpriserna och köttproducentpriserna i reella värden. Följaktligen blir animalieproduktion alltmer lönsam. Marknadsstödspriser som liknar den gemensamma jordbrukspolitikens interventionspriser tillämpas inte i Lettland. 1995 lade Lettland 5,9% av den totala budgeten på jordbruk, vilket är en ökning jämfört med föregående år.

Utvecklingspolitiken för landsbygden får allt större uppmärksamhet. Den lettiska regeringen håller på att införa ett program för landsbygdsdiversifiering som innehåller ekonomiskt stöd för investeringar på landsbygden.

Gränskontroll är det huvudsakliga stödinstrumentet i Lettland. Tariffstrukturen avspeglar skyddet av den inhemska produktionen.

Frihandelsavtalet mellan Lettland och Europeiska gemenskapen trädde i kraft den 1 januari 1995. Avtalet innehåller ömsesidiga koncessioner. Gemenskapens koncessioner förbättrades 1996 efter genomförandet av EU:s begärda förbättringar.

I mars 1997 upphävde Lettland de kvantitativa sockerimportrestriktionerna och istället ges automatiskt licenser av jordbruksministeriet. Nya lagar som avskaffar kvantitativa importrestriktioner även för spannmål har överlämnats till parlamentet och förväntas bli antagna under 1997.

Under 1996 utsträcktes det baltiska frihandelsavtalet till att omfatta jordbruksprodukter. Detta avtal fastställer total frihandel för alla produkter som överensstämmer med de baltiska ursprungsreglerna. Avtalet trädde i kraft den 1 januari 1997 och avses vara det första steget till skapandet av en tullunion. För närvarande förhandlar Lettland om medlemskap i världshandelsorganisationen, WTO.

Lettland har börjat införa den lagstiftning som fastslås i vitboken.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Markreformen och privatiseringen är nästan helt genomförda, medan registreringen av anspråk är försenad. En verklig marknad för jordbruksfastigheter har ännu inte utvecklats, vilket hindrar den nödvändiga strukturella anpassningen. Privatiseringen är nästan helt genomförd inom livsmedelsförsäljningen och tillverkningsindustrin. Emellertid går omstruktureringen ganska långsamt och industrin är mycket sårbar för yttre konkurrens. Jämfört med EG är standarden och effektivitetsnivån låg. Hittills uppfyller varken slakterier eller mejerier EU:s hygiennormer. De bästa anläggningarna väntas uppnå EG-standard om 1-2 år. Emellertid är export av mejeriprodukter till EU möjlig som en övergångsåtgärd.

För närvarande tillämpar Lettland inte någon marknadsstyrningspolitik som liknar den gemensamma jordbrukspolitiken.

Denna omfattar nyckelinstrument såsom mejerikvoter, huvuddragen från systemet för jordbruksgrödor (basareal, arealuttag, kompensationsbetalningar och bidrag inom djursektorn) samt program för landsbygds- och strukturutveckling. En anslutning till EU skulle innebära betydande förändringar jämfört med den nuvarande jordbrukspolitiken.

Förvaltning och kontroll av dessa åtgärder skulle kräva tämligen sofistikerade administrativa system, inklusive ett lämpligt markregister och system för identifiering och registrering av boskap. Allmänt sett är det tydligt att den administrativa kapaciteten skulle behöva utvecklas ytterligare på dessa områden om dessa åtgärder skulle tillämpas i Lettland.

Vid denna tidpunkt är det svårt att förutse hur stödpriserna inom jordbruket i Lettland kommer att utvecklas under perioden före en anslutning. Detta kommer att bero på ett antal faktorer inklusive den inhemska ekonomin, situationen på exportmarknaden och hur nivåerna på prisstödet utvecklas inom unionen.

Lettland håller på att införa den lagstiftning som fastställs i vitboken.

Lettland avser att inrätta en samplaneringsavdelning för att harmonisera den nationella veterinärlagstiftningen med EG:s krav. Dessutom avser man att skapa en enhet för att tillhandahålla veterinärintyg i enlighet med EG-kraven. Regeringen har insett att ytterligare lagstiftning krävs och har fastställt olika slutdatum för tillnärmningen av lagstiftningen mellan den 1 januari 1997 och slutet av 1999.

Ytterligare arbete krävs för att inrätta en fullt utbyggd veterinärtjänst, inklusive upprättandet av effektiva kontroller vid gränsposter och av varor som transporteras genom landet. Ytterligare utveckling av intygsförfarandena krävs och ett effektivt identifieringssystem av djur måste införas. Lagstiftning om djurskydd måste införas. En modernisering av vissa anläggningar för livsmedelsframställning kommer att krävas både för handeln och den nationella marknaden. Lettland vaccinerar fortfarande mot klassisk svinpest och det är nödvändigt att avskaffa denna vaccination, vilket kan bli svårt att genomföra.

Vad gäller växtskydd har en tidsplan för tillnärmning till EU-lagstiftningen lagts fram. De lettiska myndigheterna har påpekat att genomförandeproblem kan uppstå vid vissa åtgärder (t.ex. registrering av producenter, system för växtpass) och infrastruktur (t.ex. personalutbildning, utrustning av laboratorier).

Lagstiftningen om utsäde, förökningsmaterial och kvalitetsstandarden på jordbruksutsäde verkar endast delvis överensstämma med EG-lagstiftningen och ytterligare tillnärmning krävs. Lettland inte har beviljats likvärdighet för några sorter.

Vad gäller djurfoder överensstämmer inte den gällande lagstiftningen med EG-lagstiftningen. Arbetet med att närma den lettiska lagstiftningen till EG-lagstiftningen är på begynnelsestadiet. Det tycks som om infrastrukturen för inspektion och kontroller behöver omorganiseras och moderniseras för att säkerställa att regelverket genomförs på rätt sätt. Situationen är likartad för ekologiskt lantbruk, resthalter av bekämpningsmedel och växtskyddsprodukter.

Slutsats

Betydande ansträngningar för att anpassa lagstiftningen till regelverket krävs fortfarande, även om framsteg har gjorts vid antagandet av de åtgärder som nämns i vitboken.

Särskilda satsningar behövs när det gäller att

- genomföra och genomdriva de veterinära och fytosanitära kraven och förbättra anläggningarna så att de uppfyller EG:s normer. Detta gäller i synnerhet inspektions- och kontrollåtgärderna för att skydda EU:s yttre gränser,
- förbättra de administrativa strukturerna för att garantera att det finns nödvändig kapacitet för att genomföra och genomdriva den gemensamma jordbrukspolitikens politiska instrument,
- ytterligare omstrukturera jordbrukets livsmedelsindustri så att dess konkurrenskraft förbättras.

Eftersom endast ett begränsat antal av den gemensamma jordbrukspolitikens mekanismer existerar för tillfället, kommer jordbrukspolitikerna att behöva reformeras grundligt och betydande ansträngningar kommer att krävas för att förbereda en anslutning på medellång sikt.

Fiske

Den gemensamma fiskeripolitiken omfattar en gemensam organisation av marknaderna, strukturpolitik, avtal med tredje länder, förvaltning och bevarande av fiskeresurserna samt vetenskaplig forskning till stöd för dessa verksamheter.

Europaavtalet innehåller bestämmelser om handel med fiskeriprodukter med Europeiska gemenskapen och om samarbete. Vitboken innehåller inga åtgärder på detta område.

Översikt

1995 var 12 000 personer anställda inom fiskerinäringen, vilket motsvarar 1 % av den totala sysselsättningen - en tredjedel mindre än 1990. 1995 års fångst var totalt 150 000 ton och landningarna värderades till 27 miljarder ecu. Fiskerinäringen är en av de viktigaste branscherna inom livsmedelsindustrin.

Högsjöflottan bestod av 17 fartyg den 1 januari 1996 (en nedgång från 90 fartyg 1991) och fångade 91 500 ton 1995, mest sardiner och taggmakrill från östra Atlanten (Mauritanien). Före oberoendet var det årliga fångsten 500 000 ton, varav en stor del gick till marknaden i Sovjetunionen.

Östersjöflottan på 171 fartyg är privatägd och fiskar torsk, sill och skarpsill under kvot. Kvoten för de två sistnämnda är bara utnyttjad till hälften, så fångsten räcker inte för framställningsindustrins behov. 270 båtar fiskar i kustvattnen. Den totala fångsten i Östersjön uppgick 1995 till 57 000 ton. Båtarnas medelålder är tjugo år. Antalet fiskefartyg har sjunkit med 30 % de senaste åren.

Flottan för fiske i avlägset belägna vatten är till 80% av sin fångstmängd beroende av ett avtal med Mauritanien och exporterar det mesta av sin fångst, medan Östersjöflottan och kustflottan erbjuder fler arbetstillfällen och försör framställningsindustrin med fisk.

Alla de 34 företagen inom framställningsindustrin för fiskeriprodukter är privatägda. Fem större fabriker (fabriker med mer än 500 anställda) och en rad mindre producenter framställer en mängd olika produkter. Det totala antalet sysselsatta inom framställningsindustrin är 6 336 - vilket är fler än antalet fiskare (5 500).

Vad gäller vattenbruk finns det åtta statligt ägda odlingar som är sysselsatta med återbesättning, vilka sysselsätter totalt 200 personer. De privata fiskodlarna är få, men antalet ökar. Karp är den traditionella arten, men regnbågsforell börjar också bli populär. Den totala insjöfångsten var 1 100 ton 1995.

Som handelspartner till gemenskapen svarar Lettland för 0,06 % av EG:s totala import (oberoende av ursprung) av fiskeriprodukter och 2,4 % av EG-importen från kandidatländerna. Vad gäller EG-export mottar Lettland 0,16 % av den totala exporten av fiskeriprodukter och 1,9 % av exporten till kandidatländer (beräknat efter värde).

Förvaltningen av resurserna i Östersjön styrs för tillfället mellan EU och Lettland av ett gemensamt organ - Fiskerikommissionen för Östersjön. Lettland har slutit fiskeavtal med Färöarna, Ryssland och USA.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Lettlands produktion och utrikeshandel är av blygsam omfattning med EG-mått och kommer därför troligen inte att ha någon nämnvärd effekt på gemenskapen som helhet. Enligt tillgängliga data rörande ingångna fiskeavtal och Lettlands medlemskap i internationella eller regionala fiskeorganisationer, bör inga större problem förväntas.

De största hamnarna har egna kylrum, men de sanitära och hygieniska förhållanden behöver förbättras och lokalerna måste genomgå omfattande reparationer och modernisering, och utrustning behöver köpas.

Minskningen av flottan, moderniseringen av hela sektorn och fastställandet av det strukturstöd som kommer att krävas blir de största frågorna. Det kommer att bli nödvändigt för Lettland att bygga upp en administration på fiskeområdet som kan genomföra den gemensamma fiskeripolitiken, särskilt när det gäller att förvalta resurserna, upprätta ett register över flottan, genomföra strukturpolitiken och den gemensamma organisationen av marknaderna inom sektorn samt samla in alla statistiska data. Detsamma gäller för EU:s politik i hälso-, hygien- och miljöfrågor.

Slutsats

Moderniseringsprocessen och genomförandet av regelverket kommer att kräva betydande ansträngningar. På medellång sikt torde inte fiskesektorn orsaka några större problem.

Energi

Bland EU:s viktigaste energipolitiska mål, enligt kommissionens vitbok "Energipolitik inom Europeiska unionen", märks främjandet av konkurrenskraft, tryggad energiförsörjning samt miljöskydd. De viktigaste delarna av EG:s energilagstiftning utgörs av bestämmelserna i fördragen samt sekundärrätten, i synnerhet inom området konkurrens och statliga stöd, den inre energimarknaden (inbegripet direktiv om elström, öppen prissättning, transitering av gas och elström, tillstånd för prospektering efter samt undersökning och utvinning av kolväten, beredskapsåtgärder, inbegripet åliggandet att lägga upp beredskapslager osv.), kärnenergi samt effektiv energianvändning och miljöbestämmelser. Utvecklingen av det transeuropeiska energinätet och stöd till FoU inom energiområdet är andra viktiga områden inom energipolitiken. Den utveckling som för närvarande pågår omfattar liberalisering av gassektorn, lagstiftning rörande effektiv energianvändning samt fordons- och oljeprogrammet.

Inom kärnenergiområdet har regelverket utvecklats påtagligt från det ursprungliga Euratomfördraget till en ram av rättsliga och politiska styrmedel, däribland internationella avtal. I denna ram ingår för närvarande hälso- och säkerhetsfrågor (inbegripet strålskydd), reaktorsäkerhet, hantering av radioaktivt avfall, investeringar (inbegripet Euratoms finansiella styrmedel), forskningsfrämjande, den gemensamma kärnenergiemarknaden, leveranser, säkerhetskontroll och internationella förbindelser.

Europaavtalet omfattar samarbete för att utveckla en stegvis integration av de europeiska energimarknaderna, och innehåller bestämmelser om stöd inom närliggande politikområden. I vitboken om förberedandet av länderna i Central- och Östeuropa för den inre energimarknaden betonas det att de viktigaste direktiven om den inre marknaden måste tillämpas till fullo tillsammans med EG-lagstiftningen om konkurrens. Beträffande kärnenergisektorn berör vitboken försörjning, med kärnmaterial, säkerhetskontroll och transport av radioaktivt avfall.

Översikt

Lettland är beroende till mer än tre fjärdedelar av importerad energi, huvudsakligen från Ryssland av olja och gas, men även delvis av kol. Viss elektricitet importeras från Estland, Litauen och Ryssland. Denna import svarar för en viktig del av landets underskott i utrikeshandeln (1994: 38 %). Inhemska resurser används också, framförallt flis, vattenkraft och torv. Dessa energikällor utgör tillsammans cirka 18% av landets energibalans.

På grund av eftersläpande låga priser från det gamla systemet, bristfällig politik och föråldrad teknik ligger energieffektiviteten på mindre än hälften av EU-genomsnittet.

Med sina pipelines och isfria hamnar är Lettland ett transitland för gas och olja från Ryssland. En fullgod service till de slutliga mottagarna kommer dock att kräva investeringar i lämpliga mätningssystem. Lettland skulle kunna erbjuda värdefulla underjordiska förvaringsutrymmen för gas vilket skulle vara av strategisk nytta för EU.

Man strävar också efter att på ett bättre sätt sammanlänka de lettiska energinätverken med EU. Även om en möjlig framtida elektricitetsring runt Östersjön skulle kunna bidra till en sådan förbindelse antas det att Lettland på kort eller medellång sikt kommer att fortsätta att vara bundet till det ryska kraftsystemet. Man bör notera den regionala rollen för Östersjöområdet, inklusive Kaliningrad, som lastfördelningscentralen för elenergi i Riga har.

Lettland har bara en forskningsreaktor i Salaspils i drift och regeringen har accepterat att stänga den 1996. En avvecklingsplan för reaktorn har utarbetats.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Den lettiska regeringens energipolitik som presenterades 1996 och som ligger i linje med EU-principerna, rör omstrukturering av energisektorn enligt marknadsprinciper, säkerhet inom energiförsörjningen, fokusering på energieffektivitet och miljöskydd, liksom regionalt samarbete och samarbete med EU. Framförallt inom energisektorn är sådant Östersjösamarbete fördelaktigt p.g.a. komplementariteten mellan de berörda länderna.

Rambestämmelserna för konkurrens inom energisektorn uppfyller ännu inte bestämmelserna i direktiven för den inre marknaden för energi i kombination med tillämpningen av EG:s konkurrenslag. 1991 års konkurrenslag utgör tillsammans med en lag om reglering av företagarakiviteter inom energisektorn (som fastställer en reglerande mekanism men behöver kompletteras med sekundärlagstiftning), ett första steg mot uppfyllande av EU-överensstämmelserna. Antagandet av en energilag som fastställer de viktigaste aktörernas roll inom sektorn liksom annan lagstiftning rörande energi bör emellertid påskyndas.

De stora företagen inom energisektorn är, med undantag av det nyligen privatiserade Latvijas Gaze, statligt dominerade monopol, men förberedelser har inletts för att privatisera andra större energiföretag. Olje-, gas- och kolimportpriserna är marknadsrelaterade, men särskilt uppvärmnings-, gas- och elektricitetspriserna för hushållen ligger ännu inte i nivå med de verkliga kostnaderna. Obetalda energiräkningar har lett till att energibolagen är skuldsatta men regeringen har börjat ta itu med dessa svårigheter.

Beredskapsåtgärderna inom energisektorn, inklusive kravet på att ha nittio dagars oljeförråd, uppfyller inte bestämmelserna i regelverket, även om förberedelser för lagstiftning på området har inletts. Med tanke på de nödvändiga investeringarna förutspås vidare att man endast kan uppnå trettio dagar inom de kommande åren. Befintlig lagerkapacitet, som bör rustas upp, skulle i princip kunna vara tillräcklig för att förvara de nödvändiga oljeförråden.

Lettland kommer att behöva göra ansträngningar för att uppfylla regelverket avseende energieffektivitet (t.ex. miniminormer för effektivitet, märkning av hushållsapparater) och miljö (t.ex. normer för bränslekvalitet), även om arbetet på dessa områden redan är påbörjat.

Lettland är ett transitland för uranexport från Ryssland och de nya oberoende staterna till användare inom EU och för import och återexport av uran som sänds från EU-användare till Ryssland för bearbetning. Bränsle till forskningsreaktorn kom från Ryssland. Om en sista planerad sändning av utbränt bränsle till Ryssland inte blir möjlig så kommer bränslet, efter nedläggningen och avvecklingen av forskningsreaktorn, tillfälligt att förvaras i torrbehållare tills man har funnit en slutgiltig lösning.

Även om Lettland inte har något kärnkraftsprogram kommer landet att vara tvunget att uppfylla Euratomfördraget och angränsande åtgärder inom områden som kärnkraftssäkerhet, strålskydd, försörjning av kärnkraftsmaterial, säkerhetskontroller samt anslutning till internationella överenskommelser som ingåtts av Euratom. Eftersom det inte finns något kärnkraftsprogram är landet ännu inte delaktigt i ett flertal internationella organisationer och program inom kärnkraftsområdet. Emellertid uppges nationell lagstiftning för genomförande av dessa program ha trätt i kraft eller vara under förberedelse. Lettland har också ett heltäckande skyddsavtal med IAEA, så att när det gäller försörjning och inre marknad för kärnkraft väntas inga större svårigheter med att tillämpa gemenskapslagstiftningen.

Slutsats

Under förutsättning att nuvarande ansträngningar intensifieras, förutses inga större problem med landets tillnärmning till regelverket på medellång sikt. Under tiden före en anslutning kommer anpassningen av monopol, inklusive import- och exportfrågor, tillgången till nätverk, energipriser, beredskapsåtgärder inklusive uppbyggnad av det obligatoriska oljeförrådet, energieffektivitet och miljönormer att vara frågor av särskild vikt.

Inga större svårigheter förutses vad gäller av Euratombestämmelserna, men Lettland borde snabbt ansluta sig till vissa internationella kärnkraftsprogram.

Transport

Gemenskapens transportpolitik består av handlingsprogram och initiativ inom tre grundläggande områden:

- Att förbättra kvaliteten genom att utveckla integrerade och konkurrenskraftiga transportsystem som är baserade på avancerad teknik som också bidrar till att miljömål och säkerhetsmål uppnås.
- Att stärka den inre marknaden för att främja effektivitet, valfrihet och användarvänliga transporttjänster samtidigt som goda arbetsförhållanden tryggas.
- Att bygga ut förbindelserna utåt genom att förbättra transportförbindelserna mellan EU och tredje land och främja EU-aktörers tillträde till andra transportmarknader (Den gemensamma transportpolitiken – Handlingsprogram 1995–2000).

Europaavtalet innehåller bestämmelser om tillnärmning till gemenskapslagstiftningen och samarbete för att omstrukturera och modernisera transportererna, för att göra det lättare att få tillträde till transportmarknaden, för att underlätta transitering och för att upprätta driftsstandarder som är jämförbara med dem som gäller inom gemenskapen. Vitboken är inriktad på åtgärder som behövs för att transportsektorn skall uppfylla den inre marknadens villkor, inklusive sådana aspekter som konkurrens, harmoniserad lagstiftning samt standarder.

Översikt

Lettlands nästan helt isfria Östersjöhamnar gjorde landet till en viktig transportväg för handeln mellan det tidigare Sovjetunionen och västländerna. Som följd av detta anpassades hamnarna till speciella produkter och denna kapacitet utnyttjas inte längre helt. Landets roll som handelsväg mellan Västeuropa och Ryssland, Vitryssland och de centralasiatiska staterna är beroende av förhållandet till Ryssland, vilket ibland inte har underlättat denna trafik. Nya gränser mot Ryssland, Estland och Litauen har också påverkat Lettlands konkurrenskraft som handelsväg. Lettland måste därför investera i förbättringar av sitt öst-västliga järnvägsnät och förbättra infrastrukturen för övergångar vid alla nya gränser och i sina hamnar. En Europatäckande transportkorridor som fastställdes vid Kretakonferensen om Europatäckande transporter, korsar landets territorium.

Förändringarna i den lettiska ekonomins mönster har lett till en kraftig minskning av transportefterfrågan sedan landet öppnades mot omvärlden, även om transporter utgör en ökande andel av BNP. Samtidigt ändras fördelningen av transportererna med olika transportsätt i ökande takt; persontransporterna på väg ökar, medan järnvägstransporter minskar (från 1990 till 1995 med tre fjärdedelar). Privatbilismen växer mycket snabbt och är nu dominerande när det gäller persontransporter, vilket har lett till ökade trafikstockningar i och runt städerna samt vid vissa gränsövergångar.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Vad gäller förverkligandet av den inre marknaden har Lettland gjort stora ansträngningar i fråga om övertagandet av gemenskapens regelverk, särskilt vad gäller luftfart. Den lettiska sektorn för internationella transporter tillämpar redan till stor del regler som

liknar unionens, särskilt vad beträffar luftfart, även om en del förbättringar återstår att göra, särskilt vad gäller person- och varutransporter på väg. På det sistnämnda området måste anpassning ske till gemenskapens bestämmelser om bl.a. yrkesbehörighet, körkort samt fordonens vikt och dimensioner. Vidare måste vägtrafikskatterna anpassas. För järnvägens del måste tillämpningen av regelverket om allmän trafikplikt och om standardisering av redovisningssystemen bevakas de närmaste åren.

De lettiska myndigheterna har satt upp som ett mål att bygga upp ett integrerat och konkurrenskraftigt transportsystem. De har inlett ett ambitiöst program för att utveckla transporterna i sitt land, där det största hindret troligen kommer att vara att uppnå en acceptabel säkerhetsnivå för transporterna, ett område där de framsteg som Lettland gjort ser hoppningivande ut, och ett optimalt utnyttjande av transportsystemet, något som Lettland försöker uppnå genom sitt program.

För att förbättra förbindelserna med unionens medlemsstater och med grannländerna planerar Lettland att investera cirka 0,3 miljarder ecu ur sin egen budget mellan 1995 och 1999 i infrastruktur som utnyttjas för internationell trafik, huvudsakligen den Europatäckande transportkorridoren Via Baltica. Detta belopp motsvarar ungefär 1,5-1,7 % av BNI, vilket förefaller vara tillräckligt.

Slutsats

Lettland har gjort stora framsteg vad gäller övertagandet av regelverket på transportområdet och då särskilt vad gäller luftfart. Under förutsättning att insatser görs (också i fråga om genomförandet av gemenskapens regelverk) avseende godstransporter på väg (yrkesbehörighet, fordons vikt och dimensioner, vägtrafikskatter) och sjöfartssektorn (säkerhet) samt järnvägssektorn (allmän trafikplikt och standardisering av redovisningssystemen), är det inte troligt att transportsektorn kommer att orsaka några större svårigheter vad gäller övertagandet av regelverket i fråga om den inre marknaden.

Däremot bör de lettiska förvaltningsstrukturerna, inklusive kontrollorgan t.ex. för säkerheten, snabbt förstärkas.

Små och medelstora företag

EU:s företagspolitik syftar till att skapa ett gynnsamt klimat för små och medelstora företag inom EU, att förbättra deras konkurrenskraft och att uppmuntra dem till verksamhet på europeisk och internationell nivå. Politiken kännetecknas av en hög grad av subsidiaritet. Gemenskapens kompletterande funktion fastställs och omsätts i praktiken genom ett flerårigt program för små och medelstora företag i EU. Detta program ger den rättsliga grunden samt budgetunderlaget för gemenskapens särskilda politiska insatser för små och medelstora företag. Regelverket har hittills varit begränsat till rekommendationer för specifika områden, men även lagstiftning inom andra sektorer påverkar små och medelstora företag (t.ex. konkurrens, miljö och bolagsrätt).

Europaavtalet innehåller bestämmelser om samarbete för att utveckla och stärka små och medelstora företag, särskilt inom den privata sektorn, bl.a. genom tillhandahållande av information och rådgivning i frågor som rör lagstiftning, administration och beskattning. Vitboken innehåller inga specifika åtgärder.

Översikt

Som en följd av reformpolitiken för att skapa en marknadsekonomi och med stöd av privatiseringsprocessen har antalet privata företag växt snabbt sedan slutet på 1980-talet. 1995 hade små företag (0-25 anställda) 250 000 anställda, medelstora företag (25-499 anställda) hade 645 000 anställda medan stora företag (mer än 500 anställda) hade 76 900 anställda.

Finansministeriet har upprättat ett nationellt program för små och medelstora företags utveckling, vilket täcker stöd till företagareverksamhet, utbildning, nätverk, finansiering och företag under tillväxt. Ett nätverk av centrum för företagsrådgivning har inrättats. Dessutom har man utarbetat en regional utvecklingspolitik för företagsstöd. Lagen om företagets inkomstskatt medger en skatteminskning på 20 % för små företag som uppfyller särskilda villkor.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

De grundläggande strukturerna för små och medelstora företag existerar redan, men det behövs ändå en ytterligare förbättring av politiken, förenkling av lagstiftningen för att göra den mer anpassad till små och medelstora företag, förstärkning av infrastrukturer för stöd, förbättring av skattemiljön och utveckling av företagets tillgång till finansiering.

I viss utsträckning är dessa företag redan utsatta för betydande tryck från internationell konkurrens även på den inhemska marknaden. Detta konkurrenstryck på företagen kommer att öka när de får tillträde till den inre marknaden. De pågående ansträngningarna för att stärka företagen under perioden innan anslutningen måste därför fortsätta.

Slutsats

Inga särskilda problemområden förväntas uppstå i fråga om Lettlands integrering i gemenskapens program för små och medelstora företag.

3.5 Ekonomisk och social sammanhållning

Sysselsättning och sociala frågor

Gemenskapens socialpolitik har utvecklats med hjälp av en rad olika instrument såsom lagstiftning, Europeiska socialfonden samt riktade insatser på särskilda områden, till exempel åtgärder för bättre folkhälsa, för att bekämpa fattigdom och för att bistå personer med funktionsnedsättning. Gemenskapens regelverk omfattar hälsa och säkerhet i arbetet, arbetsrätt och arbetsvillkor, lika möjligheter för kvinnor och män, samordning av social trygghet för migrerande arbetstagare samt tobaksprodukter. Sociallagstiftningen i Europeiska unionen kännetecknas av att det i denna fastställs minimikrav. Därtill kommer att den sociala dialogen på europeisk nivå finns med i fördraget (artikel 118b) och att det i protokollet om socialpolitik hänvisas till samråd med arbetsmarknadens parter och till åtgärder för att underlätta den sociala dialogen.

Europaavtalet innehåller bestämmelser om tillnärmning av lagstiftningen till gemenskapslagstiftningen och samarbete för att höja nivån på hälsa och säkerhet i

arbetet, om arbetsmarknadspolitik och om modernisering av systemet för social trygghet. Avtalet innehåller även bestämmelser om att arbetstagare som är medborgare i en medlemsstat och lagligen anställd i Lettland skall behandlas utan diskriminering på grund av nationalitet när det gäller arbetsförhållanden. Vitboken innehåller åtgärder för en tillnärmning på alla områden i gemenskapens regelverk.

Översikt

Den sociala dialogen har utvecklats med deltagande från såväl regeringen som arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer. Dialogen förs vanligen mellan någon stor och representativ facklig organisation som har regelbunden kontakt med Europeiska fackliga samorganisationen, samt två arbetsgivarorganisationer som inte är medlemmar av Samarbetsorganisationen för europeiska arbetsgivarföreningar och industriförbund (UNICE). Den sociala trepartsdialogen tycks fungera bra, men tvåpartsförhandlingarna behöver förbättras.

Den öppna arbetslösheten är cirka 7 %, en siffra som inte visar den omfattande dolda arbetslösheten. Även de regionala skillnaderna är stora.

För sysselsättningspolitiken har Lettland utvecklat regionala arbetsförmedlingar som skall genomföra arbetsmarknadspolitik. Lettland bör stimuleras till ökad anpassning av initiativen på arbetsmarknaden och utveckling av arbetsmarknadssystem som lämpar sig för deltagande i den gemensamma europeiska ekonomin.

I den nya socialförsäkringslagen från 1996 fastställs de lettiska medborgarnas huvudsakliga sociala rättigheter och skyldigheter. Socialförsäkringarna motsvarar cirka 11 % av BNP och omfattar i regel alla, men den officiella fattigdomsgränsen är lågt satt. För närvarande står nästan enbart arbetsgivarna för de sociala avgifterna, vilka enligt 1996 års lag gradvis skall fördelas lika mellan arbetsgivare och arbetstagare. År 1997 väntas lagar träda i kraft om obligatorisk arbetsskade-, arbetslöshets-, föräldra- och sjukvårdsförsäkring. År 1998 planerar Lettland att införa ett obligatoriskt pensionssystem som skall finansieras genom inbetalning till en fond. Vidare insatser behövs för att utveckla den sociala tryggheten.

Hälsovården i Lettland behöver förbättras väsentligt.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Med hänsyn till EU:s ramdirektiv inrättade Lettland år 1993 en rättslig ram som skall ligga till grund för särskild lagstiftning om hälsa och säkerhet i arbetet. Sådan särskild lagstiftning behövs för att Lettland skall kunna anpassa sig till gemenskapens regelverk. Yrkesinspektionssystemet tycks i fråga om oberoende följa Internationella arbetsorganisationens normer.

Lettlands lagstiftning om arbetsrätt håller på att omarbetas och anpassas till EG-bestämmelserna. Detta behövs särskilt vad gäller kollektiv uppsägning, arbetstagar skydd om arbetsgivaren blir insolvent, överlåtelse av företag och information till arbetstagare om villkor för anställningsavtal och arbetstid. Företagen bör i ökad

utsträckning informera och samråda med arbetstagarerna, vilket krävs enligt flera EG-direktiv.

Den lettiska lagstiftningen om lika möjligheter innehåller de grundläggande bestämmelserna i EG:s lagstiftning mot könsdiskriminering. Men till exempel i fråga om lika lön för lika arbete och könsneutral platsannonsering respekteras diskrimineringsförbudet inte alltid. Skillnaderna mellan kvinnors och mäns löner är betydande.

Vad gäller arbetstagares rätt till fri rörlighet tycks inget hindra att Lettland kan genomföra gemenskapens regelverk på området. För att införa rätten till fri rörlighet kommer dock nationell lagstiftning att behöva ändras, särskilt vad gäller tillträde till anställning och diskriminering på grund av nationalitet.

Systemen för social trygghet för migrerande arbetstagare ger i princip inte upphov till några större problem vid anslutning, även om vissa tekniska justeringar kommer att behövas. Av större betydelse är om förvaltningen är i stånd att tillämpa de detaljerade samordningsbestämmelserna i samarbete med andra länder. För att inlemmas i det samordnade systemet behöver Lettland utveckla nödvändiga förvaltningsstrukturer. Mycket vidare planering, förberedelser och utbildning behövs för att förbereda den nationella förvaltningen på dess uppgifter i samband med samordningen.

Lettland har inte genomfört tobaksdirektiven om varningstexter på cigaretter och om tjärhalt, men i december 1996 godkändes lagstiftning som delvis avser tjärhalt och begränsningar av tobaksreklam och rökning. Genom fortlöpande harmonisering kommer Lettland troligen att år 2003 helt ha anpassat sig till EG-direktiven.

Slutsats

De sociala reformerna bör fortsätta och den allmänna hälsovården behöver förbättras väsentligt. Också den sociala dialogen bör vidareutvecklas. Lettland kommer att behöva göra stora insatser för att anpassa sin lagstiftning till EG:s krav inom områden som hälsa och säkerhet, arbetsrätt och lika möjligheter, samt fortsätta utveckla de strukturer som behövs för att lagstiftningen skall kunna genomföras effektivt. Genom fortsatta insatser bör Lettland på medellång sikt kunna uppfylla de skyldigheter som ett medlemskap i EU medför.

Regionalpolitik och sammanhållning

I enlighet med avdelning XIV i fördraget stödjer gemenskapen ökad sammanhållning, huvudsakligen genom strukturfonderna. Lettland måste införa dessa instrument på ett effektivt sätt, samtidigt som landet respekterar de principer, mål och tillvägagångssätt som kommer att vara förhanden vid anslutningen.

I Europaavtalet föreskrivs samarbete på områdena för regional utveckling och fysisk planering, särskilt genom utbyte av information mellan lokala, regionala och nationella myndigheter och utbytesarrangemang för statstjänstemän och sakkunniga. Vitboken innehåller inga särskilda bestämmelser på detta område.

Översikt

År 1995 låg Lettlands BNP på cirka 18 % av EU-genomsnittet. Arbetslösheten tycks ha stabiliserats kring 6-7 %. Även om Lettland är ett relativt litet land finns stora regionala skillnader. De sydöstra regionerna är i regel mindre utvecklade än landets centrala delar. Lettland har en relativt koncentrerad stadsstruktur. Riga är med sina 40 % av befolkningen den mest tätbefolkade staden i Baltikum.

Lettland har 26 regionala myndigheter och 568 lokala självstyrande enheter (7 städer, 70 tätorter och 491 landsbygdskommuner). Lettlands regioner kännetecknas av ett långt utvecklat självstyre.

De största problemen är

- den låga kvaliteten på infrastrukturen, förutom vad gäller huvudsakliga transportleder,
- den industriella nedgången i vissa områden samt krisen i städerna,
- omställningen av försvarsverksamheten, främst i kustområdena,
- den svaga ekonomiska utvecklingen på landsbygden.

Regionalpolitiken genomförs enligt de riktlinjer för regional utvecklingspolitik som ministerrådet ratificerade år 1995. För närvarande förbereds en ny lag om regional utveckling. Kriterier håller på att utarbetas för att fastställa stödområden och mindre gynnade områden som skall börja få stöd från och med år 1998. Enligt lagen om regional utveckling skall den regionala utvecklingspolitiken utgöra en del av den nationella utvecklingspolitiken. Riksomfattande riktlinjer för den fysiska planeringen behövs också.

Insatser för regional utveckling genomförs i Lettland av ministerier som ansvarar för olika områden. Ministeriet för miljö och regional utveckling handlägger främst fysisk planering medan finansministeriet handlägger regionalpolitiken. Alla berörda ministerier finns företrädade i ett råd för regional utveckling, som deltar i arbetet med att utarbeta, samordna och genomföra insatserna för regional utveckling.

Lettlands regionalpolitiska utgifter är begränsade. Det går emellertid ännu inte att fastställa hur mycket som investeras i utveckling och som därmed skulle kunna utgöra nationella medel vid samfinansieringen av EU:s strukturpolitik. Lettlands förmåga till samfinansiering kan därför inte bedömas med tillräcklig tillförlitlighet.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Lettland har valt att låta strategin för nationell utveckling fortsätta utgöra ramen för den regionala utvecklingen. Trots det har man börjat utarbeta en rättslig grund för regionalpolitiken och redan gjort stora framsteg. Lettiska myndigheter tycks gärna vilja prioritera regionala frågor högre, inom ramen för den nationella utvecklingen. Vissa förfaranden behöver dock tydliggöras.

Institutionernas struktur och beslutsgången skulle vinna på att förenklas. Ansvarsfördelningen mellan berörda institutioner bör klarläggas, dubbla befogenheter bör undvikas genom att vissa uppgifter koncentreras till ett enda organ och samordningen mellan ministerier bör förbättras. En reform av de lägre förvaltningsnivåerna i Lettland bör också planeras.

Slutsats

Lettland har en klar politisk insikt om att de ökande skillnaderna mellan olika regioner måste lösas. Med tanke på landets storlek tycks det vara befogat att behålla regionalpolitiken inom ramen för den nationella utvecklingsstrategin. Lettland har ett klart behov av en bättre strukturerad förvaltning för att handlägga gemensamma program för regional utveckling. Förvaltningen kommer dock troligen att kunna möta dessa utmaningar. Under förutsättning att nödvändiga reformer genomförs bör Lettland därför på medellång sikt vara i stånd att tillämpa gemenskapens regler och effektivt kanalisera de medel som utgår från EG:s strukturpolitik.

3.6 Miljö och livskvalitet

Miljö

Gemenskapens miljöpolitik, som utgår från fördraget, syftar till att främja ekologisk hållbarhet. Detta skall uppnås genom integration av miljöskydd i olika områden av EU:s politik, förebyggande åtgärder, tillämpning av principen om att förorenaren betalar, bekämpning av miljöförstörelse vid källan samt delat ansvar. Gemenskapens regelverk omfattar cirka 200 rättsakter inom ett vitt område som bland annat berör förorening av vatten och luft, hantering av avfall och kemikalier, bioteknik, strålskydd och naturskydd. Medlemsstaterna skall säkerställa att en miljökonsekvensbedömning genomförs innan utvecklingstillstånd utfärdas för vissa offentliga och privata projekt.

I Europaavtalet fastställs att principen om hållbar utveckling skall läggas till grund för Lettlands utvecklingspolitik, och att miljöaspekterna skall integreras till fullo. I avtalet fastställs vidare att miljön skall prioriteras i samband med bilateralt samarbete och tillnärmningen av lagstiftningen till gemenskapsrätten.

Vitboken behandlar endast en liten del av gemenskapens regelverk inom miljöområdet, nämligen den produktrelaterade lagstiftningen, som har direkt att göra med fri rörlighet för varor.

Översikt

Miljöproblemen i Lettland är mindre än på andra ställen i området, eftersom de flesta problemen koncentreras till s.k. "oroshärdar" och endast ett begränsat antal problem finns över hela landet. Icke desto mindre är det en verklig utmaning att få lettisk miljöstandard att nå upp till EU-nivå.

Kvaliteten på ytvattnet är fortfarande ett problem, särskilt som en följd av avlopp från tätorterna, men situationen har förbättrats avsevärt sedan 1990 med nya reningsverksinstallationer i Riga och andra städer. Förutom nedsmutsning p.g.a. trafik i Rigaområdet, är situationen gällande luftföroreningar allmänt sett bra. Avfallshanteringen står inför utmaningen att rensa gamla riskabla soptippar och handha ökande mängder kommunalt avfall. Lettland har områden av stort naturvärde, vilka skulle utgöra en tillgång för miljön i en utvidgad union.

Sedan 1990 har man gjort betydande framsteg inom miljöpolitiken: en ny ramlag (miljöskyddslagen 1991) har antagits liksom långsiktiga nationella planer (plan för

nationell miljöpolitik, plan för miljöhälsa och den mycket detaljerade planen för miljöåtgärder 1995-1996).

Annan lagstiftning har gått långsammare. Stödande förordningar har antagits (t.ex. rörande avfall) eller är under utarbetande. En skattelag om nationella resursers utnyttjande har varit i kraft sedan 1996 och fungerar bra och avkastningen är öronmärkt för miljöförbättringar. Det finns planer för att utveckla ytterligare offentligt deltagande och ekonomiska instrument. Emellertid är mycket av kringlagstiftningen fortfarande gammal och större framsteg krävs vad gäller genomförande och verkställande av miljöpolitikåtgärder, särskilt genom att förstärka övervaknings- och tillsynsstrukturer. De offentliga utgifterna för miljön är relativt låga, jämfört med EU-nivåer.

Lettland har ratificerat både 1974 och 1992 års Helsingforskonventioner om skyddet av Östersjön och har visat vilja att rena "orostränder" i Östersjön.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

All ny miljölagstiftning är avsedd att överensstämma med gemenskapens regelverk. En särskild miljöarbetsgrupp har inrättats under "Europeiska integreringsbyrån" för att säkerställa överensstämmelse med EG-lagstiftningen. All vitbokslagstiftning skall införlivas inom de kommande två till tre åren. För återstående lagstiftning skall man ha utarbetat en anslutningsstrategi i början av 1998. Lettlands mål är att man skall ha full överensstämmelse med regelverket år 2005. För att uppnå detta krävs upprättande av harmoniserad lagstiftning om luftföroreningar, kemikalier, naturskydd samt verkställande av densamma. Inom strålskyddsområdet saknas allmänt sett säkerhetskultur. Lettland förbereder för närvarande lagstiftning rörande vattenkvalitet. Man måste ägna särskild uppmärksamhet åt ett snabbt införande av ramdirektiv kring luft, avfall, vatten och direktivet om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar, liksom inrättandet av finansiella strategier för lagstiftning inom vatten-, luft- och avfallssektorerna vilka kräver stora investeringar.

På grundval av aktuella planer och prestanda, är det troligt att stora framsteg inom den rättsliga överensstämmelsen kommer att ske inom de närmaste åren.

Vad gäller en effektiv överensstämmelse med EG:s regelverk om miljö är de största problemen på lång sikt behovet av investeringar i infrastruktur, särskilt inom vattensektorn och sektorn för avloppsvatten utanför de stora städerna samt lagstiftningens verkställighet. En viktig källa till oro är avsaknaden av personal och ekonomiska resurser för att genomföra tillnärmningen. En allvarig flaskhals som behöver åtgärdas är bristen på personal som kan leda denna process. Landets miljöstrategi inför anslutningen bör innehålla tidsplaner för överensstämmelse med EU:s regelverk om miljö, vilket bland annat bör börja med inrättandet av ovannämnda ramverk och direktivet om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar.

Slutsats

Med Lettlands nuvarande reformmönster och -hastighet bör fullt införande av regelverket om miljö uppnås på medellång sikt. Emellertid kommer en effektiv överensstämmelse med ett antal delar av lagstiftningen (t.ex. om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse, dricksvatten, aspekter på avfallshantering och lagstiftning om luftföroreningar) endast att

uppnås på lång sikt och kommer att kräva en betydande ökning i miljöinvesteringarna, samt en stor ansträngning för att förstärka förvaltningskapaciteten.

Konsumentskydd

Gemenskapens regelverk omfattar skydd av konsumentens ekonomiska intressen (inbegripet kontroll av vilseledande reklam, prismärkning, konsumentkredit, oskäligen avtalsvillkor, distansförsäljning, paketresor, försäljning utanför fasta affärslokaler och fast egendom på tidsdelningsbasis, s.k. timeshare), allmän produktsäkerhet samt de mer specifika områdena kosmetika, benämning på textilier och leksaker.

Europaavtalet innehåller bestämmelser om tillnärmning av lagstiftningen till gemenskapslagstiftningen och samarbete i syfte att uppnå full överensstämmelse mellan konsumentskydd i Lettland och gemenskapen. Vitbokens fas 1 innehåller åtgärder för att förbättra produktsäkerheten, även för kosmetika, textilier och leksaker, samt för att skydda konsumenternas ekonomiska intressen. Dessa åtgärder berör främst missvisande reklam, konsumentkredit, oskäligen avtalsvillkor och prismärkning. Fas 2 innehåller åtgärder för paketresor, försäljning utanför fasta affärslokaler och fast egendom på tidsdelningsbasis. EG-lagstiftning som nyligen antagits (distansförsäljning) eller som kommer att antas inom kort (jämförande reklam, prismärkning) kommer också att behöva beaktas.

Översikt

I en konsumentskyddslag som antogs år 1992 fastställs konsumenternas rättigheter och tillverkarnas, försäljarnas och tjänsteproducenternas skyldigheter i fråga om kvalitetssäkring, tillförlitlig annonsering och produktsäkerhet. Lagen innehåller också bestämmelser om ansvar vid överträdelse av konsumenträttigheterna och fastställer vilken roll icke-statliga konsumentskyddsorganisationer har. På grund av resursbrist har sådana organisationer ringa inflytande.

I juni 1995 antog regeringen ett konsumentskyddsprogram för att förbättra kvaliteten och säkerheten på varor och tjänster samt för att utveckla och genomföra konsumentskyddet.

Det övergripande ansvaret i konsumentfrågor ligger hos finansministeriet, vars roll dock inte anges närmare i konsumentskyddslagen. Andra som arbetar med konsumentskydd är organ som svarar för antimonopolfrågor och tillsyn över handeln.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Trots stora framsteg överensstämmer Lettlands befintliga konsumentlagstiftning bara delvis med gemenskapens regelverk. Det verkar inte finnas någon lagstiftning som skyddar konsumenternas ekonomiska intressen genom bestämmelser om försäljning utanför fasta affärslokaler, distansförsäljning, fast egendom på tidsdelningsbasis eller konsumentkredit. Vad gäller vilseledande reklam och oskäligen avtalsvillkor behövs lagändringar, och förslag till nya lagar om paketresor och prismärkning håller på att utarbetas.

Mot slutet av år 1996 antogs en ny lag om allmän produkt- och tjänstesäkerhet samt om produkt- och tjänsteansvar. Direktivet om produktsäkerhet har till stor del genomförts

genom denna lag men ytterligare ändringar behövs för att nå full överensstämmelse med EG-normerna, främst eftersom lagen inte ger myndigheterna tillräckliga befogenheter. Inom olika specifika områden förbereds för närvarande dels en ramlag om märkning av konsumtionsvaror, dels en lag om märkning av textilier vilken ännu inte antagits. Det förefaller även som om propositioner om kosmetika och säkra leksaker förbereds för att ändra och anpassa den befintliga lagstiftningen till EG:s krav.

Samtidigt som gemenskapens regelverk införs bör starka och oberoende konsumentorganisationer, stödda av de offentliga myndigheterna, utvecklas.

Slutsats

Lettland kommer att behöva fortsätta reformerna på konsumentskyddsområdet eftersom det är nödvändigt att antingen anpassa stora delar av den befintliga lagstiftningen eller anta nya lagar för att Lettland skall kunna uppfylla EG:s konsumentskyddsbestämmelser. De institutioner som skall tillämpa lagstiftningen behöver också mer effektiva strukturer. Lettland bör dock inte ha några större problem att på medellång sikt införa gemenskapens regelverk om konsumentskydd.

3.7 Rättsliga och inrikes frågor

Nuvarande bestämmelser

Gemenskapens regler för samarbete i rättsliga och inrikes frågor (ibland förkortat RIF) kan främst hänföras till rambestämmelserna i avdelning VI (artikel K) i Fördraget om Europeiska unionen, den s.k. "tredje pelaren". Vissa bestämmelser och andra lagstiftande åtgärder inom den "första pelaren" (EG-fördraget) är emellertid också relevanta för detta samarbete.

Europeiska unionens samarbete i rättsliga och inrikes frågor rör i första hand asylpolitik, kontroll av gemenskapens yttre gränser, invandring, tull- och polissamarbete i kampen mot grov brottslighet, inklusive narkotikahandel, samt straffrättsligt och civilrättsligt samarbete. I unionsfördraget anges grundvalarna för samarbetet, nämligen Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna samt Genèvekonventionen från 1951 om flyktingars rättsliga ställning. Samarbetet baseras också implicit på en rad andra internationella konventioner, framför allt inom ramen för Europarådet, Förenta nationerna och Haagkonferensen. Ur rättslig synpunkt skiljer sig åtgärderna inom den tredje pelaren från dem inom den första, eftersom de vidtas i form av konventioner, gemensamma åtgärder, gemensamma ståndpunkter och resolutioner. Detta gäller också de nya utkast till rättsakter som är under behandling. Rådet har fattat beslut om flera EU-konventioner (inklusive Dublinkonventionen från 1990, konventioner angående utlämning och bedrägeribekämpning, samt Europolkonventionen), som nu väntar på att ratificeras av medlemsstaternas parlament. Ytterligare ett antal konventioner, bland annat en om gemenskapens yttre gränser, befinner sig på olika stadier i rådets förhandlingar. Samarbetet i rättsliga och inrikes frågor bedrivs i hög grad på det praktiska planet, men omfattar också utformning och genomförande av lagstiftning.

Det nya fördraget

När det nya fördrag som blev resultatet av regeringskonferensens avslutande möte i Amsterdam träder i kraft kommer de nuvarande samarbetsramarna att vara överspelade inom flera av de ovan nämnda områdena.

I det nya fördraget befästs på nytt målet att utveckla Europeiska unionen såsom ett område präglad av "frihet, säkerhet och rättvisa", och dessa frågor, bland annat fri rörlighet för personer, asyl och invandring, förs in inom ramen för gemenskapen.

När det gäller den fria rörligheten för personer fastställs särskilt i det nya fördraget att reglerna inom Schengenavtalet skall integreras i Europeiska unionen, och att alla kandidatländer måste godta dessa regler för att kunna bli medlemmar i unionen.

Vad gäller de områden som stannar kvar inom ramen för det tidigare samarbetet, särskilt polisiära och straffrättsliga frågor, lägger det nya fördraget grunden för ett fördjupat samarbete.

Europaavtalet och vitboken

I Europaavtalet ingår bestämmelser om samarbete i kampen mot narkotikamissbruk och tvättning av pengar.

Vitboken berör inte uttryckligen frågor inom den tredje pelaren, men hänvisar däremot till vissa frågor inom den första pelaren som hör nära samman med detta samarbete, bland annat tvättning av pengar samt den fria rörligheten för personer. Dessutom hänvisas till Bryssel- och Romkonventionerna.

Översikt

Allmänna förutsättningar för samarbetet i rättsliga och inrikes frågor

Lettland blev medlem i Europarådet 1995, och har ratificerat Europakonventionen för mänskliga rättigheter. I landets konstitution fastställs att domstolarna skall vara oberoende i enlighet med rättsstatsprincipen. Lettland har ännu inte ratificerat 1990 års konvention om skydd av personuppgifter (se även det separata avsnittet om den inre marknaden). Vissa framsteg har gjorts när det gäller att reformera de institutioner som är behöriga inom samarbetet i rättsliga och inrikes frågor, men allmänt sett lider dessa institutioner fortfarande brist på såväl personal som ekonomiska resurser och system för arbetsledning. En särskild integrations- och samordningsgrupp ledd av premiärministern har inrättats för de frågor som rör den tredje pelaren.

Asylpolitik

Lettland ratificerade 1951 års konvention om asyl i juni 1997, och har antagit en ny asyllag. Man bygger också upp ett nytt mottagningscentrum för asylsökande och flyktingar i Mucenieki, vilket har utformats och fått stöd av UNDP och UNHCR.

Invandring och gränskontroller

Lettland har slutit avtal om befrielse från visumtvång med Förenade kungariket, Irland, Danmark och Island, och motsvarande avtal är på väg att träda i kraft även med Norge,

Sverige och Finland. Visumkravet har också avskaffats gentemot en rad centraleuropeiska länder samt Estland och Litauen, med vilka man inrättat en visumfri zon. Man har också antagit EU:s förteckning över tredje länder från vilka visum krävs. Generellt sett är Lettlands inresebestämmelser restriktiva. Ett nytt folkbokföringssystem har nu inrättats, och det omfattar också utfärdande av pass till lettiska medborgare och till "ickemedborgare" bosatta i Lettland. Återtagandeaftal har slutits med Estland, Litauen, Danmark, Sverige, Island och Finland, och motsvarande avtal förbereds med Italien, Norge, Frankrike, Portugal, med flera.

Det har däremot inte slutits något formellt återtagandeaftal med Ryssland. Vidare behöver förvaltningen av Lettlands gräns mot öster förbättras avsevärt både vad gäller personal och tekniska resurser. Det faktum att regeringen i januari 1997 överförde ansvaret för gränsbevakningen från försvars- till inrikesministeriet har lett till väsentliga förbättringar.

Polissamarbete

Den organiserade brottsligheten i Lettland omfattar bland annat narkotikabrott, kvinnohandel, prostitution och smuggling, och man använder sig av såväl våld som utpressning. En polisbyrå har upprättats för att i nära samarbete med säkerhetspolisen bekämpa denna brottslighet på ett mer effektivt sätt. Man utarbetar också nya lagar för att skydda vittnen och för att bekämpa ekonomisk brottslighet och tvättning av pengar, och ett omfattande utbildningsprogram för polistjänstemän har inletts. Vidare förbereder man de lagar som krävs för anslutning till 1990 års konvention om tvättning av pengar, varav viktiga delar redan har kunnat genomföras genom annan lagstiftning (se även det separata avsnittet om den inre marknaden). Lettland bedöms inte vara hotat av terrorism.

Narkotika

Lettland spelar en underordnad roll som transitland för narkotikasmuggling, och beslagen var relativt obetydliga under 1996, även om man då också måste ta hänsyn till de knappa resurser som avsätts för ändamålet. Narkotikamissbruket inom landet ökar, och det finns nu en inhemsk produktion av syntetiska narkotikapreparat. Lettland har ratificerat de viktigaste internationella konventionerna på området (utom den om tvättning av pengar, se ovan) och man har infört nationell lagstiftning om narkotiska preparat och prekursorer. En kontrollkommitté för narkotika har också inrättats, och denna kommitté utarbetar nu åtgärder i linje med FN:s och WHO:s program. Därtill har polisen utarbetat ett särskilt program för narkotikabekämpning.

Samarbete i rättsliga frågor

Det lettiska domstolsväsendet genomgår betydande svårigheter till följd av brist på erfarenhet och ekonomiska resurser. Regeringen har dock inlett arbetet med att anpassa domstolsväsendet inför ett EU-medlemskap. Lettland har nyligen ratificerat de centrala konventionerna inom brottsbekämpning, nämligen om utlämning, ömsesidigt bistånd och överförande av dömda personer, samt flera av Haagkonventionerna. Lettland har också börjat reformera sitt domstolssystem i syfte att utveckla domstolarna och förse dem med bättre tekniska resurser, förbättra utbildningen och stärka domstolarnas ställning. Lettlands internationella samarbete på området sker främst inom ramen för Interpol och

konventioner med grannländerna.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Det finns fortfarande betydande brister i Lettlands system för lagstiftning och rättstillämpning. Även om det gjorts betydande framsteg har dessa varit ojämnt fördelade. Man arbetar för närvarande för bättre gränsförvaltning och asylpolitik och effektivare åtgärder mot organiserad och ekonomisk brottslighet.

På det institutionella planet utgörs problemen i första hand av brist på resurser och erfaren personal samt vissa organisatoriska svagheter som leder till effektivitetsförluster och i vissa fall korruption. Systemet för gränsförvaltning bör ges särskild uppmärksamhet. Lettiska tjänstemän behöver också vidga sina erfarenheter av praktiskt samarbete med de kollegor inom EU som arbetar med rättsliga och inrikes frågor, och regeringen arbetar för att förbereda institutionerna för att delta i detta samarbete.

Slutsats

Inom detta område har Lettland en svår utgångspunkt, med tanke på de institutionella brister som måste åtgärdas för att ett samarbete med de berörda institutionerna i EU:s nuvarande medlemsstater skall bli effektivt. Om Lettland på medellång sikt skall ha en möjlighet att uppfylla gällande och framtida gemenskapslagstiftning i rättsliga och inrikes frågor krävs således insatser som både är kraftfulla och varaktiga.

3.8 Utrikespolitik

Handel och internationella ekonomiska förbindelser

Gemenskapens regelverk på detta område består huvudsakligen av gemenskapens multilaterala och bilaterala handelspolitiska åtaganden och dess autonoma handelspolitiska skyddsåtgärder.

Europaavtalet innehåller på flera områden bestämmelser enligt vilka parterna skall följa WTO/GATT-principer eller andra relevanta internationella förpliktelser.

Vitboken innehåller inga bestämmelser på detta område.

Översikt

Lettland har utvecklat en öppen handelsekonomi och förväntas bli medlem i Världshandelsorganisationen (WTO) vid utgången av 1997. Lettland har observatörsstatus inom avtalet om offentlig upphandling och måste vid en anslutning uppfylla förpliktelserna enligt de plurilaterala WTO-avtal till vilka gemenskapen är part.

Lettland har för närvarande inga kvantitativa begränsningar för textil- eller beklädnadsprodukter. Vid en anslutning skulle gemenskapens politik på textilområdet utvidgas till att omfatta Lettland. För att beakta Lettlands anslutning skulle det bli nödvändigt att justera eventuella begränsningar som gemenskapen fortfarande upprätthåller vid anslutningstidpunkten med en lämplig mängd.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Vid en anslutning måste Lettland tillämpa Gemensamma tulltaxan och de bestämmelser inom den gemensamma jordbrukspolitiken som rör utrikeshandeln. Den vägda genomsnittliga nivån, efter Uruguayrundan, på tullarna för mest gynnad nation vad gäller industriprodukter är 3,6 % för gemenskapen. Nivån för Lettland förväntas ligga nära Gemensamma tulltaxans nivå.

Lettland bör i sina förbindelser med internationella organisationer säkerställa att dess agerande och åtaganden står i överensstämmelse med Europaavtalet och att landets framtida förpliktelser som medlem i gemenskapen fullgörs på ett enhetligt sätt.

Vid en anslutning skulle Lettland bli part till gemenskapens olika förmånsavtal. Förmånsavtal mellan Lettland och tredje land måste i allmänhet sägas upp vid en anslutning.

När det gäller tjänstehandel och etableringsvillkor har Lettland inom ramen för sina förhandlingar om inträde i WTO försökt se till att landets multilaterala åtaganden enligt Allmänna tjänstehandelsavtalet (GATS) så väl som möjligt stämmer överens med gemenskapens. Alla betydelsefulla fall av bristande överensstämmelse som eventuellt kvarstår bör kunna åtgärdas.

Vid en anslutning skulle Lettland vara tvunget att upphäva nationell lagstiftning om handelspolitiska skyddsåtgärder och i stället tillämpa EG:s lagstiftning.

Erfarenheterna från tidigare anslutningar har visat att en automatisk utvidgning av gällande antidumpningsåtgärder till att omfatta nya medlemsstater kan föranleda tredje länder att ifrågasätta detta förfarandes överensstämmelse med relevanta WTO-bestämmelser. Det har också visat sig att anslutningar skapar möjligheter att kringgå åtgärder som antagits av gemenskapen inom ramen för de handelspolitiska skyddsåtgärderna. Detta sker genom att stora mängder av den produkt som omfattas av åtgärder exporteras till den framtida medlemsstatens territorium före anslutningen för att sedan vid anslutningen automatiskt övergå till fri omsättning inom det utvidgade tullområdet. Dessa två problem måste behandlas under tiden före Lettlands anslutning.

Lettland är inte anslutet till någon av ordningarna för ickespridning av massförstörelsevapen men har uttryckt intresse för ett medlemskap. Lettlands kontrollförteckning över varor med dubbelt användningsområde är en direkt översättning av gemenskapens förteckning. Även vapenexporten kontrolleras. Det förefaller i princip inte finnas några hinder för att Lettland skall kunna tillämpa EG:s lagstiftning på detta område.

Slutsats

Lettland ligger väl till för att kunna uppfylla gemenskapens krav på detta område inom de närmaste åren.

Utvecklingssamarbete

Regelverket på området för utvecklingssamarbete utgörs framför allt av Lomékonventionen, som löper fram till början av år 2000.

Varken Europaavtalet eller vitboken innehåller några bestämmelser på detta område.

Översikt

Lettland har ett antal handelsavtal med minst utvecklade länder, baserade på mest gynnad nation-principen. Inget allmänt preferenssystem gäller i Lettland och ingen tullfri införsel medges.

Lettland har ingen budget för utvecklingsstöd.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Lettland bör vid anslutningen tillämpa sin förmånliga handelsordning på AVS-länderna och tillsammans med de övriga medlemsstaterna delta i finansieringen av Europeiska utvecklingsfonden (EUF), som tillhandahåller finansiellt stöd i enlighet med Lomékonventionen.

Tillämpningen av Lomékonventionens handelsordning bör allmänt sett inte innebära några svårigheter för Lettland.

Normalt ansluter sig nya medlemsstater till Lomékonventionen genom ett protokoll som bifogas konventionen och som träder i kraft samma dag som de ansluter sig till EU.

Slutsats

Lettland bör kunna möta EU:s krav inom detta område under kommande nästa år.

Tull

Gemenskapens regelverk på detta område utgörs av gemenskapens tullkodex och dess tillämpningsföreskrifter, Europeiska unionens kombinerade nomenklatur, Gemensamma tulltaxan inklusive handelsförmåner, tullkvoter och tillfälliga upphävanden av tullar samt annan tullrelaterad lagstiftning som inte omfattas av tullkodexen.

Europaavtalet innehåller bestämmelser om upprättande av ett frihandelsområde med gemenskapen och en gradvis avveckling av tullar på ett stort antal olika produkter i enlighet med klara tidsplaner från och med avtalets ikraftträdande.

Vitboken innehåller under fas I åtgärder för att konsolidera och rationalisera den frihandel som upprättats enligt Europaavtalet, inklusive lagstiftning som är förenlig med tullkodexen, Kombinerade nomenklaturen och andra bestämmelser. Fas II handlar om att gemenskapens lagstiftning skall antas i sin helhet för att medlemskap i tullunionen skall vara möjligt vid en anslutning.

Översikt

Vid en anslutning skulle de lettiska tullmyndigheterna bli tvungna att påta sig alla de skyldigheter som följer av kravet på att landet skall skydda och kontrollera sin del av Europeiska unionens yttre gräns. Förutom bestämmelserna om indirekta skatter skulle de lettiska tullmyndigheterna ansvara för genomförandet av och upprätthållandet av respekten för den gemensamma handelspolitiken, den gemensamma jordbrukspolitiken, den gemensamma fiskeripolitiken och andra bestämmelser vid gemenskapens yttre gräns.

Lettlands förmåga att till fullo tillämpa gemenskapens regelverk förutsätter att landet har möjlighet att anta och genomföra gemenskapens lagstiftning, att nivån på infrastrukturen och utrustningen är godtagbar, särskilt i fråga om datorisering och möjligheter att göra undersökningar, och att det inrättas en effektiv tullförvaltning med ett tillräckligt antal kunniga och motiverade tjänstemän med en hög grad av integritet.

Den gällande lagstiftningen och den tullrelaterade lagstiftning som inte omfattas av tullkodexen har inte överensstämmt med gemenskapens lagstiftning. Med hjälp av det tekniska bistånd som tillhandahållits genom tullprogrammen har Lettland emellertid utarbetat en tullkodex som harmonierar med gemenskapens tullkodex och dess tillämpningsföreskrifter.

Lettland har nästan helt anpassat sin nationella varunomenklatur till gemenskapens kombinerade nomenklatur. För närvarande har den lettiska tullförvaltningen emellertid inte någon integrerad tulltaxa, vilket försvårar jämförelsen av lettiska tullsatser med Gemensamma tulltaxans tullsatser. Landet måste även göras förtroget med det system för bindande klassificeringsbesked som används i gemenskapen.

Den 1 april 1997 antog Lettland det nya systemet för kumulering av ursprung mellan europeiska länder.

Landet har ansökt om att bli avtalslutande part till EG/EFTA-konventionen om ett gemensamt transiteringsförfarande och till konventionen om det administrativa enhetsdokumentet. En arbetsgrupp från gemenskapen biträder landet på detta område, men utvecklingen hindras av svårigheter med garantier. Anslutning till transiteringskonventionen kommer att kräva ytterligare omfattande förberedelser.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Lettland måste anpassa sina nationella förfaranden till gemenskapens lagstiftning om suspensiva arrangemang och tullförfaranden med ekonomisk verkan. Vid tidpunkten för en anslutning skulle det krävas några tekniska övergångsbestämmelser, särskilt för förfaranden som inleds före anslutningsdagen och avslutas efter den dagen.

Lettland tillämpar i nuläget inte något system med tillfälligt upphävande av tullar. Detta är oroande med tanke på landets förmåga att hantera gemenskapens komplicerade mekanismer på detta område.

Det kommer att vara viktigt att se till att de lettiska tullmyndigheterna på ett lämpligt sätt kan delta i tullunionens respektive den inre marknadens olika datoriserade system för förvaltning av bestämmelserna om tull och indirekta skatter, samt i de datoriserade

systemen för ömsesidigt administrativt bistånd i frågor som rör tull, jordbruk och indirekta skatter. Datoriseringen befinner sig på ett preliminärt stadium i Lettland.

Vid en anslutning måste Lettland avveckla tullkontrollerna vid gränserna mot medlemsstaterna i Europeiska unionen och mot de andra länder som ansluter sig. Landet bör i sin strategiska planering beakta de medel som kan komma att behövas för att förstärka gränskontrollstationerna vid gränserna mot länder som inte är medlemsstater i Europeiska unionen.

Slutsats

Lettland måste fortsatt göra stora ansträngningar för att anpassa sin lagstiftning, organisation och personal till de uppgifter som måste utföras av en modern tullförvaltning. Om detta görs är det möjligt att landet kan uppfylla *EU:s krav på medellång sikt*.

Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken

Sedan Lettland återfick sin självständighet 1991 har landet omorienterat sin utrikes- och säkerhetspolitik mot EU och NATO. En rad på varandra följande förklaringar från regeringen bekräftar att medlemskap i europeiska och euroatlantiska sammanslutningar utgör det viktigaste målet för Lettlands utrikespolitik. Landet har aktivt deltagit i dialogen inom ramen för unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik, och har alltid hörsammat uppmaningar att understödja EU:s insatser i detta sammanhang.

Lettland är medlem i FN, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), Europarådet och många andra internationella organisationer. Landet är associerad partner i Västeuropeiska unionen (VEU), deltar i Nordatlantiska samarbetsrådet (NACC) och Partnerskap för fred, och har sänt trupper som har deltagit i de NATO-ledda freds- och stabiliseringsstyrkorna i Bosnien (IFOR och SFOR). Lettland vinnlägger sig om att bidra till regional stabilitet genom aktivt samarbete i Östersjöområdet, särskilt inom ramen för Östersjöstaternas råd och andra organisationer för samarbete mellan Norden och Baltikum. Dessutom överväger man att ansöka om medlemskap i Centraleuropeiska frihandelsavtalet (CEFTA).

Det finns inga territoriella tvister mellan Lettland och någon medlemsstat i unionen. Inte heller har landet några allvarigare tvister med något av de associerade grannländerna, även om ett avtal om gränsen till havs med Litauen ännu saknas.

Ett annat viktigt mål för den lettiska utrikespolitiken är att bibehålla och utveckla goda förbindelser med Ryssland. Ett viktigt steg i denna process togs när Ryssland drog tillbaka sina trupper från Lettland, med undantag för den begränsade styrka som är avsatt för att under övervakning av OSSE bevaka radarstationen Skrunnda fram till 1998. Det faktum att ett gränsavtal saknas är dock en viktig och olöst fråga i förbindelserna mellan Lettland och Ryssland, även om förhandlingarna har avancerat sedan Lettland gjorde avkall på sitt krav om ett ryskt erkännande av 1920 års fredsavtal. Sedan mars 1997 föreligger ett utkast till överenskommelse, där gränsen sammanfaller med den nuvarande kontrollinjen. Den lettiska regeringen har förklarat sig villig att underteckna avtalet så fort Ryssland är berett att göra det.

En överenskommelse har däremot undertecknats vad gäller gränsen mellan Lettland och Vitryssland, även om den fysiska utstakningen av gränsen till dags dato är ofullbordad.

Lettland har en liten och ny utrikesförvaltning med begränsade resurser och erfarenheter. I sinom tid bör den emellertid kunna delta som fullvärdig medlem i Europeiska unionen. För närvarande har man 26 beskickningar utomlands och 226 anställda i diplomatisk tjänst.

Lettland stöder ickespridning av kärnvapen och biologiska och kemiska vapen och har undertecknat eller ansökt om anslutning till alla relevanta internationella

överenskommelser om vapenkontroll. Lettland har varken någon tillverkning eller export av vapen. Det blygsamma försvar som Lettland förfogar över håller på att ställas under demokratisk kontroll, och omorganiseras för närvarande för att motsvara NATO:s krav. Landet deltar också i den baltiska fredsbevarande bataljonen (BALTBAT), och agerade värdland för en större övning inom ramen för Partnerskap för fred under 1996 (den s.k. Baltic Challenge). Lettland har ingen försvarsindustri.

I det uttalande som fogades till ansökan om medlemskap i unionen bekräftade Lettland sin vilja och förmåga att delta fullt ut och aktivt i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

Bedömningen av Lettlands utrikes- och säkerhetspolitik till dags dato ger anledning att förvänta att landet som medlem skulle kunna uppfylla sina skyldigheter på detta område.

3.9 Finansiella frågor

Finansiell kontroll

Genomförandet av gemenskapspolitiken, särskilt för jordbruket och strukturfonderna, kräver effektiva förvaltnings- och kontrollsystem för offentliga utgifter, med bestämmelser om bedrägeribekämpning. En tillnärmning av lagstiftningen behövs dessutom för att tillåta att systemet för egna medel införs, med tillfredsställande bestämmelser om redovisning.

Europaavtalet innehåller bestämmelser om samarbete inom revision och finansiell kontroll, med tekniskt bistånd från gemenskapen om så är lämpligt. Vitboken innehåller inga åtgärder på detta område.

Översikt

Enligt den lag om revision av de offentliga räkenskaperna som antogs 1993 skall kontoret för revision på riksnivå (State Audit Office), som är en oavhängig institution bestående av fackexperter, ansvara för kontrollen av statens och de lokala förvaltningarnas utgifter och inkomster. Dess anmärkningar och rekommendationer läggs fram för parlamentet.

Kontoret ingår som medlem i Internationella samarbetsorganisationen för nationella revisionsorgan och Europeiska samarbetsorganisationen för nationella revisionsorgan

Systemet för intern revision inom de offentliga institutionerna övervakas av rådet för förvaltningsrevision (Management Audit Council). Flera av ministerierna har egna system för intern revision, bland annat transport- och jordbruksministerierna.

Kontrollen av budgeten sköts av finansministeriet och statsfinansavdelningen.

En särskild enhet för statens inkomster, som är underordnad finansdepartementet, ansvarar för uppbörden av skatter och andra avgifter.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Med tanke på att EU:s jordbruksutgifter, strukturfonder och system för egna medel skiljer sig en hel del från dem som tillämpas i Lettland krävs en relativt omfattande anpassning av de nuvarande förvaltnings- och kontrollrutinerna.

Vad gäller egna medel till gemenskapen bör särskild uppmärksamhet ägnas systemen för tullar och avgifter, tidsfrister för tullskulder, underrättelse av betalningsskyldiga samt bokföringsförfarande.

Slutsats

Vad gäller förvaltnings- och kontrollrutinerna krävs omfattande förberedelser för att Lettland skall kunna tillgodose EU:s krav. Om de nödvändiga åtgärderna vidtas bedöms dock inte detta område på medellång sikt utgöra något större hinder för Lettlands anslutning.

Budgetkonsekvenser

I meddelandet "Agenda 2000" anges den övergripande ekonomiska ram inom vilken budgetkonsekvenserna av framtida utvidgningar i medellångt perspektiv bör rymmas, för att de föreslagna riktlinjerna för gemenskapspolitiken skall kunna genomföras inom rimliga budgetramar.

Det är för närvarande svårt, och förvisso för tidigt, att göra en exakt bedömning av budgetkonsekvenserna av varje enskilt kandidatlands anslutning. Budgetkonsekvenserna kommer i själva verket i stor utsträckning att bestämmas av följande faktorer:

- Tidpunkten för varje lands anslutning.
- Gemenskapspolitikens utveckling fram till den tidpunkten, i synnerhet besluten om den fortsatta reformen av den gemensamma jordbrukspolitiken och nya riktlinjer för de strukturella åtgärderna.
- Varje lands framsteg vad gäller tillväxt, konkurrenskraft och produktivitet samt förmåga att anta regelverket.
- De övergångsåtgärder som kan bli ett resultat av förhandlingarna.

Man kan idag endast ange storleksordningen för några budgetkategorier, och ge en allmän uppskattning som illustration.

Utgifter

Om man antar att reformen av den gemensamma jordbrukspolitiken genomförs efter kommissionens föreslagna riktlinjer, skulle inte Lettlands anslutning, under ett år då denna reform tillämpas fullt ut, och endast för interventionsåtgärder på marknaden, innebära annat än en marginell ökning av utgifterna jämfört med motsvarande beräknade utgift för de nuvarande femton medlemsstaterna.

Under antagande om en allt starkare tillväxt skulle anslagen till förmån för Lettland gällande strukturåtgärder kunna hamna i storleksordningen 4% av landets BNP.

Tillämpningen av övrig inre gemenskapspolitik i nyligen anslutna länder skulle innebära en ytterligare utgift som antagligen är större än deras relativa vikt i unionens BNI. För vissa av dessa politikområden står tilläggskostnaden för genomförandet nämligen också delvis i proportion till den berörda befolkningen, den geografiska spridningen eller antalet medlemsstater med vilka samordningsåtgärder och harmoniseringsåtgärder pågår. Som exempel är Lettlands BNI för tillfället mindre än 0,1 % av unionens.

I gengäld bör inte Lettlands anslutning medföra några betydande tilläggsutgifter för unionens externa åtgärder.

Slutligen måste man beakta att anslutningen av varje kandidatland kommer att betyda att landet inte längre har rätt till belopp från gemenskapens budget inom ramen för de program som föregår anslutningen, t.ex. Phare-programmet.

Med hänsyn till ovanstående, kan utgifterna i samband med Lettlands anslutning inom de tre nämnda områdena, beräknas uppgå årligen till totalt mellan 0,4 och 0,5 miljarder ecu, omkring år 2005-2006 (i 1997 års priser).

Inkomster

Vad gäller BNI-medlen och mervärdesskattemedlen sammanlagt - med hänsyn tagen i det sista fallet till utjämningsreglerna - bör de nyanslutna ländernas andel av gemenskapsbudgetens finansiering, vid ett antagande om en total tillämpning av systemet för egna medel, vara nära deras andel av unionens BNI. I Lettlands fall skulle detta innebära mindre än 0,1%. Lettlands andel i de traditionella egna medlen kommer att bero på strukturen hos landets handelsflöden vid tidpunkten för anslutningen.

För att säkerställa fastställande, kontroll och tillhandahållande av traditionella egna medel i enlighet med gemenskapslagstiftningen kommer en anpassning av Lettlands nuvarande tullsystem att bli nödvändig. För övrigt kommer en korrekt beräkning av BNI-medlen att kräva betydande förbättringar vad gäller tillförlitlighet, homogenitet och fullständighet hos de nationella räkenskaperna. Dessa förbättringar av statistiken kommer också att vara oundgängliga för att fastställa grunden för de egna medlen från mervärdesskatt, vilket också kommer att kräva en fullständig anpassning av Lettlands mervärdesskattesystem till gemenskapsdirektiven.

4. DEN OFFENTLIGA FÖRVALTNINGENS FÖRMÅGA ATT TILLÄMPA GEMENSKAPENS REGELVERK

Vid Europeiska rådets möte i Madrid i december 1995 konstaterades att de central- och östeuropeiska kandidatländernas integrering i EU ställer särskilda krav på anpassning av dessa länders offentliga förvaltning. I detta kapitel analyseras den offentliga förvaltningen i Lettland, inklusive relevanta delar av rättsväsendet, och dess förmåga att nu och i framtiden leva upp till de krav som ställs i en modern, demokratisk stat. Analysen är särskilt inriktad på behovet att förvalta gemenskapens regelverk.

4.1 Den offentliga förvaltningens organisation

I kapitel 1 ges en beskrivning av Lettlands konstitution och de offentliga institutionerna, inklusive de regionala och lokala myndigheterna, och deras befogenheter och uppgifter.

På statlig nivå finns 12 ministerier, premiärministerns kansli och ett antal organ av motsvarande betydelse såsom rådet för europeisk integration, vilket har samordningsansvaret för frågor i samband med anslutningen till EU.

En lag om offentlig anställning infördes 1994. Den innehåller föreskrifter om offentliga tjänstemäns ställning, rättigheter och skyldigheter.

Principen om förvaltningsmyndigheternas politiska oberoende är erkänd i Lettland, även om högre befattningar inte alltid är helt fria från partipolitisk påverkan.

Det finns det ca 13 600 offentliga tjänstemän i Lettland (inklusive 4 200 tullpersonal). Lönerna i den privata sektorn är betydligt mycket högre än inom den offentliga sektorn. Många tjänstemän drygar ut sina inkomster genom andra arbeten.

De administrativa reformerna tog fart efter parlamentsvalet 1993. En enhet för att hantera frågor rörande offentlig anställning och en lettisk skola för offentliga tjänstemän inrättades i december 1993. Syftet var att genomföra lagen om offentlig anställning. Vidare upprättades ett etiskt råd med ansvar för etiska spörsmål och frågor om jäv för statligt anställda. I juli 1995 överflyttades ansvaret för reformen av den centrala förvaltningen till avdelningen för statliga reformer som sorterar under premiärministerns kabinett, medan arbetet med att reformera den lokala och regionala förvaltningen överfördes till ministeriet för miljöskydd och regional utveckling.

En särskild institutionell ram har skapats i Lettland för att handlägga frågor om europeisk integration, däribland - på ministernivå - rådet för europeisk integration. (Se även det avsnitt i inledningen som handlar om förbindelserna mellan Europeiska unionen och Lettland.)

4.2 Administrativ och rättslig kapacitet

Lettland utgjorde en del av Sovjetunionen fram till 1991 och administrerades då enligt ett planekonomiskt system. Det kommunistiska systemet förkastade idén om att den offentliga makten utövas under lagarna och rättsväsendet och förvaltningen var underkastade partiets politiska beslut. På grund av detta blev både förvaltningen och rättsväsendet självt i allmänhetens ögon redskap för politisk kontroll.

Den offentliga förvaltningens struktur måste reformeras ytterligare. Ett systematiskt program för detta har funnits sedan 1993. Förvaltningen på central nivå är i stort sett uppbyggd efter nord- eller västeuropeisk modell.

Det planerade kontoret för offentlig förvaltning kan komma att spela en viktig roll.

Ministeriernas effektivitet och sammanhållning varierar mycket, från bra till väldigt dålig. Bristen på duglig och erfaren personal är ett stort problem för alla ministerier.

Det saknas inte rättslig reglering av den offentliga förvaltningen, men för Lettlands utveckling på lång sikt krävs att en verklig anda av politiskt oberoende genomsyrar den offentliga förvaltningen.

Den offentliga förvaltningen lider både av under- och överbemanning. Men problemen ligger inte så mycket i detta som i bristen på erfarenhet. Det finns problem med kunskapsflykt till den privata sektorn, men detta problem är inte så stort som man skulle kunna befara med tanke på löneskillnaderna.

Allmänhetens förtroende för den offentliga förvaltningen är lågt, särskilt på kommunal nivå. Delvis beror detta på allmänhetens farhågor om korruption. Regeringen är medveten om att korruption är ett betydande och utbrett problem inom den offentliga förvaltningen. Ett antikorrupsionsprogram inleddes 1993 och en lag om förebyggande av korruption har varit i kraft i ett år. Flera fall har dragits inför domstol.

De omfattande utbildningsprogram som regeringen har inlett måste förstärkas betydligt för att kunna täcka de behov som finns i Lettland vad gäller processen för anslutning till EU i synnerhet, och för en fortsatt positiv utveckling i Lettland i allmänhet. Ett utbildningsbehov existerar både på central och lokal nivå, särskilt vad gäller arbetsledning och personalkompetens. Olika organ har inrättats som kan bidra till att dessa mål uppfylls.

Rådet för europeisk integration har skapat en fungerande struktur för beslutsfattande i EU-frågor. Rådet är välorganiserat och personalstyrkan utökades under 1997. Det finns anledning att stärka rådets samordnande funktion, vilket skulle ge det större auktoritet gentemot ministerierna. Bristen på sakkunniga är ett problem; exempelvis är i vissa fall samma jurist som har utarbetat ett lagförslag åt ett ministerium, ansvarig för granskningen av förslaget i en arbetsgrupp.

Nyckelområden för genomförandet av gemenskapens regelverk

Enhetlig tillämpning av EG-rätten: En korrekt tillämpning av gemenskapens regelverk förutsätter att medlemsstaternas rättsvärdande myndigheter har möjlighet att tillämpa fördragets bestämmelser om enhetlighet vid genomförandet av gemenskapens regelverk och att de kan säkerställa att den inre marknaden, och gemenskapspolitiken i allmänhet, fungerar på avsett vis. En välutbildad domarkår av hög standard och med tillräckliga resurser till sitt förfogande är nödvändig för att domstolarna skall kunna tillämpa EG-rätten, inklusive frågor om direkt effekt och mål som skall hänskjutas till Europeiska gemenskapernas domstol för förhandsavgörande i enlighet med artikel 177 i EG-fördraget.

Rättsväsendet i Lettland uppvisar stora svagheter, i synnerhet i form av resursbrist och brist på sakkunskap. Mot bakgrund av detta tvivlar kommissionen starkt på att systemet kan säkerställa att gemenskapens regelverk tillämpas i praktiken.

Den inre marknaden: En förutsättning för att Lettland skall kunna säkerställa en korrekt tillämpning av gemenskapens regler om den inre marknaden, särskilt fri rörlighet för varor och tjänster, är att det finns högt utvecklade och välfungerande myndigheter med uppgift att utfärda föreskrifter, standardisera, certifiera och övervaka genomförandet och att de är kapabla att handla i full överensstämmelse med EG:s regler. Dessa frågor analyseras i kapitel 3.1 ("De fyra friheterna").

Förvaltningens kapacitet att förverkliga den fria rörligheten för varor är ännu inte tillfredsställande. Trots de stora insatser som gjorts vad gäller standardisering och bedömning av överensstämmelse, är de ansvariga myndigheterna allvarligt underbemannade. Centrumet för standardisering och metrologi har endast 152 anställda och andra myndigheter har betydligt färre. På området för fri rörlighet för tjänster har situationen förbättrats sedan lettiska centralbankens tillsynsavdelning förstärktes (700 anställda). Under finansministeriet sorterar försäkringsinspektionen (20 anställda). En kommission för finansmarknaden (12 anställda) har också skapats.

För att nå upp till EG:s krav på detta område behöver alla dessa myndigheter både öka antalet anställda och höja de anställdas kompetensnivå.

Konkurrens: Som nämnts i kapitel 3.1 ("Konkurrens") krävs det, för att konkurrenslagstiftningen skall kunna genomdrivas, att övervakningsmyndigheter inrättas för att kontrollera bestämmelser mot konkurrensbegränsande samverkan och statligt stöd. Vidare krävs att rättssystemet, den offentliga förvaltningen och berörda ekonomiska aktörer har tillräcklig kunskap om konkurrenslagstiftningen och -politiken.

Den centrala myndigheten i Lettland för konkurrensfrågor är den statliga antimonopolkommittén med 88 anställda. Detta bedöms som tillräckligt och det råder ingen brist på sakkunskap. För att effektivt kunna genomföra EG:s bestämmelser på detta område krävs dock att konkurrensmyndigheten är helt självständig samt att det görs ytterligare satsningar på de anställda.

Telekommunikation: För att kunna utforma och genomföra gemenskapens talrika förordningar om avreglering är det nödvändigt att det organ som ansvarar för reglerna och politiken på detta område är helt fristående från operatörerna.

I Lettland finns två självständiga myndigheter inom detta område: kommunikationsavdelningen inom transportministeriet (telekommunikation och postväsende) och rådet för telekommunikationstaxor (5 anställda). 1996 upprättades en ny avdelning inom transportministeriet med ansvar för frågor om informationssamhället. Båda organen är oberoende, fristående från den statliga teleoperatören och finansierade via statsbudgeten. Det är dock tvivelaktigt om den administrativa kapaciteten är tillräcklig.

Indirekt beskattning: En effektiv tillämpning av gemenskapens regelverk för indirekt beskattning förutsätter att det finns en förvaltning som kan genomföra EG:s lagstiftning om harmonisering av mervärdesskatt och punktskatter under förhållanden där skattekontrollerna vid EU:s inre gränser har avskaffats. Punktskattesystemet bygger på

skatteupplag, och skatten förfaller till betalning när varorna konsumeras. Skattesatsen är den som gäller i den medlemsstat där sådan konsumtion sker. Allt detta ställer stora krav på den myndighet som handhar dessa frågor; den måste vara högt utvecklad, kompetent, resursstark och ha en hög grad av integritet.

I Lettland är finansministeriet behörig myndighet på detta område. Skattemyndigheten har totalt 4 100 anställda. På grund av hög personalomsättning - vilket delvis beror på att erfaren personal rekryteras av den privata sektorn - är det svårt att bedöma kompetensen hos de anställda. För att gemenskapens regelverk skall kunna genomföras effektivt kommer det att bli nödvändigt att höja och förbättra personalens kompetens över lag och i detta ingår utbildningsåtgärder och högre löner.

Jordbruk: De krav som ställs på förvaltningen på jordbruksområdet rör främst veterinärmedicinsk och fytosanitär kontroll, skyddet av folkhälsan och fri rörlighet för jordbruksprodukter. Vidare måste förmågan finnas att förvalta den gemensamma jordbrukspolitikens instrument och bestämmelser. I detta ingår finansiell kontroll och officiell statistik av hög standard. Dessa spörsmål behandlas i kapitel 3.4 ("Jordbruk") och, vad beträffar allmänna normer på statistikområdet, i kapitel 3.3 ("Statistik").

När det gäller den administrativa kapaciteten inom veterinärmedicinsk och fytosanitär kontroll krävs det i Lettland ytterligare arbete för bygga upp en fullt utvecklad veterinärmyndighet och i detta ingår att genomföra effektiva kontroller vid vissa gränsövergångar och av varor som transiteras genom landet. Det finns 26 distriktsveterinärkontor, vart och ett med 3 till 8 inspektörer. Det finns ungefär 80 heltidsanställda livsmedelsinspektörer. För att kunna administrera den gemensamma jordbrukspolitiken i allmänhet krävs betydande förändringar av den offentliga förvaltningens uppbyggnad.

För att kunna uppfylla EG:s krav på detta område krävs avsevärda förbättringar.

Transporter: Att tillämpa reglerna om EG:s inre marknad och om konkurrens, utveckla infrastrukturen och genomföra andra delar av gemenskapens regelverk på transportområdet är en utmaning för förvaltningen i nya medlemsstater.

Den ansvariga myndigheten i Lettland är transportministeriet med totalt 95 anställda. I samband med den totala institutionella omorganisationen av transportsektorn ges prioritet åt införandet av moderna system för arbetsledning och budgethantering. Det råder emellertid brist på kvalificerad personal. Detta ger anledning till särskilda farhågor när det gäller möjligheten att genomföra säkerhetskontroller.

Sysselsättning och sociala frågor: Ett viktigt administrativt krav enligt gemenskapens regelverk på detta område är tillräcklig inspektionskapacitet, särskilt när det gäller hälsa och säkerhet i arbetet.

Lettlands yrkesinspektion har omkring 60 anställda och behöver utöka såväl personalstyrkan som sakkunskapen.

Regionalpolitik och sammanhållning: De främsta krav som ställs på förvaltningen på detta område är att det finns lämpliga och effektiva administrativa organ och i synnerhet krävs en hög kompetensnivå och integritet för att hantera gemenskapens fondmedel.

I Lettland handhas regional utveckling av ekonomiministeriet. Kommissionen känner för närvarande inte till antalet anställda. (Ministeriet för miljö och regional utveckling (70 anställda) sysslar med fysisk planering). Denna ordning är i stort sett tillräcklig. När det gäller finansiell kontroll är situationen ännu inte tillfredsställande (se nedan om "Finansiell kontroll"). En effektiv förvaltning av gemenskapens regelverk på detta område kommer att kräva vissa administrativa reformer.

Miljö: EG:s miljöpolitik innebär att miljöskyddsfrågorna skall beaktas inom alla EG:s politikområden och detta gör att de krav som ställs på förvaltningen kan bli mycket omfattande och gälla många organ som annars inte förknippas med miljöfrågor. Huvudansvaret ligger emellertid hos miljöministerierna och myndigheter som sorterar under dem.

Lettlands miljöministerium har 120 anställda. Tillsynen sköts av centrumet för miljørådgivning och miljöövervakning och genomförandet sköts av ministeriet och 9 regionala kommittéer. Denna ordning är tillräcklig. Att effektivt tillämpa gemenskapens regelverk på detta område kommer att kräva att större ekonomiska resurser avsätts och fler anställda, i synnerhet eftersom det sker en stegvis anpassning av lagstiftningen.

Konsumentskydd: På detta område kräver en effektiv förvaltning av gemenskapens regelverk att det övergripande ansvaret läggs på ett särskilt statligt organ som kan utarbeta, genomföra och upprätthålla efterlevnaden av konsumentpolitiken och konsumentskyddslagstiftningen.

I Lettland har avdelningen för kvalitetssäkring och strukturutveckling givits full befogenhet att utveckla och genomföra konsumentskyddspolitik. De icke-statliga konsumentorganisationernas ställning är fortfarande alltför svag. Vidare råder det en viss förvirring vad gäller konsumentpolitikens mål och inriktning. Detta är en av förklaringarna till att det har varit svårt att genomföra konsumentlagstiftningen i praktiken. Många andra orsaker måste emellertid också uppmärksammas, såsom bristen på experter, organisatoriska brister och rättsväsendets ointresse för konsumentfrågor.

Rättsliga och inrikes frågor: Justitie- och inrikesministerierna har ansvaret för rättsliga och inrikes frågor. Myndigheterna måste vara i stånd att ta itu med frågor om asyl och invandring, gränsövervakning, polissamarbete och rättsligt samarbete. Det finns ett övergripande behov av välutbildad personal i tillräckligt antal med hög grad av integritet.

Justitie- och inrikesministerierna i Lettland har tillräckliga personalresurser. Kapaciteten att behandla asyl- och invandringsfrågor är ännu inte säkerställd. Gränsövervakningen österut är ineffektiv och behöver ytterligare betydande tillskott i form av personal och ekonomiska resurser. Specialiserade polisstyrkor har byggts upp och ett omfattande utbildningsprogram är planerat. Reformeringen av domstolssystemet har inletts. Det rättsliga samarbetet är för närvarande inriktat på angränsande länder. För att gemenskapens regelverk på detta område skall kunna genomföras på ett effektivt sätt krävs det att ytterligare satsningar görs vad gäller tekniska och personella resurser, förbättrad arbetsledning, åtgärder för att bekämpa korruption samt större erfarenhet av praktiskt samarbete i rättsliga och inrikes frågor med motsvarande myndigheter inom EU:s medlemsstater.

Tull: För att tillämpa gemenskapens regelverk på detta område krävs tillräcklig infrastruktur och utrustning, bl.a. datorisering och resurser att företa utredningar. Vidare

måste en effektiv tullmyndighet skapas med ett tillräckligt antal kvalificerade och motiverade tjänstemän med hög grad av integritet.

Tullmyndigheten i Lettland har 1 675 anställda. På grund av den höga personalomsättningen är det svårt att bedöma myndighetens effektivitet och därmed också om antalet anställda är tillräckligt. För att gemenskapens regelverk skall kunna tillämpas på detta område krävs att erfaren och kvalificerad personal stannar kvar, att tullmyndigheten datoriseras och att organisationsstrukturen förfinas.

Finansiell kontroll: För att skydda gemenskapens finansiella intressen krävs att enheter för bedrägeribekämpning inrättas, att specialistkompetens utvecklas genom utbildning (utredare, åklagare, domare) och att särskilda samarbetsformer förstärks. För att genomföra gemenskapens politik, i synnerhet för jordbruket och strukturfonderna, krävs effektiva förvaltnings- och kontrollsystem för offentliga utgifter och bestämmelser om bedrägeribekämpning. På det administrativa planet är det viktigt att klart skilja mellan extern och intern kontroll. Polisen och rättsväsendet måste ha förmåga att handskas med komplicerad gränsöverskridande ekonomisk brottslighet (inklusive bedrägerier, korruption och tvättning av pengar) som kan beröra gemenskapens finansiella intressen.

Det viktigaste externa kontrollorganet i Lettland är riksrevisionsbyrån med 160 anställda. Det är möjligt att detta antal är tillräckligt, men ett effektivt genomförande av gemenskapens regelverk på detta område kräver avsevärda förberedelser för att fastställa vilka förvaltnings- och kontrollinstrument som behövs.

4.3 Allmän bedömning

För att det på medellång sikt skall finnas tillräcklig kapacitet för att genomföra gemenskapens regelverk krävs omfattande och utökade reformer av den offentliga förvaltningen.

Vad beträffar rättsväsendets förmåga att tillämpa gemenskapslagstiftningen är det svårt att göra en slutlig bedömning i detta skede.

C. SAMMANFATTNING OCH SLUTSATS

LETTLAND

ANSÖKAN OM MEDLEMSKAP

SAMMANFATTNING AV YTTRANDET

Lettland lämnade in sin ansökan om anslutning till Europeiska unionen den 27 oktober 1995. Ansökan är en del av det historiska skeende som markerar slutet på Europas delning och utgör ett tecken på demokratins förankring i landet.

I enlighet med artikel O i Fördraget har kommissionen på rådets begäran utarbetat ett yttrande över Lettlands ansökan om anslutning.

Lettlands förberedelse inför anslutning har byggt bland annat på **frihandelsavtalet** som trädde i kraft den 1 januari 1995. Europeiska unionen och Lettland undertecknade **Europaavtalet** den 12 juni 1995. Så snart ratifikationsförfarandet är avslutat och avtalet trätt i kraft, kommer det att ersätta frihandelsavtalet. Ett annat inslag av väsentlig betydelse för strategin inför anslutningen är genomförandet av **vitboken** om den inre marknaden från maj 1995, vilket har skett i enlighet med ett program som den lettiska regeringen fastställde i december 1996. Regeringen har vidare upprättat nationella samordningsstrukturer med uppgift att genomföra den europeiska integrationspolitiken.

Ansökan om anslutning har utvärderats med ledning av de **kriterier som fastställdes vid Europeiska rådets möte i Köpenhamn i juni 1993**. Enligt slutsatserna från detta möte kan de kandidatländer i Öst- och Centraleuropa som så önskar bli medlemmar i Europeiska unionen om de uppfyller följande krav:

- Kandidatlandet har uppnått en institutionell stabilitet som garanterar demokrati, rättssäkerhet, mänskliga rättigheter och respekt för och skydd av minoriteter.
- Det finns en fungerande marknadsekonomi samt förmåga att hantera konkurrens och marknadskrafter inom unionen.
- Landet kan påta sig de skyldigheter som följer med ett medlemskap och ansluta sig till målen för den politiska, ekonomiska och monetära unionen.

Bedömningen avseende dessa tre grupper av kriterier - politiska kriterier, ekonomiska kriterier och kriterier rörande förmågan att tillägna sig gemenskapens regelverk - beror även av bedömningen av förvaltningens och rättsväsendets förmåga att genomföra demokratiska och marknadsekonomiska principer liksom deras förmåga att i praktiken tillämpa och upprätthålla respekten för gemenskapens regelverk.

Den **metod** som följts består i en mot framtiden syftande analys på medellång sikt av läget i varje kandidatland med beaktande av framsteg som gjorts och de reformer som redan inletts. Beträffande de politiska villkoren har kommissionen i sin bedömning inte

stannat vid en formell redogörelse för institutionerna, utan gjort en bedömning av hur demokratin verkligen fungerar.

*

* *

1. Politiska kriterier

Lettlands politiska institutioner fungerar normalt och på ett stabilt sätt. De respekterar gränserna för sina befogenheter och samarbetar med varandra. Valen 1992 och 1995 var fria och rättvisa och de ledde båda gångerna till att koalitionsregeringar bildades. Oppositionen deltar på normalt vis i institutionernas arbete. Arbetet med att förbättra det sätt på vilket rättsväsendet fungerar och att intensifiera kampen mot korruption måste fortsätta i oförminskad takt.

Det finns inga större problem vad beträffar respekten för de grundläggande rättigheterna, men Lettland måste vidta åtgärder för att påskynda naturalisationsförfarandet så att de rysktalande ickemedborgarna kan integreras bättre i det lettiska samhället. Lettland bör också fortsätta sina ansträngningar för att tillförsäkra ickemedborgare och minoriteter likabehandling, i synnerhet vad beträffar tillträde till vissa yrken och deltagande i den demokratiska processen.

Lettland uppvisar en demokratisk stats kännetecken, med stabila institutioner som garanterar rättsstatliga principer och de mänskliga rättigheterna.

2. Ekonomiska kriterier

Under Lettlands tre första år som självständig stat föll produktionen med 50 %. De första tecknen på återhämtning 1994 följdes av en bank- och budgetkris året efter. Tillväxtsiffrorna blev åter positiva under 1996 (2,8 %). Sedan 1995 har den sittande regeringen bedrivit en stram penningpolitik, även om skatteuppbörden fortsätter att vara ett problem. Utlandsskulden är fortfarande liten, men Lettland har ett kraftigt underskott i handelsbalansen. Inflationen har minskat de senaste åren, men var ändå 17,6 % under 1996. Landet, med en befolkning på 2,5 miljoner, har en BNP per capita som är cirka 18 % av Europeiska unionens genomsnitt. Jordbruket sysselsätter 18 % av den arbetande befolkningen och svarar för 9,9 % av bruttoföreläggsvärdet. 45 % av den lettiska exporten går till och 50 % av importen kommer från Europeiska unionen.

Lettlands situation i förhållande till de ekonomiska kriterier som uppställts av Europeiska rådet i Köpenhamn är följande.

Lettland har gjort betydande framsteg när det gäller att skapa en **marknadsekonomi**. Handel och prissättning har till stor del avreglerats. Mycket har redan gjorts för att stabilisera ekonomin. Även om avsevärda framsteg gjorts när det gäller att skapa en lämplig rättslig ram, släpar den konkreta tillämpningen av reglerna efter. Inte heller har

alla de regleringsorgan som är nödvändiga skapats eller också fungerar de inte på ett tillfredsställande sätt. Privatiseringen är inte fullständig och de statliga företag som återstår har begränsade ekonomiska resurser och saknar investerare.

Lettland skulle på medellång sikt få allvarliga problem att hantera **konkurrenstrycket och marknadskrafterna i unionen**. Den lettiska ekonomin är jämförelsevis öppen och lönekostnaderna är låga. Men exporten består huvudsakligen av produkter med lågt förädlingsvärde. En omstrukturering av industrin och företagen är fortfarande nödvändig. Bankväsendet är underutvecklat och i vissa delar svagt. Jordbruket måste moderniseras.

3. Förmåga att fullgöra de skyldigheter som följer med anslutningen

Övertagande av gemenskapens regelverk har bedömts med ledning av flera faktorer:

- Europaavtalet som innehåller bestämmelser om i synnerhet etableringsrätt, nationell behandling, fri handel, intellektuell äganderätt och offentlig upphandling.

- Genomförandet av de i vitboken uppräknade åtgärder som är väsentliga för upprättandet av den inre marknaden.

- Stegvis införlivande av övriga delar av gemenskapens regelverk.

Före Europaavtalets ikraftträdande har Lettland gjort avsevärda ansträngningar för att anpassa sig till vissa av de bestämmelser som anges i avtalet. Lettland fullgör sina skyldigheter enligt frihandelsavtalet och respekterar den tidsplan som fastställts i detta avtal. Inga allvarliga bilaterala problem har förekommit. Lettland har också gjort ansträngningar för att anpassa sig till de viktigaste reglerna för **den inre marknaden**. Landet har gjort framsteg inom områdena bankväsende, industriell äganderätt, bedömning av överensstämmelse och standarder samt handelsrätt. Ytterligare ansträngningar måste dock göras när det gäller intellektuell äganderätt, offentlig upphandling, skydd av personuppgifter, konkurrens (i synnerhet öppenhet kring statligt stöd), beskattning och inom andra sektorer.

På det hela taget utgör Lettlands svaga offentliga förvaltning ett problem som kan äventyra inte bara takten i tillnärmningen av lagstiftningen, utan också kvaliteten på genomförandet och tillämpningen.

Vad gäller **de övriga delarna av gemenskapens regelverk** bör det inte innebära några särskilda svårigheter för Lettland, om insatserna för ett införlivande med lagstiftningen fortsätter, att på medellång sikt kunna tillämpa gemenskapens regelverk inom följande områden: utbildning, yrkesutbildning och ungdomsfrågor, forskning och teknisk utveckling, telekommunikation, den audiovisuella sektorn, fiske, små och medelstora företag, utrikeshandel och utvecklings-samarbete. Däremot krävs verkligt betydande insatser inom statistik- och tullsektorn.

Om Lettland fortsätter med strukturomvandlingen av sin **industri** bör landet på medellång sikt kunna klara av en integrering med den inre marknaden.

På **miljöområdet** kommer det att krävas betydande ansträngningar, bl.a. omfattande investeringar. Dessutom måste den offentliga förvaltningens förmåga att faktiskt tillämpa lagstiftningen förbättras. Ett fullständigt genomförande av gemenskapens regelverk på

detta område kan inte förväntas ske annat än på lång sikt och det kommer att kräva att de offentliga utgifterna höjs.

Lettland har gjort faktiska framsteg inom **transportsektorn**, och detta gäller särskilt flygtransporterna. Om satsningar görs inom väg-, järnvägs- och sjötransporter, kommer gemenskapens regelverk för den inre marknaden att kunna genomföras utan större problem. Det krävs emellertid investeringar i en utbyggnad av de transeuropeiska näten för att den inre marknaden skall fungera väl.

Lettland bör på medellång sikt kunna införliva gemenskapens gällande regelverk på området **sysselsättning och sociala frågor** med sin lagstiftning, förutsatt att det görs betydande ansträngningar för att anpassa landets lagstiftning till de skyldigheter som Europeiska unionen fastställt på områden som hälsa och säkerhet i arbetet och arbetsrätten.

Lettland har valt att bedriva sin **regional- och sammanhållningspolitik** som en del av sin långsiktiga nationella utveckling. Om de nödvändiga administrativa reformerna fullföljs och om man samtidigt inrättar ett effektivt system för finansiell kontroll, borde unionens regional- och strukturfonder kunna komma Lettland till del för att på ett effektivt sätt bidra till landets utveckling.

Jordbruket måste omstruktureras. Endast ett fåtal av de instrument som krävs för att tillämpa den gemensamma jordbrukspolitiken är i dagsläget för handen. Betydande och fortgående ansträngningar kommer att krävas för att Lettland skall kunna förbereda sig för en anslutning på medellång sikt.

Vad **energisektorn** beträffar så har Lettland inget kärnkraftsprogram och det kommer inte att bereda landet några som helst svårigheter att anpassa sig till Euratomfördragets bestämmelser. Det kommer emellertid att krävas insatser för att förbereda en tillämpning av gemenskapens regelverk inom områden som prissättning, tillgång till nät, energieffektivitet och miljöbestämmelser.

På grundval av bedömningen av samtliga berörda områden är det svårt att i dag bedöma hur snart Lettland kommer att kunna införa och genomföra den serie åtgärder som behövs för att avskaffa kontrollerna vid de inre **gränserna** och att flytta dessa kontroller till unionens yttre gräns.

Lettlands deltagande i den tredje etappen av **Ekonomiska och monetära unionen**, vilket innebär en samordning av den ekonomiska politiken och en fullständig liberalisering av kapitalrörelserna, kan innebära vissa problem på medellång sikt. Det är ännu för tidigt att bedöma om landet vid tidpunkten för en anslutning kommer att kunna ingå i euroområdet: huruvida landet kommer att uppfylla konvergenskriterierna beror på resultatet av den pågående strukturomvandlingen, och detta utgör på intet sätt något villkor för en anslutning.

Vad **rättsliga och inrikes frågor** beträffar har Lettland ett besvärligt utgångsläge och möter stora svårigheter i förberedelsearbetet. Betydande och ihärdiga satsningar kommer att krävas på detta område om landet har ambitionen att på medellång sikt genomföra gemenskapens regelverk.

Lettland torde utan svårighet kunna anpassa sig till de skyldigheter som följer av **den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken**.

Till sist har Lettland inga allvarigare territoriella tvister med någon medlemsstat eller med någon av de andra kandidatländerna. Lettland har gjort förhållandet till Ryssland till en fråga av högsta dignitet i sin utrikespolitik och har gjort betydelsefulla framsteg i detta avseende.

4. Den offentliga förvaltningens och rättsväsendets kapacitet

Lettland bör göra betydande och intensifierade reforminsatser för att på medellång sikt kunna förfoga över det förvaltningssystem som är nödvändigt för att införa och tillämpa gemenskapens regelverk på ett verkningfullt sätt.

Det ovanstående gäller även rättsväsendet, som också måste spela en viktig roll i detta arbete.

Sammanfattning

Efter genomförd bedömning har kommissionen kommit till följande slutsatser:

- Lettland uppvisar de kännetecken som utmärker en demokrati med stabila institutioner som garanterar de rättsstatliga principerna, de mänskliga rättigheterna samt respekten för och skyddet av minoriteter. Åtgärder måste dock vidtas så att de rysktalande ickemedborgarna kan integreras bättre i det lettiska samhället.

- Lettland har gjort betydande framsteg när det gäller att skapa en marknadsekonomi, men på medellång sikt skulle landet ha allvarliga problem att handskas med konkurrenstrycket och marknadskrafterna i unionen.

- Lettland har gjort framsteg när det gäller införlivande och genomförande av gemenskapens regelverk och detta särskilt vad gäller den inre marknaden. Om landet gör betydande satsningar torde Lettland vara i stånd att på medellång sikt fullt ut bli en del av den inre marknaden. Det är nödvändigt att göra särskilda satsningar, i synnerhet i investeringshänseende, för att fullt ut genomföra gemenskapens regelverk inom sektorer som miljö och jordbruk. Det är nödvändigt att Lettland fortsätter med reformerna inom förvaltningen för att landet skall kunna inrätta strukturer med förmåga att i full utsträckning tillämpa och upprätthålla respekten för gemenskapens regelverk.

I ljuset av dessa överväganden anser kommissionen att anslutningsförhandlingar med Lettland bör inledas så snart landet gjort tillräckliga framsteg för att tillfredsställa medlemskapskraven så som de definierats av Europeiska rådet i Köpenhamn.

Den förstärkta strategin inför anslutningen kommer att hjälpa Lettland att snabbare förbereda sig inför de krav som är förknippade med medlemskapet genom att landet vinnlägger sig om att åtgärda de svaga punkter som fastställs i yttrandet. Kommissionen kommer senast vid utgången av 1998 att lägga fram en rapport om de framsteg som Lettland gjort.

BILAGOR

Parlamentets sammansättning

VALRESULTAT I SENASTE PARLAMENTSVALET (1995)

<u>Politiska partier</u>	<u>Antal mandat</u>
Demokratiska partiet Saimnieks (Husbonden)	20
Lettlands väg	17
Folkrörelse för Lettland	10
Fosterland och frihet	14
Nationella självständighetsrörelsen	8
Bondeförbundet	8
Nationell harmoni	4
Enhetspartiet	8
Socialistpartiet	5
För nationen och rättvisan	6

[Källa för partinamn: Länder i fickformat]

Single Market: White Paper measures
--

This table is based on information provided by the Latvian authorities and confirmed by them as correct as at the end of June 1997. It does not indicate the Commission's agreement with their analysis. The table includes directives and regulations cited in the White Paper which total 899. These have been listed in accordance with the categorization used in the White Paper and in relation to the policy areas covered. The table shows the number of measures for which the Latvian authorities have notified the existence of adopted legislation having some degree of compatibility with the corresponding White Paper measures.

White Paper chapters		Directives		Regulations		Total
		Stage I	Stage II/III	Stage I	Stage II/III	
1.Free Movement of Capital	Latvia	2	1	0	0	3
	Number of White Paper measures	3	1	0	0	4
2.FM and Safety of Industrial Products	Latvia	36	8	1	0	45
	Number of White Paper measures	56	104	4	1	165
3.Competition	Latvia	3	0	1	0	4
	Number of White Paper measures	3	0	1	0	4
4.Social policy and action	Latvia	3	12	0	0	15
	Number of White Paper measures	12	15	0	2	29
5.Agriculture	Latvia	26	13	7	0	46
	Number of White Paper measures	93	46	62	2	203
6.Transport	Latvia	12	6	2	4	24
	Number of White Paper measures	19	15	8	13	55
7.Audiovisual	Latvia	1	0	0	0	1
	Number of White Paper measures	1	0	0	0	1
8.Environment	Latvia	4	0	2	0	6
	Number of White Paper measures	31	7	7	0	45
9.Telecommunication	Latvia	5	1	0	0	6
	Number of White Paper measures	9	7	0	0	16
10.Direct Taxation	Latvia	0	0	0	0	0
	Number of White Paper measures	2	2	0	0	4
11.Free movement of goods	Latvia	0	0	0	0	0
	Number of White Paper measures	0	0	0	0	0
12.Public Procurement	Latvia	5	2	0	0	7
	Number of White Paper measures	5	1	0	0	6
13.Financial services	Latvia	9	5	0	0	14
	Number of White Paper measures	13	8	0	0	21
14.Protection of personal data	Latvia	0	0	0	0	0
	Number of White Paper measures	0	2	0	0	2
15.Company Law	Latvia	2	3	0	0	5
	Number of White Paper measures	2	3	0	1	6
16.Accountancy	Latvia	2	1	0	0	3
	Number of White Paper measures	3	2	0	0	5
17.Civil law	Latvia	1	0	0	0	1
	Number of White Paper measures	1	1	0	0	2
18.Mutual rec. of prof. Qual.	Latvia	2	12	0	0	14
	Number of White Paper measures	2	16	0	0	18
19.Intellectual property	Latvia	4	1	0	1	6
	Number of White Paper measures	5	3	0	3	11
20.Energy	Latvia	4	0	0	0	4
	Number of White Paper measures	10	2	3	0	15
21.Customs law	Latvia	0	0	13	3	16
	Number of White Paper measures	2	1	14	184	201
22.Indirect Taxation	Latvia	12	15	0	0	27
	Number of White Paper measures	15	54	0	6	75
23.Consumer Protection	Latvia	6	0	0	0	6
	Number of White Paper measures	8	3	0	0	11
Total	Latvia	139	80	26	8	253
	Number of White Paper measures	295	293	99	212	899

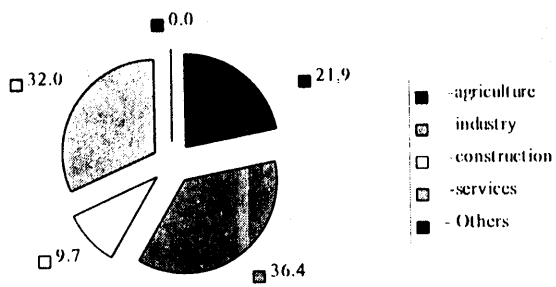
Statistiska uppgifter

Om inget annat uttryckligt anges, har de uppgifter som finns i denna bilaga insamlats av **Lettlands centrala statistikkontor (LATVIJAS REPUBLIKAS VALSTS STATISTIKAS KOMITEJA)** med vilket Eurostat och medlemsstaternas statistikorgan har samarbetat sedan flera år tillbaka inom ramen för Phare-programmet. Inom ramen för detta samarbete har man regelbundet insamlat och spridit data för att göra det möjligt att tillämpa EU:s regler och praxis för statistik. Uppgifterna nedan har i så stor utsträckning som möjligt sammanställts enligt EU:s definitioner och standarder, vilka i några fall skiljer sig från nationell praxis. Detta kan ibland ge upphov till skillnader mellan de uppgifter som anges här och de som anges på andra ställen i yttrandet, vilka i allmänhet grundas på de individuella kandidatländernas uppdaterade svar på den enkät de fick i april 1996. Att EU:s regler för statistik tillämpats fullt ut på detta material kan dock inte garanteras, i synnerhet inte för de uppgifter som inte levererats via Eurostat utan direkt av de berörda länderna. I görligaste mån har metodologiska anmärkningar som beskriver statistikens innehåll och exakthet lämnats för de uppgifter som återfinns i denna bilaga. Uppgifterna bygger på information som fanns tillgänglig i maj 1997.

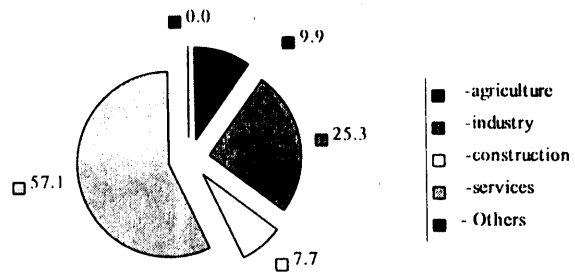
BASDATA

	1990	1993	1994	1995	1996
	1000 hektar				
Totalyta		6458.9	6458.9	6458.9	6458.9
Folkmängd (i slutet av perioden)	i 1000-tal				
- Totalt		2565.8	2529.5	2501.7	2479.9
- Kvinnor		1375.1	1357.5	1343.2	1332.2
- Män		1190.7	1172.0	1158.5	1147.7
	per 1 km ²				
Folktäthet	41.3			38.7	38.4
	i % av den totala befolkningen				
Stadsbefolkning	69.2			69.0	68.9
	per 1000 av befolkningen				
Dödlighet		15.2	16.4	15.5	13.8
Födelsetal		10.3	9.5	8.6	7.9
Inkomst och BNP per capita	ecu				
- Genomsnittlig lön per anställd				130	
- BNP per capita				1366	
Produktionens struktur: Bruttoförädlingsvärde per bransch	i % av totalt bruttoförädlingsvärde				
- jordbruk	21.9			9.9	
- industri	36.4			25.3	
- bygg- och anläggningsverksamhet	9.7			7.7	
- tjänster	32.0			57.1	

share of branch GVA in 1990

share of branch GVA in 1995

share of branch GVA in 1990 = Bruttoförädlingsvärde per bransch 1990

- agriculture = Jordbruk
- industry = Industri
- construction = Bygg- och anläggningsverksamhet
- services = Tjänster
- others = Övriga

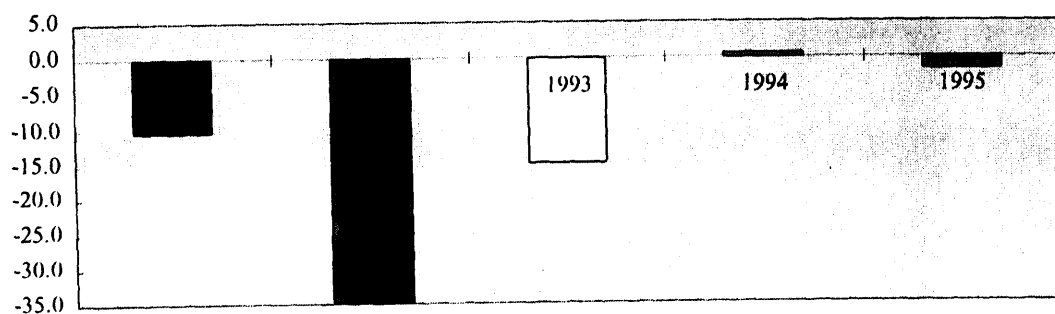
share of branch GVA in 1995 = Bruttoförädlingsvärde per bransch 1995

- agriculture = Jordbruk
- industry = Industri
- construction = Bygg- och anläggningsverksamhet
- services = Tjänster
- others = Övriga

NATIONALRÄKENSKAPER

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
	i miljoner i nationell valuta					
Bruttonationalprodukt (löpande priser)	62.44	143.3	1004.6	1467.0	2042.6	2360.7
	i miljarder ecu					
Bruttonationalprodukt (löpande priser)			1.1	1.9	3.1	3.4
	i köpkraftsstandard per capita					
Bruttonationalprodukt				2867.3	3044.5	3159.4
	procentuell förändring gentemot föregående år					
Bruttonationalprodukt		-10.4	-34.9	-14.9	0.6	-1.6
Konsumtionsutgifter		-23.1	-35.0	-4.9	2.0	3.7
-hushållens och hushållens ideella organisationer		-26.0	-43.3	-7.4	3.2	3.9
-offentliga sektorn		-4.9	5.6	1.6	-0.9	3.1
Fasta bruttoinvesteringar		-63.9	-28.7	-15.8	0.8	12.6
Export av varor och tjänster		-32.2	14.9	-22.4	-8.4	-3.4
Import av varor och tjänster		-43.9	8.0	-39.8	-0.7	-2.8
	i % av BNP					
Konsumtionsutgifter	61.2	56.5	51.9	74.6	78.8	80.1
-hushållens och hushållens ideella organisationer	52.7	46.2	39.4	52.5	58.7	59.4
-offentliga sektorn	8.6	10.3	12.5	22.1	20.1	20.7
Fasta bruttoinvesteringar	23.0	6.2	11.2	13.8	14.9	16.6
Export av varor och tjänster	47.7	35.2	79.9	73.2	46.5	47.1
Import av varor och tjänster	49.0	25.5	73.1	57.0	44.4	49.1

BNP (%förändring genemot föregående år)

EKONOMISKA HUVUDINDIKATORER

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
	procentuell förändring gentemot föregående år						
Inflationstakt	10.5	172.2	951.2	109.2	35.9	25	17.6
	föregående år = 100						
Volymindex för industriproduktionen				67.9	90.1	96.3	101.4
Volymindex för jordbrukets bruttoproduktion				78	80	94	90
Arbetslöshet (ILO metoden)	i % av arbetskraften						
- Totalt						18.9	18.3
- under 25 år						30.1	29
- 25 år eller äldre						17	16.6
	i miljarder USD						
Bruttoutlandsskuld			0.057	0.224	0.386	0.4034	0.4088
Betalningsbalans	i miljoner USD						
Export av varor			800	1054	1022	1368	1502
-Import av varor			-840	-1051	-1322	-1947	-2429
-Handelsbalans			-40	3	-300	-579	-927
-Tjänster, netto			134	329	361	474	344
-Löner, netto			1	7	9	19	1
-Bytesbalans			191	417	201	-19	-495
-Kapitalbalans			-75	140	410	692	325
-Reserver			-73	-371	-103	35	-186

Inflationstakt: Procentuell förändring av det årliga genomsnittet under det föregående året - helhetsindex (uppgifterna är baserade på nationella konsumentprisindex, som inte är helt jämförbara)

Arbetslöshet (enligt ILO:s metod): - Den procentuella andelen arbetslösa av arbetskraften. Denna siffra har erhållits från AKU (Eurostats arbetskraftsundersökning) med beaktande av följande ILO-definitioner och rekommendationer:

Arbetskraften - arbetslösa personer och sysselsatta i enlighet med ILO:s definitioner nedan.

Sysselsatta alla personer äldre än 15 år, som under referensperioden förvärvat arbetat minst en timme som anställda, egna företagare, medlemmar i kooperativ eller medhjälpande familjemedlemmar. Medlemmar i de väpnade styrkorna och kvinnor som har föräldraledighet omfattas.

Arbetslösa alla personer äldre än 15 år, som för tillfället uppfyller ILO-definitionens alla tre villkor för att klassificeras som arbetslösa: (i) saknar arbete, (ii) aktivt söker arbete och (iii) kan påbörja ett arbete inom två veckor. Uppgifterna för 1995 och 1996 avser november 1995 och november 1996.

Uppgifterna från november 1995 AKU omfattar personer i åldern mellan 15 och 69. Uppgifterna från maj och november 1996 AKU omfattar personer som är 15 år eller äldre. AKU omfattar inte personer som genomför obligatorisk militärtjänst och personer som lever i kollektivhushåll. Anställda med föräldraledighet innan barnet fyllt tre månader ingår.

Bruttoutlandsskuld: Skulden tas från OECD:s statistik över utlandsskulder.

Betalningsbalans: Uppgifterna har hämtats från IMI:s databas. Deras jämförbarhet med motsvarande EU-statistik kan inte garanteras, men betalningsbalansen sammanställs i princip i överensstämmelse med IMF-standarder. Uppgifterna för 1996 är preliminära. Handelsbalansen i överensstämmelse med principerna för betalningsbalansen. Både export och import anges i fob-värden. Nettolöner omfattar direkta inkomster, finansiella och andra investeringsinkomster samt löner och kollektiva avgifter. Bytesbalans enligt definitionen i IMI:s 5:e handbok, kapitaltransferringar omfattas ej. Reserver: betyder förändringar i reservtillgångar under året; (+) innebär en ökning, (-) innebär en minskning i reservtillgångarnas värde.

UTRIKESHANDEL

	1993	1994	1995	1996
Import och export (löpande priser)	i miljoner USD			
- Import	947	1240.4	1817.4	2320
- Export	1000.9	988.2	1303.8	1443.2
- Handelsbalans	53.9	-252.1	-513.6	-876.6
Volymindex för utrikeshandel	föregående år = 100			
- Import				
- Export		67.8	113.7	108
Fördelning av importen enligt SITC (löpande priser)	i % av den totala importen			
- (0+1) livsmedel och levande djur, dryckesvaror och tobak	5.8	9.9	9.7	11.9
- 2 råvaror, icke ätbara	1.5	1.6	2.4	2.6
- 3 mineraliska bränslen och smörjoljor	45.3	29	21.2	21.6
- 4 animaliska och vegetabiliska oljor etc.	0.3	0.3	0.6	0.8
- 5 kemikalier och närstående produkter	7.9	11.2	12.7	12.3
- 6 bearbetade varor grupperade i huvudsak efter material	10.1	12.8	17.1	17.6
- 7 maskiner och transportmedel	19.3	22.8	25.4	22.6
- 8 diverse färdiga varor	5.7	9.7	11.1	10.5
Fördelning av importen enligt SITC (löpande priser)	i % av den totala exporten			
- (0+1) livsmedel och levande djur, dryckesvaror och tobak	13.9	12.3	15.9	16.7
- 2 råvaror, icke ätbara	8.7	17.8	23.8	20.1
- 3 mineraliska bränslen och smörjoljor	14	1.8	1.8	2
- 4 animaliska och vegetabiliska oljor etc.	0.3	0.1	0.1	0.1
- 5 kemikalier och närstående produkter	7.2	7.9	6.9	6.7
- 6 bearbetade varor grupperade i huvudsak efter material	20.4	23.9	22.9	24.4
- 7 maskiner och transportmedel	20.8	20.4	16.3	14
- 8 diverse färdiga varor	12	13.2	12.2	15.9
Prisindex för utrikeshandel	föregående år = 100			
- Import				
- Export		115.2	116.1	106.2

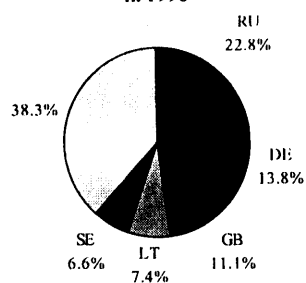
Import och export (löpande priser), volymindex för utrikeshandel och fördelning av importen enligt SITC (löpande priser):
 Uppgifterna om handeln omfattar återexport, handel med tjänster och handelsutbyte med tullfria zoner samt handel med licenser, know-how och patent. Uppgifterna är baserade på specialhandelssystemet och uppdateras kontinuerligt. Tullens statistik används för övervakning av utrikeshandeln. Vid omräkningen av den nationella valutans till US dollar har Eurostat använt Internationella valutafondens genomsnittliga växelkurs för året.

UTRIKESHANDEL

	1993		1994		1995		1996	
Fördelning av importen efter huvudländer (löpande priser)	i % av den totala importen							
1:a handelspartnern	RU	28.5	RU	23.6	RU	21.7	RU	20.2
2:a handelspartnern	D	10	D	13.5	D	15.4	D	13.8
3:e handelspartnern	LT	9.6	FI	8.5	FI	10.4	FI	9.2
4:e handelspartnern	S	5.3	S	6.4	S	8	S	7.9
5:e handelspartnern	FI	4.2	LT	5.9	LT	5.5	LT	6.3
övriga		42.4		42.1		39		42.6
Fördelning av exporten efter huvudländer (löpande priser)	i % av den totala exporten							
1:a handelspartnern	RU	29.6	RU	28.1	RU	25.3	RU	22.8
2:a handelspartnern	NL	8.2	D	10.5	D	13.6	D	13.8
3:e handelspartnern	D	6.6	GB	9.7	S	9.3	GB	11.1
4:e handelspartnern	S	6.5	S	6.9	GB	9.1	LT	7.4
5:e handelspartnern	UA	5.9	UA	5.9	LT	5.5	S	6.6
övriga		43.2		38.9		37.2		38.3

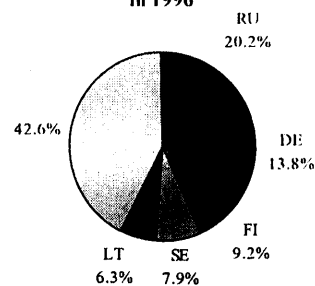
Fördelning av exporten efter huvudländer
1996

Structure of export by main partners
in 1996

Fördelning av importen efter huvudländer
1996

Structure of import by main partners
in 1996

D	Tyskland	NL	Nederländerna
FI	Finland	RU	Ryssland
GB	Förenade kungariket	S	Sverige
LT	Litauen	UA	Ukraina

SOCIALA INDIKATORER

	1991	1992	1993	1994	1995
Folkmängd den 1 januari	1 000-tal				
	2667.87	2656.96	2606.18	2565.8	2529.5
Folkmängden efter ålder den 1 januari 1995	i % av den totala befolkningen				
å0_14					20.7
å15_24					13.5
å25_44					28.4
å45_64					24.1
å65_					13.4
	totalt antal				
Levande födda	34633	31569	26759	24256	
Döda	34749	35420	39197	41757	
Spädbarnsdödlighet					
- Under 1 år	545	557	434	381	
- Dödfödda	315	340	276	244	
Giftermål	22337	18906	14595	11572	
Äktenskapsskillnader	11070	14553	10278	8416	
	per 1000 av befolkningen				
Äktenskapstal brutto	8.39	7.18	5.64	4.5	4.4
Äktenskapsskillnadstal brutto	4.16	5.53	3.97	3.3	3.1
Naturlig folkökning	-0.04	-1.46	-4.81	-6.8	
Nettoinvandring	-4.05	-17.6	-10.7	-7.38	
Folkökning totalt	-4.1	-19.1	-15.5	-14.25	
Summerad fruktsamhet	1.86	1.73	1.51	1.39	
Spädbarnsdödlighet	15.74	17.64	15.9	15.5	18.5
Dödfödda	9.01	10.66	10.21	9.96	
Återstående medellivslängd	vid födseln				
- Män					60.8
- Kvinnor					73.1
Återstående medellivslängd	vid 65 års ålder				
- Män					11.7
- Kvinnor					15.8

ARBETSMARKNADEN

	1993	1994	1995	1996
Förvärvsarbetsfrekvens (ILO:s metod)	i % av befolkningen äldre än 15 år			
			67.6	59.8
Genomsnittlig sysselsättning	i 1 000-tal			
	792.1	694.9	687.3	693.1
Arbetslöshet (ILO metoden)	i % av arbetskraften			
- Totalt			18.9	18.3
- under 25 år			30.1	29
- 25 år eller äldre			17	16.6
Öppet arbetslösa (i slutet av perioden)	i % av den förvärvsarbetande befolkningen			
	5.8	6.5	6.6	7.2

	1993	1994	1995	1996
Index över genomsnittlig betald sysselsättning enligt NACE-klasser	föregående år = 100			
- Jordbruk, jakt, skogsbruk och fiske	62.7	53.7	81.8	82.4
- Utvinning av mineral	74	100.9	90.7	101.1
- Tillverkning	71.5	84.3	93.8	99.1
- El-, gas-, och vattenförsörjning	115	111.7	102.1	105.5
- Bygg- och anläggningsarbeten	63	88.6	95.9	92.9
- Transport, magasinering och kommunikation	86.2	92.7	96.1	100.4
Index över månadslöner				
- reala	105	112	99.6	93.8
- nominella	219.7	152.2	124.5	110.3

Förvärvsarbetsfrekvens (ILO:s metod) - Procentuell andel av arbetskraften i den totala befolkningen över 15 år. Denna siffra har erhållits från AKU (Eurostats arbetskraftsundersökning) med beaktande av följande ILO-definitioner och rekommendationer:

Arbetskraften - arbetslösa personer och sysselsatta i enlighet med ILO:s definitioner nedan.

Sysselsatta alla personer äldre än 15 år, som under referensperioden förvärvsarbetat minst en timme som anställda, egna företagare, medlemmar i kooperativ eller medhjälpande familjemedlemmar. Medlemmar i de väpnade styrkorna och kvinnor som har föräldraledighet omfattas.

Arbetslösa alla personer äldre än 15 år, som för tillfället uppfyller ILO-definitionens alla tre villkor för att klassificeras som arbetslösa: (i) saknar arbete, (ii) aktivt söker arbete och (iii) kan påbörja ett arbete inom två veckor.

Uppgifterna för 1995 och 1996 avser november 1995 och november 1996.

Arbetslöshet (enligt ILO:s metod) - Den procentuella andelen arbetslösa av arbetskraften. Denna siffra har erhållits från LFSS (Eurostats arbetsmarknadsundersökning) under beaktande av följande ILO-definitioner och rekommendationer (se ILO-definitionerna ovan).

Uppgifterna från november 1995 AKU omfattar personer i åldern mellan 15 och 69. Uppgifterna från maj och november 1996 AKU omfattar personer som är 15 år eller äldre. AKU omfattar inte personer som genomför obligatorisk militärtjänst och personer som lever i kollektivhushåll. Anställda på föräldraledighet innan barnet fyllt tre månader ingår.

Genomsnittlig sysselsättning och index över genomsnittlig betald sysselsättning enligt NACE-klasser: Uppgifterna för företagssektorn omfattar företag och andra organisationer med olika ägandeförhållanden. Uppgifterna omfattar alla organisationer som finansieras via den offentliga sektorns budget. Personer som genomför obligatorisk militärtjänst och anställda som har föräldraledighet omfattas inte.

Öppet arbetslösa (i slutet av perioden): Öppet arbetslösa i procent - procentuell andel arbetslösa av den aktiva befolkningen inom den civila sektorn, baserad på arbetskraftsundersökningen (AKU). Uppgifterna om öppet arbetslösa baseras på de månadsvisa uppgifterna från den statliga arbetsförmedlingen.

Index över månadslöner: Uppgifterna för företagssektorn omfattar företag och andra organisationer med olika ägandeförhållanden. Uppgifterna omfattar alla organisationer som finansieras via den offentliga sektorns budget. Personer som genomför obligatorisk militärtjänst och anställda som har föräldraledighet omfattas inte. Indexen för de **reala** månadslönerna härleds från indexet för de nominella **bruttolönerna** dividerade med talet för konsumentprisindex.

OFFENTLIGA FINANSER

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Statsbudgeten	i miljoner i nationell valuta					
- Statsbudgetens konsoliderade inkomster					523.62	686.5
- Bidrag					2.66	
- Statens konsoliderade utgifter					564.17	756.39
- Offentliga sektorns konsoliderade utgifter					742.33	975.51
- Statens konsoliderade underskott/överskott					-37.89	-69.89
- Offentliga sektorns underskott/överskott					-92.83	-121.37
Statsbudgeten	i % av BNP					
- Statens konsoliderade utgifter					27.6	32.0
- Offentliga sektorns konsoliderade utgifter					36.3	41.3
- Statens konsoliderade underskott/överskott					-1.9	-3.0
- Offentliga sektorns underskott/överskott					-4.5	-5.1

Statsbudgeten: Dessa uppgifter avser staten och den offentliga sektorn och är samma uppgifter som publicerats i IMF:s *Government Finance Statistics Yearbook (1996) (GFSY)*; inkluderade även i presentationen av landet i GFSY.

Eftersom GFSY inte presenterar någon statistik för hela den offentliga sektorn, utan istället för enskilda delar av den, har de konsoliderade uppgifterna här erhållits genom en konsolidering av uppgifterna för staten och den offentliga sektorn med hänsyn till de transfereringar som registrerats.

Trots att statistiken omfattar uppgifter för staten och offentliga sektorn enligt GFSY, kan det förekomma att uppgifterna inte är fullständiga om vissa statliga eller lokala enheter inte omfattats av statistiken. Ett mått på hur uttömmande uppgifterna är, kan erhållas genom att jämföra kommentaren över uppgifternas täckning för enskilda stater med den uppställning över statliga eller lokala enheter som tillhandahålls.

Uppmärksammas bör, att det underskott/överskott som används här motsvarar inkomster och bidrag minus utgifter, och inte tar hänsyn till upplåning minus amorteringar (se även nedan).

Den balansering av transfereringar mellan offentliga sektorns olika delar som gjorts i tabellerna är begränsad till löpande transfereringar och kapitaltransfereringar bestående av fastställda bidrag samt löpande subventioner och kapitalsubventioner mellan olika delar av offentliga sektorn. Andra typer av transaktioner mellan den offentliga sektorns olika delar, t.ex. inbetalning av skatter och arbetsgivares kollektiva avgifter samt ömsesidiga inköp av varor och tjänster, klassas normalt inte som transfereringar inom offentliga sektorn. De har inte eliminerats vid konsolideringen. Huruvida avsaknaden av uppgifter angående löpande transfereringar och kapitalsubventioner beror på att sådana transfereringar ej förekommit, eller på att uppgifter om dem saknas är oklart. I samtliga fall har man, där information saknas, utgått från att några transfereringar inte förekommit.

a. Offentliga utgifter består av den offentliga sektorns kontanta utgifter för konsumtions- och kapitalvaror och tjänster, räntebetalningar och löpande transfereringar och kapitaltransfereringar men undantar transaktioner som inte omfattar kontanta medel.

b. Underskott/överskott motsvarar kontanta inkomster och kontanta bidrag minus kontanta utgifter. Detta sätt att beräkna underskott/överskott skiljer sig från det sätt som används i GFS där underskott/överskott motsvarar kontanta inkomster och kontanta bidrag minus kontanta utgifter, minus nettoutlåning. Att man undantar nettoutlåningen (som enligt i GFS-metoden består av transaktioner med finansiella tillgångar och skulder som har ett politiskt mål och inte ett likviditetsmål) medför att den mätning av underskott/överskott som presenteras här ligger närmare nationalräkenskapers koncept med nettoupplåning/nettoutlåning. En annan effekt av undantaget, är att intäkter från privatiseringar (klassificerade som återbetalningar enligt GFS-metoden) inte omfattas vid beräkningen av underskott/överskott i tabellerna (och därmed heller inte bidrar till att reducera underskottet).

FINANSIELLA SEKTORN

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Monetära aggregat	Miljarder (10 ⁹) US dollar						
- Monetära aggregat M1				0.35	0.62	0.62	0.73
- Kvasipengar				0.43	0.63	0.35	0.40
Summa reserver (exklusive guld, i slutet av perioden)	Miljoner (10 ⁶) US dollar						
				431.55	545.18	505.7	654.06
Genomsnittlig ränta för kortfristiga lån	% per år						
- utlåning				86.36	55.86	34.56	25.78
- inlåning				34.78	31.68	14.79	11.71
Officiellt diskonto (i slutet av perioden)				27	25	24	9.5
Växelkurs gentemot USD	1 USD = ...LVL						
Periodens genomsnitt			0.736	0.675	0.56	0.528	0.551
Vid periodens slut			0.835	0.595	0.548	0.537	0.556
Växelkurs gentemot ECU	1 ECU = ...LVL						
Periodens genomsnitt			0.955	0.790	0.666	0.691	0.706
Vid periodens slut			1.011	0.664	0.674	0.706	0.697

Monetära aggregat (i slutet av perioden): Pengar (M1): Omfattar tidsbunden inlåningsräkning och sedlar och mynt som innehas av andra än banker. **Kvasipengar** Omfattar tidsbunden inlåning, sparande och inlåning av utländsk valuta. Vid omräkningen av den nationella valutan till US dollar har Eurostat använt sig av Internationella valutafondens växelkurser vid årets slut.

Genomsnittlig ränta för kortfristiga lån: Uppgifterna har hämtats från IMF:s publikation International Financial Statistics (IFS) som ges ut månadsvis. Genomsnittlig ränta för kortfristiga in- och utlåning avser genomsnittet under en period. **Utlåningsränta** består i allmänhet av den genomsnittliga ränta som de banker som lämnar rapporter debiterar. **Inlåningsränta** avser genomsnittet av tidsbunden och icke tidsbunden inlåning eller genomsnittet för tidsbunden inlåning. Dessa uppgifter är inte alltid helt jämförbara mellan olika länder eftersom de representativa värdena från de rapporterade bankerna och vägningssystemen kan variera.

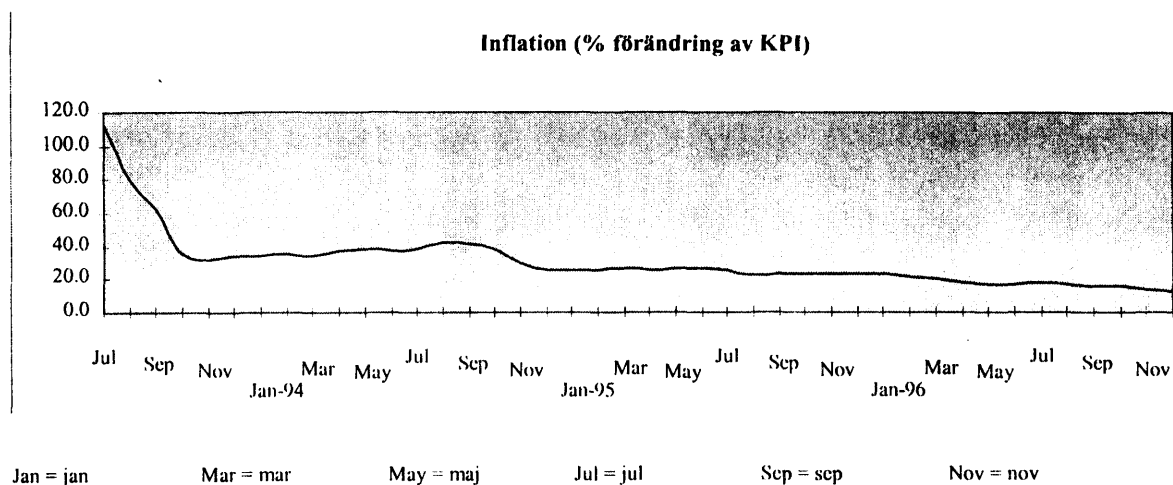
Summa reserver (exklusive guld, i slutet av perioden): Statistiken angående officiella valutareserver har hämtats från IMF:s publikation International Financial Statistics (IFS) som ges ut månadsvis. Summa reserver (exklusive guld) har definierats som summan av centralbankens tillgångar i utländska valutor och andra (brutto-) fordringar på fysiska eller juridiska personer med hemvist i ett annat land. Denna definition undantar fordringar i utländska valutor på fysiska eller juridiska personer med hemvist inom landet. Enligt definitionen värderas officiella valutareserver enligt de marknadsmässiga växelkurser och priser som råder vid utgången av den aktuella perioden. Uppgifterna om "Summa reserver (exklusive guld)" som publiceras i IFS kan skilja sig från de uppgifter som de nationella myndigheterna publicerar. Faktorer som kan bidra till skillnader är värderingen av fondens reserver eller en annan behandling av fordringar i valutor som inte är konvertibla.

Växelkurs gentemot USD: Internationella valutafondens växelkurser enligt publikationen: "Statistiques Financieres Internationales".

INFLATION (förändringar under 12 månader)

Procentuell förändring av konsumentprisindex där den aktuella månaden jämförs med motsvarande månad under föregående år (U/12)

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1993							112.0	79.1	63.4	35.5	31.7	34.8
1994	34.3	35.0	34.2	37.2	38.1	37.7	38.1	43.1	41.7	38.2	29.5	26.2
1995	26.0	25.6	26.6	25.7	27.2	26.5	25.3	22.8	23.6	24.1	23.9	23.2
1996	23.2	21.4	20.2	18.6	17.4	17.6	17.7	17.4	16.1	15.7	14.4	13.2

Inflation (förändringar under 12 månader): Inflationen (förändringen under 12 månader) är den procentuella förändringen av konsumentprisindex där den aktuella månaden jämförs med motsvarande månad under föregående år. Inflationen beräknas på nationellt konsumentprisindex och kan därför inte alltid jämföras mellan kandidatländerna och de länder som använt EU:s metod för djupt skuldsatta fattiga länder (olika metoder, principer och praxis vid beräkningen av konsumentprisindex).

INDUSTRI

	1993	1994	1995	1996
Fördelning av BNP efter näringsgren (NACE, löpande priser)	i % av BNP			
- Utvinning av mineral	0.2	0.2	0.2	0.2
- Tillverkning	23.1	19.9	22.4	22
- El-, gas-, och vattenförsörjning	7.5	5.2	5.5	5.6
Volymindex för industriproduktion efter NACE-klass	föregående år = 100			
- Totalt	67.9	90.1	96.3	101.4
- Utvinning av mineral	67.1	122.5	83.2	153.6
- Tillverkning	65.1	88	95.5	100.8
- El-, gas-, och vattenförsörjning	80.2	98	99.8	102.2

Volymindex för industriproduktion efter NACE-klass: Industriproduktion omfattar områdena utvinning av mineral, tillverkning samt el-, gas-, och vattenförsörjning (enl. NACE-klassifikationens avdelningar C, D och E).

INFRASTRUKTUR

	1985	1990	1995	1996
	i km per 1000 km ²			
Järnvägsnät	36.9	37.1	37.4	37.4
	Kilometer			
Motorvägarnas längd				
	invånare			
Antal invånare per personbil	12	9	8	7

JORDBRUK

	1992	1993	1994	1995	1996
Landareal efter markanvändningskategori	i 1000 hektar				
- totalt		6458.9	6458.9	6458.9	6458.9
- jordbruksmark	2567.8	2541.6	2537.8	2540.3	2541.2
- skog		2829.7	2839.2	2869.7	2881.2
- åkermark	1689.1	1691.9	1710.5	1710.1	1712.6
- permanent betes- och ängsmark	843.4	825.1	803.4	800.5	798.1
Jordbruksmark efter rättslig status	i % av jordbruksmarken				
- statliga företag		2.6	2	1.9	1.3
- kooperativ		64.6	30.8	16.9	11.4
- övriga		32.8	67.2	81.2	87.3

	1992	1993	1994	1995	1996
Andel av BNP	i % av BNP				
- Jordbruk, jakt, skogsbruk och fiske (NACE A+B)		11.8	9.5	9.9	
Volymindex för jordbrukets bruttoproduktion	Föregående år 100				
		78	80	94	90
Huvudgrödor efter areal	i 1000 hektar				
- Spannmål	696.7	693.6	486.3	408.4	446.2
- därav vete	128.6	169.1	94.6	109.6	149.2
- Potatis	97	88	80	75	79
- Sockerbetor	25	12	12	10	10
- Foderbetor	37	30	26	20	17
Huvudgrödor efter avkastning	i 100 kg/hektar				
- Spannmål	16.4	17.7	18.4	16.9	21.5
- därav vete	25.9	20.0	21.1	22.2	24.0
- Potatis	120.5	145.0	130.0	114.7	137.5
- Sockerbetor	186.5	246.3	190.2	263.2	257.8
- Foderbetor	247.0	290.2	262.2	218.5	230.7

	1992	1993	1994	1995	1996
Försäljning eller förmedling av slaktdjur	i 1000 ton levande vikt				
- svin					
- nötkreatur					
- fjäderfä					
Husdjursavel (i slutet av perioden)	Antal per 1000 ha jordbruksmark				
- nötkreatur		267	217	211	200
- därav kor		138	123	115	109
- får		45	34	28	22
	Antal per 1000 ha åkermark				
- svin		285.4	292.3	323.8	268.6

ISSN 1024-4506

KOM(97) 2005 slutlig

DOKUMENT

SV

11 01 06

Katalognummer : CB-CO-97-385-SV-C

ISBN 92-78-22989-X

Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer

L-2985 Luxemburg